

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК
ЗА ЧЕТВРТО ОДДЕЛЕНИЕ
за деветгодишно основно образование

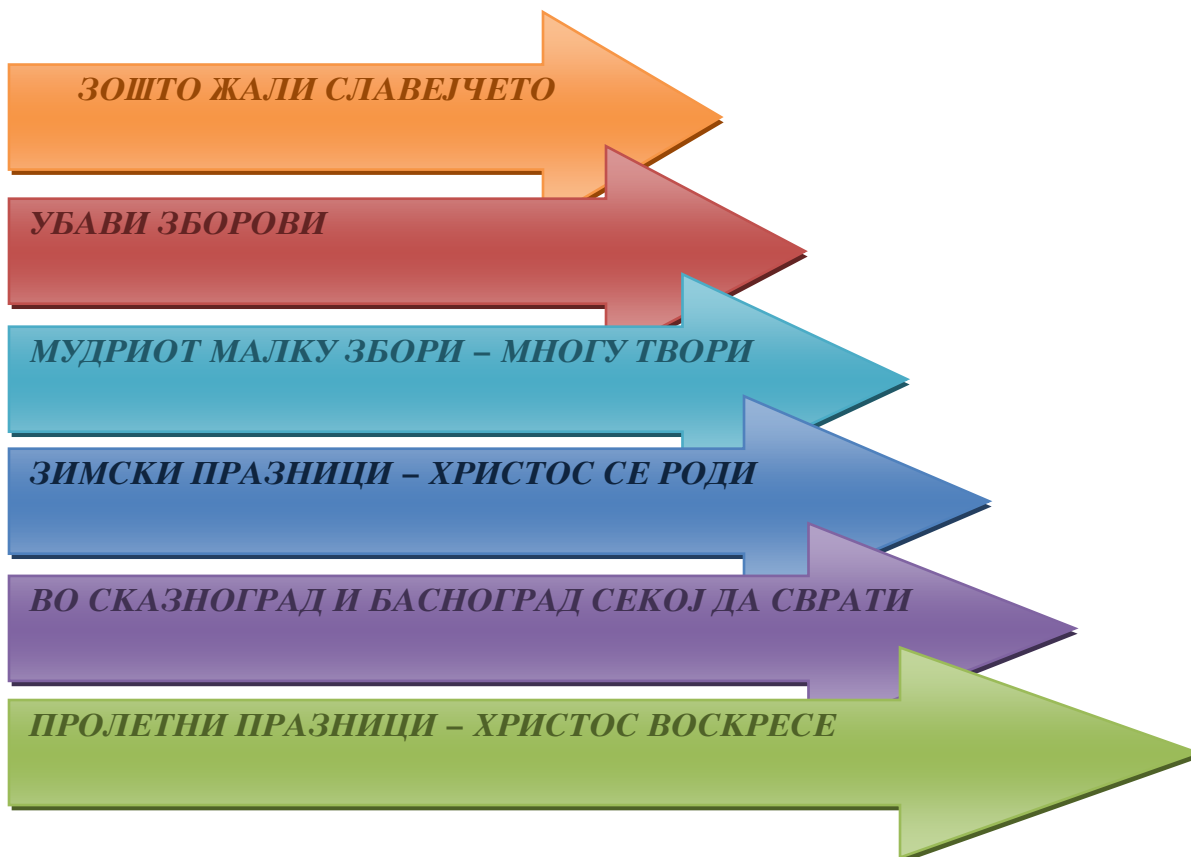
Рецензенти:

Проф. д -р Јелица Николовска
Професор по одделенска настава Ирена Башовска
Спец. проф. по педагошки науки Благоица Андреевска

Стручен соработник Анастасија Стојанова одделенски наставник

Илустратори: Наташа Поцкова
Гордана Русеска
Никола Николовски

Лектор: Павлина Лешоска

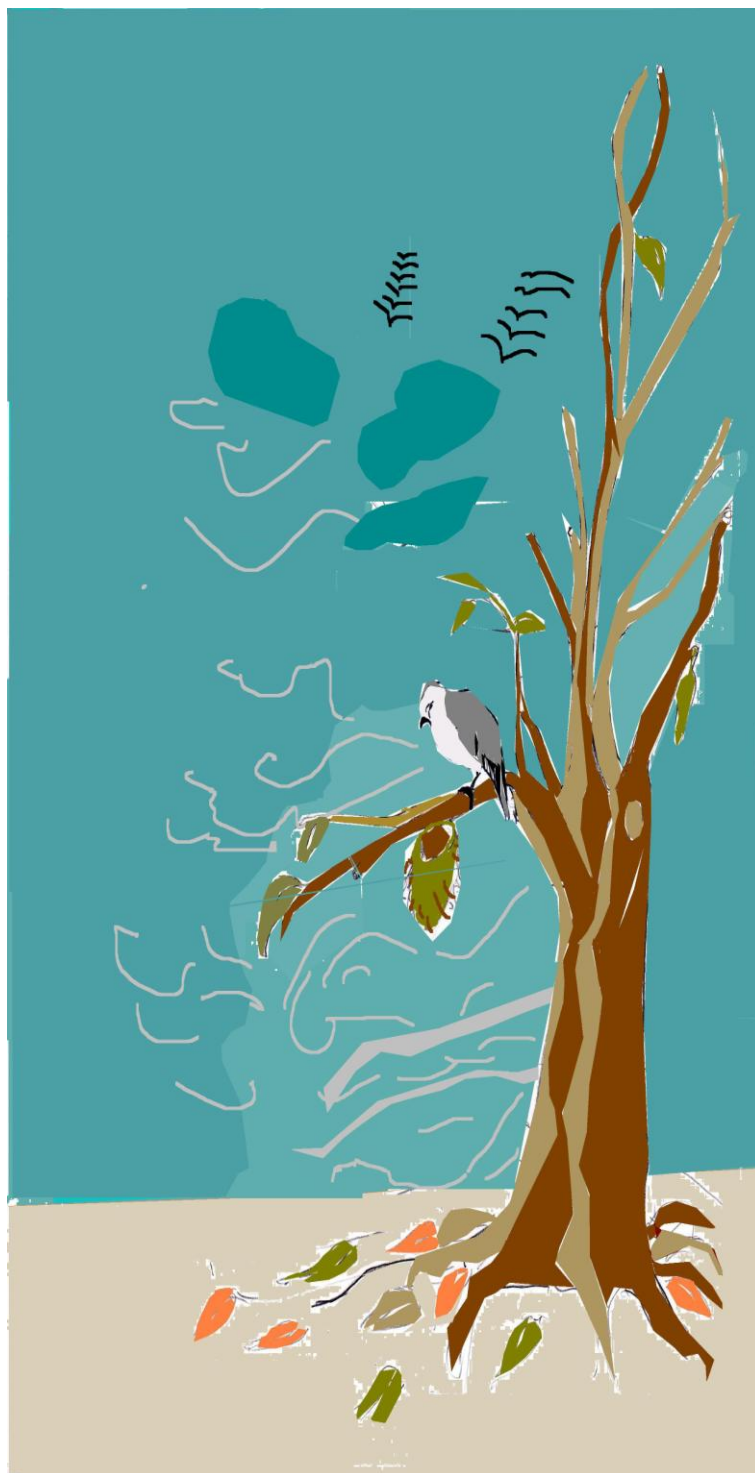
ЗОШТО ЖАЛИ СЛАВЕЈЧЕТО

Зошто жали славејчето,
зошто солзи лее?
Ниту лета по гранчиња,
ниту песни пее.

Студен ветер подувнува,
жолти лисја рони,
сите птици преселници
кон југот ги гони.

Разделбата тажна, долга,
брзо веќе ближи,
затоа славејчето
сето е во грижа.

Душко Аврамов

ПРИКАЗНА ВО СЛИКИ

Крај на школска година

Каде на одмор?

На Охридското Езеро

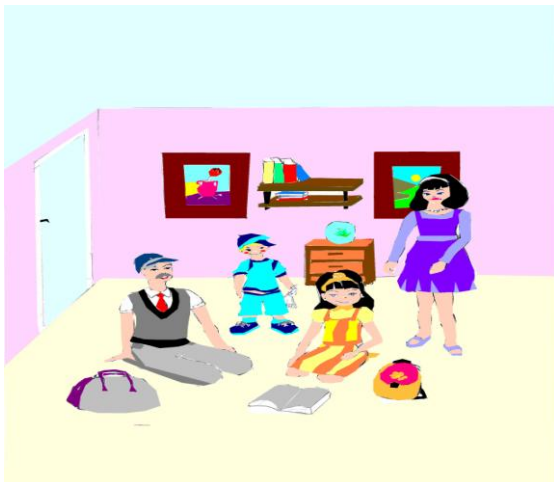

На Пелистер

Охрид е прекрасен! А Пелистер?

Нов почеток

ШТО БЕШЕ ЛЕТОТО

Летото беше пченично море
под вжештен сончев свод,
каде се капеа жетвари вредни
во реки солена пот.

Крај море беше сончева плажа -
најширок топол стан,
каде не галеше сончева дланка
или не плискаше бран.

В планина беше бачило бело
и овчар добар и стар,
крај река беше пастрмка речна
печена тивко на жар.

А во нас беше радост и среќа,
најсакан, најтопол збор
и долга - бескрајна игра
сред златен сончев двор.

Живко Николовски

Задача

Научи ја песната напамет.
Направи автодиктат. Пишувај со
латинични букви.

Да поразговараме!

На кого е посветена песната „Што беше летото“?

Како ги разбра првите два стиха од песната: „Летото беше пченично море под вжештен сончев свод“?

Со што е споредено житното поле?

Со што не запознава, поетот во другите строфи?

ИЗРАЗНО ЧИТАЊЕ

Задачи:

Прочитај го расказот првин во себе, да се запознаеш со содржината, а потоа прочитај го на глас изразно.

Слушај ги внимателно како читаат и твоите другарчиња.

ГРОЗД

Сите знаеме што е тоа грозд, нели? Ќе речете: – Чаталеста низа со црвени или бели зрнца грозје, зрее на сонце и слатко се топи во устата!

Точно е! И тоа е прекрасен грозд! Но има и други нешта што не се гроздови, а сепак личат!

Пенчо скокна и вели: – Деца кога висат зад некој камион и се нишаат, камионот врви, а тие се палават.

Јас велам, точно! – и додавам – е, тоа е опасен грозд!

Пенчо ми раскажува: – Вчера по нашата улица помина еден камион.

Реков: – Одлично! Токму таков камион ни треба за приказнава!

– Се затрчаа десетина деца. Скокнаа, со рацете се фатија за дрвената преграда на сандакот, а нозете им viseа!

Јас се вмешав: - А потоа ги забележа чичкото возач, запре и ги избрка?

– Не! – рече Пенчо. – тој не можеше да ги види. Јас ги избркав сите!

– Браво, Пенчо! – го пофалив.

– Го сторив тоа за да можам да се возам сам! се насмеа Пенчо.

Без здив реков: – Лошо си постапил! Но, што се случи потоа?

– Камионот ја зголемуваше брзината. Јас уживав. Ветерот ми ја милуваше косата. Дури и запеав, ми беше убаво... Но, камионот изби на прав пат. Брзаше

надвор од градот. Се исплашив! Сакав да скокнам на земја, но камионот просто леташе! Што да правам?! Веќе не можев да се држам, рацете ми беа испотени, се лизгаа... Викав, но кој ќе ме чуе?!... И тогаш...

– Падна? – реков, сериозно исплашен.

– Не! – се насмеа Пенчо. – Се разбудив! За среќа, сум сонувал.

И јас се насмеав и да ви ја кажам вистината - знаев. Пенчо е умно дете и никогаш не би висел зад камион! А ВИЕ?

В. Неделковски

Анализа на расказ

За што раскажува писателот во расказот?

Определи го **времето** и **местото** на настанот!

Кои се главните ликови во расказот?

Опиши го впечатокот што го стекна за главните ликови?

Кој дел од расказот најмногу ти се допадна?

Кои постапки на децата не ги оправдуваш, кога ова не би било сон?

Како кое другарче би сакал да читаш ти?

Задача во парови:

Поделете се на парови.

1. Еден ќе го чита расказот брзо, без да внимава на правилен, јасен и чист изговор, без да ја менува јачината на гласот и без правење паузи.

2. Другиот го чита расказот со правилен, јасен и чист изговор и прави паузи на определените места.

Разговарај за разликата меѓу двете читања!

Збогати го речникот

Со зборовите: **чаталеста**, **палават**

Со изразите: **прекрасен грозд** и **опасен грозд**.

Јазично катче

Потсети се!

Пронајди ги придавките и именките во текстот!

Запомни:

Читање со правилен, јасен и чист изговор со паузи се вика **изразно читање**.

ВЕЖБИ:

SMEŠKA

Ednaš, Tošo im raskažuva na drugarite:

Zdogledav eden volk, brgu mu pritrčav i mu ja otsekov opaškata!
Vistina si junačište! No zošto ne mu ja otseče prvin glavata?
Glavata nekoj veče mu ja beše otsekol pred mene! - objasni Tošo.

Задача:

Читајте го текстот во парови како драматизиран текст!

PČELI

- Koj raboti trudoljubivo kako pčelite?
- Mravkite.
- A koj raboti kako mravkite?
- Lugeto.
- Da, ama ne sekogaš i ne site. Dobrite i vredni luže rabotat vo sekoe vreme. Tie ne se plašat od rabota. Taa gi nagraduva i vospituva. Zatoa, tie što rabotat nikogaš vo životot ne gladuvaat.
- A pčelite, dali gladuvaat tie?
- Ne.
- A mravkite?
- Ni tie ne gladuvaat. Lete sobiraat hrana, a zime ja jadat taa hrana. Pčelite i mravkite mnogu ja cenat rabotata.

Пени Трїковски

Изразување и творење

Раскажувај според насловот „Вредни како пчела“

Пред да почнеш да пишуваш, објасни го значењето на изразот „Вредни како пчелици“.

НЕОБИЧЕН СИД

Јана и Јане се другари

Марко е добро дете

Ми́ра е бубалица

Истражувачко читање

Прочитај го изразно текстот, притоа обрни внимание на содржината и одговори на поставените прашања!

– Знаете ли, деца, што видов денес?

– Што?

– Видов еден необичен сид.

– Каков сид?

– Необичен сид.

– А каков е тој необичен сид?

– Хм... тоа е сид обоен со бела боја.

– Па што има тука необично?

– Како што има необично? Замислете си дека во таа улица живеат многу деца, ама ниедно од нив не напишало ништо на сидот, ниту пак фрлило кал на него. Зарем тоа не е необично?

– Да, навистина е необично.

Иванчо Миѝревски – Мајсѝороѝ

Да поразговараме!

Каков сид видел писателот? Зошто сидот бил необичен?

Што можеш да заклучиш за децата од таа улица според чистиот сид?

Раскажувај за сидовите на куќите и зградите во твојата улица?

Задача:

Направете пано со хамер или ставете табла каде што ќе ги запишувате вашите мисли и пораки, а сидовите оставете ги чисти!

РАСКРИЛЕНИ ПОРАКИ ВО ЧЕСТ НА 8 СЕПТЕМВРИ

ДА НЕМА, ДА ИМА

Да нема војни,
боси и гладни,
да нема жедни,
болни и страдни.

Да има сонце,
жита да зреат,
за среќно време,
песни да пеат.

Да нема солзи,
беда и тага,
чемер во души,
во очи лага.

Да има љубов,
радост и смеа,
за сите сон
под топла стреа.

ПОСАКУВАЊЕ

Маслинови гранчиња
нека понесат птиците,
не сакаме меѓници,
избришете ги границите.

Не сакаме омраза,
меѓу народот поделби,
што помалку страдања
и на сила преселби.

Децата посакуваат
мирен свет без караници,
мирисни оази
со весели станици.

Сџојан Арсиќ (Раскрилени пораки)

Задачи:

Разговарај за празникот 8 Септември. Поврзи го знаењето и од предметот општество.

Обиди се да составиш песна или расказ за празникот.

ЗАПОЗНАЈ ЈА ТАТКОВИНАТА ЗА ПОВЕЌЕ ДА ЈА САКАШ

Незадолжително
Научи повеќе

Техника ЗСУ ЗНАМ / САКАМ ДА ЗНАМ / УЧАМ

Задачи:

Следи ги ТВ и радиоемисиите, кои се во чест на празникот, за да дознаеш за минатото, сегашноста и за иднината на твојата татковина. Во тетратката запиши ги колоните: знам, сакам да знам и учам. Тоа што си го знаел запиши го во првата колона. Тоа што не го знаеш, а сакаш да го научиш запиши го во втората колона. Третата колона ја исполнуваш по разговорот на истата тема на часовите по општество и македонски јазик.

Оваа интересна техника се вика **ЗСУ** (**З**нам, **с**акам да знам и **у**чам). Применувај ја секогаш, по сите предмети, кога сакаш да истражуваш. Го развива мислењето, љубопитноста кон откривање на нови знаења... Еве пример:

ЗНАМ Што мислам дека знам	САКАМ ДА ЗНАМ Што сакам да научам	УЧАМ Што научив
Знам дека на 08. 09. 199...	Сакам да знам што било пред осамостојувањето на мојата татковина... Сакам да знам што нè очекува во иднина...	Научив дека Македонија била во состав на СФРЈ. СФРЈ ја сочинувале 6 републики и две покраини. Македонија се стреми кон ...

ДРАМСКО ЧИТАЊЕ
СЕКОГАШ ПРВ

Сцена: Кујна и дневна, поврзани.

Лица: Син, ќерка и мајка.

Мајката: Децааа ! Дојдете!

Синот: Молам, мамо?

Ќерката: Доаѓам, мамо!

Мајката: Кој, од вас двајца ќе ја излиже чинијата од филот што го правев за тортата?

Синот: Јас, мамо! Јас прв реков!

Ќерката: Секогаш си ти прв!

Синот: Уу! Па викни ти прва. Кој е прв, тој е победник.

Мајката: Добро, добро! Не карајте се! Кој ќе ја изеде оваа половина од портокалот што ми остана од тортата?

Синот: Јас, мамо! Јас прв си реков!

Ќерката: Пак тој! Не сакам! Зошто секогаш тој?

Синот: Веднаш плачеш, како јас да сум ти крив што си бавна!

Мајката: Добро, а кој ќе оди во подрумот да земе дрва? (тишина) Што е сега? (тишина) Што е Милице? (тишина) Што е Владо?

Синот: Не сакам Милица да рече дека јас секогаш прв се јавувам... Ете, ја пуштам таа да биде прва, јас не сум толку наметлив.

Александар Појовиќ

Анализа на драмски текст

Како се вика текстот напишан по улоги?

Каде се употребуваат овие текстови?

Која е разработената тема во текстот?

Каде се случува опишаниот настан?

Кои се главните ликови во драмскиот текст „Не сака секогаш да биде прв“?

Која постапка од ликовите е добра, а која лоша?

Зошто ти се допаѓа или нети се допаѓа однесувањето на децата?

Како би постапил ти кога би бил еден од ликовите во текстот?

Задача:

Поделете ги улогите и направете мала одделенска претстава.

Запомни!

Текст напишан по улоги за драмска изведба се вика **драмски текст**.

Изразно читање на драмски текст по улоги се вика **драмско читање**.

Појолнувалка и џајпанка

Ејте и јшој брајѝ

со долџи нозе

и ѝредолџ вриѝ,

ѝо ѝокривоѝ важно се шеѝа

но ѝушач не е,

извалкан не е,

а знае добро да леѝа.

Преку зимаѝа

некаде скиѝал,

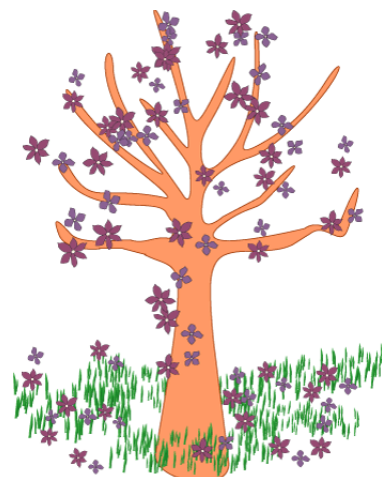
далеку бил.

Дојде ли ѝролеѝ,

џосѝин нам ни е!

(- - - -)

ZAJKO NEZNAJKO

Задачи за самоистражување:

1. **Прочитај** го во себе целиот расказ за да ја сфатиш подобро неговата содржината!
2. **Читајте** го текстот **изразно**, по улоги, за да се доживее вистинскиот настан.

Scena: ambient vo priroda. Se sreќavaat ežot i želkata.

Ežot: Da vidiš so kogo se zapoznav denovive!

Želkata: Da vidam, no... kade? Kako? Ne se gleda...

Ežot: Togaš, slušaj! Deneska se zapoznav so ...(zastanuva, zema vozduh)

Želkata: So kogo?

Ežot: So neznajko!

Želkata: Koj e toj?

Ežot: Pa – neznajko. Najgolemiot neznajko meѓu znajnite i neznajnite neznajkovci.

Želkata: O, ne sum znaela!...

Ežot: Ne samo ti. Ta toj e tolku golem neznajko što nego nikoj živ ne go znae. Ni toj, ni taa, pa duri ni jas ne go znaev.

Želkata: No sega go znaeš, neli?

Ežot: Da, sega go znam, go zapoznav, a ako prodolžiš da me slušaš i ti ќе go doznaeš.

Želkata: Pa ajde, kaži!

Ežot: Nikogaš Zajko nemal prezime, imal samo ime – Zajko. A toj ne go znael ni toa.

Želkata: Ni svoeto ime ne go znael?! Eeee, toa e premnogu...

Ežot: Da, ne znael ni kako se vika.

Želkata: E, navistina bil golem neznajko!

Ežot: I, ušte postrašno: – toj ne znael deka ništo ne znae.

Želkata: Ama e zapletkano! A koga se doznalo deka Zajko ništo ne znae?

Ežot: Preku eden konkurs za neznaenje, raspišan vo šumata neznajna.

Želkata: Od kade Zajko doznal za konkursot?

Ežot: Ne doznal. Go odnelo tamu potočeto bez da mu kaže zošto i kade go vodi.

Želkata: Tamu na samotno mesto doznal sè!

Ežot: Ne, ništo ne doznal!

Želkata: No drugite doznale za nego?

Ežot: Točno taka! Na proverka na neznaenje bilo utvrdeno deka Zajko znae samo da gricka morkov i ništo drugo, a drugite zajačinja znaele i drugi raboti.

Želkata: I?

Ežot: I togaš mu go stavile prezimeto Neznajko. Zajko Neznajko. A potoa mu dale svidetelstvo za završeno morkovsko učilište.

Želkata: Sigurno zaradi toa bil mnogu srečen?

Ežot: Da, koga go zel svidetelstvoto, Zajko pobegnal, plašejki se deka ќе mu go zemat. Pa sega, ako vidiš nekade deka nekoj zajak trča, znaj deka bega, se plaši da ne mu go zemat svidetelstvoto.

Да поразговараме!

Одреди ги местото и темата во драмскиот текст!

Преку кои актери е опишан настанот?

Што те насмеа додека го читаше текстот?

Задача:

Направете маски од еж и од желка. Зборувај преку маската на одделенска или училишна приредба!

Александар Кујунџиски

НЕОСТВАРЕНАТА ЖЕЛБА НА ВРАПЧИЊАТА

Многу одамна, во најголема слога си живееја семејството на ластовичките и семејството на врапчињата. Си помагаа едни на други, си одеа на гости, а дечињата им растеа заедно и полетуваа од гнездата. Еден ден ластовицата ѝ рече на врабицата:

– Денес и најмалото ластовиче научи да лета. Сега веќе можеме да се подготвиме за долгиот пат што нè чека.

Летото полека одминуваше, а ластовичките сè почесто го споменуваа долгиот пат. Им раскажуваа на врапчињата за далечните краишта, за чудесните земји со густе шуми, за топлото сонце и модрите реки. Врапчињата слушаа и воздивнуваа.

– Да ги замолиме соседите да нè поведат и нас на југ! – му предложи врабицата на врабецот.

Ластовичките се израдуваа штом ја слушнаа желбата на соседите. Сега сите заедно со нетрпение ја чекаа есента.

Едно есенско утро, уште взори, ластовичките и врапчињата полетаа кон југ. Ластовичките летаа напред, а врапчињата по нив. Не знам колку долго летаа, но во еден миг сонцето блесна врз една штотуку ожнеана нива.

– Да одмориме малку во нивава! – му рече врабицата на врабецот. – и децата малку нека јадат, инаку ќе умрат од глад!

– Ќе одмориме! Одморени побргу ќе ги стигнеме ластовичките! – се согласи врабецот со врабицата.

Така, семејството на врапчињата добро се најаде од житото. Но кога сакаа да полетаат, мешињата им натежнаа и дремка им дојде на очите. Кога се разбудија, сонцето одамна имаше зајдено, а ластовичките којзнае до каде имаа стигнато. Врапчињата видоа дека не можат да ги стигнат пријателите и се вратија дома.

Зимата, врапчињата ја преседоа стиснати едно до друго. Тогаш си ветија дека в година мораат и тие да заминат на југ.

Но, штом секоја зима остануваат овде, веројатно стигаат само до најблиската нива, а таа е далеку од топлите краишта.

Славка Манева

Разговор за содржината со дадени прашања

Како си живееле ластовичките и врапчињата?

Зошто врапчињата посакале да зимуваат на југ?

Што направиле тие кога ја виделе нивата со жито?

Зошто морале да се вратат дома?

Што си ветиле врапчињата преку зимата?

Зошто врапчињата секоја зима остануваат дома?

Како се викаат птиците кои селат во топлите краишта?

Кои преселни птици ги знаеш?

Како се грижиш за птиците преку зимата?

Изразување и творење

Прераскажувај според даден план

Сложни семејства.

Желбата на врапчињата.

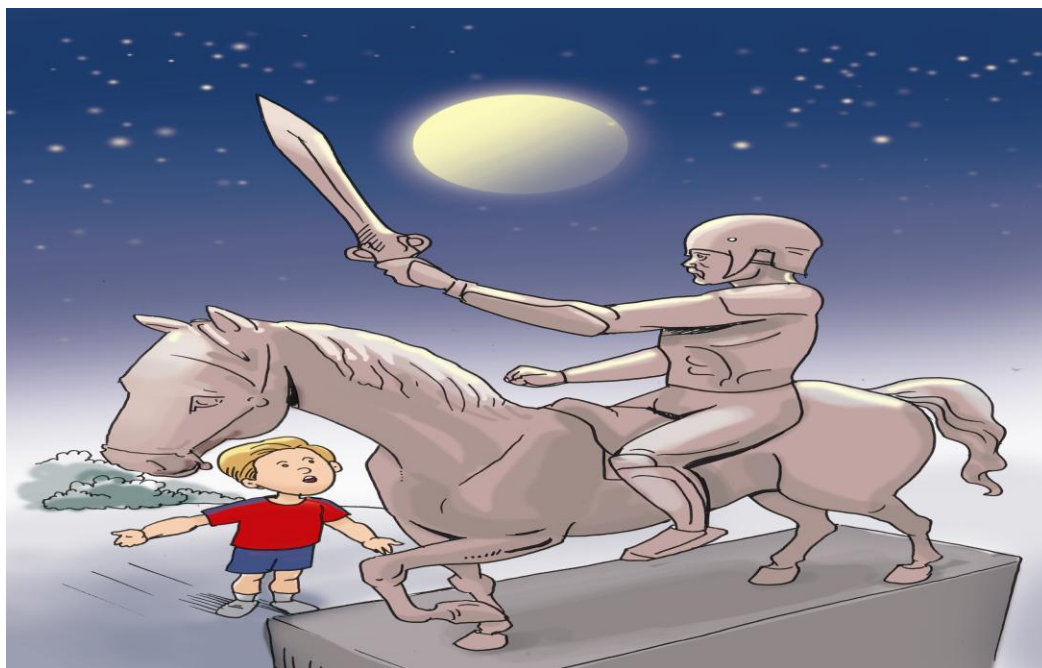
Одмор и храна.

Неостварена желба.

Задача - раскажување

Раскажи, во писмена форма, како се грижиш за птиците што остануваат тука преку зима!

РАЗГОВОР

Беше прекрасна есенска вечер. Гулабите од малиот плоштад одамна беа отидени на починка. Само едно маче, дојдено којзнае од каде, дремеше на осамената клупа. Од некаде намина детето Нино. Запре пред споменикот - коњаник и му рече:

– Почитуван, господине витезу! Зошто не слезете малку од коњот за да прошетате меѓу пожелтените липи околу плоштадот? За тоа време јас би можел да го заземам вашето место.

Не поместувајќи се од местото, коњаникот му одговори на момчето:

– Мошне умна замисла, драго дете! Но, јас не знам дали би можела да се исполни. На моето место можат да седат само оние деца што секојдневно си ги мијат ушите и вратот.

– Јас се мијам секое утро.

Коњаникот го крена повисоко својот меч и тој светна на месечевата светлина.

– Мојот коњ можат да го јавнат само оние деца чии раце се чисти и под ноктите немаат ниту ронка кал.

– Ох, моите раце се совршено чисти – рече Нино и набрзина си ги пикна рацете в џеб.

– Децата кои се вредни в училиште... – продолжи коњаникот, а мустаќите како да се помрднаа.

– Јас сум најдобар ученик во одделението – не се предаваше Нино, но веќе ја немаше поранешната горделивост.

– Оној што ја слуша мајка си и рано си легнува...

– Никој не може да рече дека ја слуша мајка си повеќе од мене. И никој не може да се пофали дека си легнува навреме како мене...

– Кој никогаш не лаже...

За миг на Нино му се пристори дека мечот паѓа и го сече воздухот. Малку се замисли пред да одговори. Ама како да имаше нешто во устата, како да му застана некаква топка. Тој едвај изусти:

– Ех, кој би сакал да се качи на твојот коњ! Види каков е! Сиот искривен и куц на едната нога...

Го рече тоа и трчајќи отиде право дома.

А таа вечер, на плоштадот опколен со пожолтени липи, мачето дојдено од којзнае каде, се насмеа под мустаќ. Месечко го слушна целиот разговор и весело му намигна.

Марио Скјаватио (Италија)

Анализа на текст со дадени прашања

Кој е главниот лик во текстот?

Каде се случува настанот?

Во кој дел од денот се води разговорот?

Кој го води разговорот?

Каква желба има детето?

Кој заслужува да има изградено споменик?

Кои се условите за да може детето да стои наместо коњаникот?

Кажи ја причината зошто детето се премислило да го јавне коњот?

Задача:

Прераскажување на обработен текст

Прераскажи го текстот со свои зборови.

На прашањата од коњаникот одговарај во твое име.

ЕСЕНСКО НЕБО

Два облака

Два облака се скараа:
Во тепање правдина бараа.
Во кавгата молња блесна.
И гром страшен тресна.
Од настанот нечуено лош.
Над полето се истури дожд.

Сџојан Тараџуза

Учителката им рече на учениците:

– Денес ќе измислиме приказна за есенското небо. Секој од вас нека каже какво е небото во овој миг. Ајде гледајте во небото внимателно и одбирајте убави зборови.

Учениците молкнаа и се загледаа во небото. Набргу почнаа да се редат реченици:

- Небото е сиво.
- Небото е сино.
- Небото е чисто.
- Вања стоеше настрана.
- Зошто молчиш, Вања?
- Сакам да ја кажам својата реченица за небото.
- Кажи!
- Небото е мило.

Никој не рече ништо. Тогаш сите видоа нешто што дотогаш го немаа видено.

- Небото е тажно.
- Небото е палаво.
- Небото е студено.
- Небото играше, трепереше, дишеше...

Децата љубопитно гледаа во неговите тажни, сиви, есенски очи.

В. А. Сухомлинскиј (Русија)

Да поразговараме

Каква приказна требало да измислат учениците?

Какво било небото во нивните очи?

Зошто децата молкнале по одговорот на Вања?

Кога небото е тажно, палаво, игриво...?

Изразување и творење Раскажување по дадени прашања

Текстот почнува со зборовите: „Денес ќе измислиме приказна...“, па ајде **ИЗМИСЛИ** приказна за **денешниот ден!** Ако секој од одделението каже по една убава реченица за денешниот ден и речениците ги запишете на табла, лесно ќе ти биде да составиш убава приказна за денот што тече.

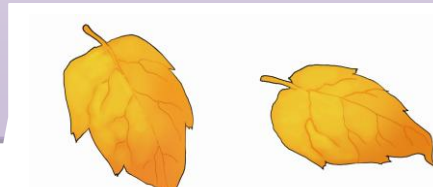
Еве неколку прашања за помош:

Кога стана, што виде прво низ прозорецот? (каков е денот: студен, сончев, дождлив... како што е есента за *Н. Зекирија*.)

Како ти почна денот?

Што се случуваше потоа?

Како се чувствуваш сега?

ЕСЕН

Есента е златна!

Златото ѝ го подарија плодовите.

Есента е дождлива!

Дождот ѝ го подарија облаците.

Есента е игрива!

Играта ѝ ја подарија жолтите лисја.

Есента е плодна!

Плодовите ѝ ги подарија сонцето и дождот.

Есента е распеана!

Песната ѝ ја подарија птиците.

Есента е насмеана!

Смеата ѝ ја подарија децата.

Есента е училиште!

Училиштето таа го подари на децата.

Неџаџи Зекирија

РАСКАЖУВАЊЕ ПО СЛИКА

ЕСЕНСКА СЛИКА

Разгледај, размисли и кажи!

Што е претставено на илустрацијата?

Што работат луѓето во есен?

Каде се птиците?

Какви бои забележуваш?

Активен одмор

Прошетај во блиската шума, парк или под дрворедот на твојата улица. Собери суви лисја, семиња и плодови. На часот по ликовно образование направи уметничка слика.

Задачи по нивоа:

1. Напиши две расказни, две прашални и две извични реченици за есен.
2. Напиши состав според дадената илустрација! (Користи ги и текстовите за есен.
3. „Жолтиот лист ми шепна“ Раскажувај според овој наслов.

Во текот на раскажувањето употреби ги и овие изрази: болно офна; под моите нозе слушнав лелек; желадот штотуку го пушти своето коренче во земјата; секое ливче...

ЛИТЕРАТУРА

ДОЦНА ЕСЕН

Гаснат пополека последните шареникави бои
што толку убаво и лично им стоеја
на брезите бели.

Поминува и над тополите построени крај патот
им остава во гранките по некои копја голи.
Сонцето со мака низ облаците го истегнува вратот
и како презреана тиква се распаѓа
зад планинските поли.

Истражувачка

задача

Прочитај ја песната во себе и одговори на поставените прашања!

Дел од песната на *Јован Сџрезовски*

Да поразговараме!

Што опеал поетот Јован Стрезовски во песната „Доцна есен“?

Како е опишана доцната есен?

Како е опишано сонцето кое се обидува да излезе зад облаците?

Вежби за изразување и творење!

Задачи по нивоа

Избери сам што ќе работиш!

1. Напиши реченици за: дрвјата, времето и за птиците во есен!
2. Наброј ги богатствата на есента!
„Есен, есен, златна есен
на гости пак ни идеш,
сите велат дека многу
богата ќе бидеш“.
3. Напиши краток состав за есента.

Збогати го речникот

Објасни ги изразите:

- копја голи
- истегнува вратот

ДОЦНА ЕСЕН

Доцна есен. Влакнестите облаци виснеа над небото. Ветерот ги собира сувите лисја во длапките и лудо ги истерува надолу низ ридовите. Молчаливи се дрвјата сред купиштата мртви лисја. Во болна тишина тагува гората. И својата тага му ја исповедува на ветерот што ги крцка голите гранки. Тага што иде од малаксаност и старост, од недостигнатиот сон за птичји пој, ведро небо и пролетна зелена руба...

Ѓорѓи Абаџиев

Да поразговораме!

За каква есен раскажува авторот Ѓорѓи Абаџиев?

Како ги опишал есенските облаци? Што прави ветерот во есен?

Како тагува гората?

На кого се исповедува гората?

Задача:

Замисли дека си писател. Разбуди ја фантазијата и заврши го расказот.

Потсети се! НАУЧИ ПОВЕЌЕ!

Потсети се!

Двата текста имаат исто име. И темата е иста. Сепак, по нешто се разликуваат. По што?

Како се викаат луѓето што пишуваат песни?

Како се викаат луѓето што раскажуваат?

Запомни!

Сè што си прочитал: – песна, приказна, бајка... – се вика **текст**. – Текстот може да биде напишан во: **проза** (расказ, бајка, басна...) или **поезија** (песни).

Песните ги пишуваат **поети**.

Расказите, романите, бајките... ги пишуваат **писателите** – **раскажувачи**.

Поетите и раскажувачите се **автори** на своите дела.

Делата зад кои стои автор се **авторски дела**.

Колку повеќе чиишаш, толку повеќе знаеш!

ПРОЗА
АНАЛИЗА НА ТЕКСТ НА ПОСОЧЕНИ ПРАШАЊА
ЕСЕН

Истражувачко читање

Прочитај ја во себе содржината на расказот. Внимавај на редоследот на настаните.

Дојде есента, ветрот во шумата ги разнесуваше сувите лисја. Костените оголеа, а брезите и јасиките добија позлатена боја.

Утрото осамна свежо. Од остриот ветер на малите деца им се вцрвија прстињата. Пјер, Баbeta и Жан сакаа да соберат суви лисја, кои ќе им послужат како постела на козата Белка и кравата Црвенка. Пјер зеде кошничка. Баbeta торба, а Жан ги следеше со количка.

Слегоа трчајќи низ падините. На работ од шумата сретнаа и други деца од селото, кои исто така беа тргнати да собираат суви лисја за зимата.

Тоа не е игра, тоа е работа.

Но, немојте да мислите дека овие деца се тажни зашто работат. Работата е сериозна и не е тажна.

Сега тие се на работа. Момчињата работат молчејќи, додека девојчињата дрдорат, полнејќи ги своите торби.

Сонцето што се искачува по небото полека го затоплува полето. Од покривите на куќите се крева чад, лесен како здив. Децата знаат што значи овој чад. Чорбата од грашок веќе се вари во тенџерето. Уште еден преграб суви лисја и

малите работници ќе појдат в село. Угорнината е тешка. Свиткани под торбите или наведнати над количките, тие ја чувствуваат топлината на испотените чела.

Пјер, Бабета и Жан застануваат да се одморат. Ги храбри мислата дека дома ги чека чорбата од грашок. Тешко дишејќи, најпосле стигнуваат дома. Мајка им ги чека на прагот и им подвикнува:

– Дечиња, чорбата е готова!

На нашите пријателчиња таа многу ќе им се допадне, бидејќи ниту една чорба не е толку вкусна, колку онаа што е заслужена.

Анаџол Франс

Анализа на текст по насочени прашања

Кое годишно време е опишано во текстот?

Каде се одвива дејството?

Кој ги разнесува лисјата од дрвјата?

Кој ги собира паднатите лисја?

Зошто служат собраните суви лисја?

Кога се вратиле децата во селото што добиле како награда?

Зошто била чорбата толку слатка?

Расказот го носи името „Заслужена чорба“, според тебе каков наслов ќе му одговара на расказот?

Кога и вие сте си ја заслужиле вашата чорба?

Која е вашата најважна работа?

Што друго работите дома?

Како ги замислувате ликовите претставени во расказот?

ГАТАНКА

Кај што ќе мине,

Сè е позлатено,

кај што ќе згазне,

сè е разматено.

(Е---) *Видое Подгорец*

Јазично катче

Потсети се!

Провери го своето знаење за именките!

Прашања со смешни одговори

Може ли петелот да се нарече себеси птица? По што трча кучето?

„Другарче“ 1979

(Не, затоа што не умее да зборува; Трча по земјата)

УСНО ПРЕРАСКАЖУВАЊЕ НА ТЕКСТ

ПРЕДМЕТИ

Водаџа ми сè, само усџаџа шџо ќе каже не може да џо измие!

Најџолема несреќа е да имаш лош сосед!

Запомни!

Кога кажуваш **усно** за содржината на нешто што си го прочитал, за нешто што некој ти го кажал, за филм или претстава што си ја гледал... знај дека ти **прераскажуваш усно**.

Прочитај, размисли, разговарај!

Какви соседи биле Дал и Зел?

Зошто им се менувале презимињата?

Која е поуката од овој расказ?

Со по една реченица подреди ги настаните според нивните презимиња.

Дали во секојдневниот живот си слушнал или си доживеал нешто слично на ова случка? Раскажи ако знаеш!

Опиши ги соседите според тоа каков впечаток ти оставија!

Си биле двајца соседи Дал и Зел. Тие љубезно си зајмувале разни предмети. Всушност, едниот имал сè, а згора на тоа и добро срце, а другиот немал ништо, плус лоша навика да забошотува.

– Соседе, златен, дај ми на заем еден стол, утре ќе ти го вратам!

– Повели, соседе, твојот збор ми е доволен.

Си биле, значи, двајца соседи: Дал Запомнил и Зел Невратил.

– Соседе, пријателе, дај ми го на заем твоето палто, ќе ти го вратам задутре, заедно со столот!

– Земи го слободно, ти верувам...

По десетина дена соседите веќе се викале: Дал Запишал и Зел Измамил.

Соседе, аман, дај ми на заем едно тенџере да си сварам каша!

– Нема грешка, одбери и земи си.

По еден месец нивните презимиња биле: Дал Простил и Зел Се Посрамотил.

– Соседе, не можам да ти ги вратам предметите, ги продадов!

– Ти да си жив, јас ја продадов довербата во тебе!

Денес, ако ги сретнете, соседите се викаат: Дал Ама Не Секому и Зел

Шипинки?!

Велко Неделковски

Прераскажување според редот на настаните по даден план

Прераскажи го усно расказот „Предмети“! Внимавај на редоследот на настаните. Ќе ти помогне планот на текстот:

За кого се раскажува во расказот?

Што биле Дал и Зел?

Според времето на настаните како ги менувале имињата соседите?

Дал Запомнил и Зел Невратил.

Дал Запишал и Зел Измамил.

Дал Простил и Зел Се Посрамотил.

Дал Ама Не Секому и Зел Шипинки?!

Како ја разбираш реченицата: - Ти да си жив, јас ја продадов довербата во тебе!

Пријателството може да постои само меѓу добри луѓе!

Збегати го речникот

Забошоти – Објасни го!

МОЈОТ ГРАД

Мојот град е како и многу други градови,
во него живеат многу луѓе.

Но, сепак има нешто во овој град
нешто што ми ја исполнува душата,
што внесува немир во мене
кога сум подалеку од него.

Има нешто што е повеќе од магнет,
има нешто,

што човек не може да си го објасни,
а брза да се врати во него.

Мојот град сиот се впил во мене:

ние сме нешто неразделно,

ние дишеме заедно,

ние живееме заедно

– ние сме едно...

Славка Арсова

Задача:

Појди во библиотека и пронајди
пишани документи за
ослободувањето на твојот град, па
раскажи по што е посебен тој!

РАСКАЖУВАЊЕ НА ДОЖИВУВАЊЕ

Да поразговараме

Дадената илустрација е само да те поттикне, потсети, на едно твое доживување.

Разгледај ја илустрацијата и усно раскажувај на што те потсетува.

Раскажи им на другарчињата едно твое доживување. Може да биде и од набљудувањата што ги правите по општество или природа.

Запомни!

Кога кажуваш за нешто што тебе ти се случило, нешто што си видел или доживеал, кога твоите фантазии ги кажуваш на глас... тогаш ти **раскажуваш усно!**

Каж ја разликата помеѓу прераскажување и раскажување!

ПИСМЕНО ИЗРАЗУВАЊЕ

ПРЕПИШУВАЊЕ

Задача:

Препиши го текстот со ракописни латинични букви!

Запомни!

Кога запишуваш нешто што е веќе напишано од збор до збор, со секој знак, ти **препишуваш** текст што некој го напишал. Тоа не е твое дело.

Ако правилно препишуваш, ќе научиш самиот да напишеш нешто твое. (да раскажуваш, прераскажуваш, известуваш, опишуваш, да твориш...).

ЉУБОПИТНОСТ

Мечето на мечката ѝ вели вака:
„Ќе седам будно зимава, сон не ме фаќа,
многу ме интересира да видам како пак
лисјето на дрвјата се враќаат!“

Михо Аџанасовски

Задача:

Препиши го текстот со ракописна кирилица!

NEKANETI GOSTI

Tigarot kaj zajačeto divo
nekanet na gosti došol skokum
i bez zdravo – živo go lapnal ko lokum.
Pa, ušte žali: „Kakva e ova moda,
me počestija lokum, zaboravija voda?“

Vančo Polazarevski

КОЊИТЕ НА РЕКА

Задача:

Препиши го текстот со ракописна кирилица!

Два коња отидоа на реката да се напијат вода. Но, реката беше смрзната. Едниот од коњите удри со копитото по мразот, сакајќи да го скрши. Мразот беше премногу дебел.

Тогаш коњите застанаа еден до друг, ги подигнаа копитата и удрија истовремено. Удираа, удираа, сè додека мразот не се скрши. Сега можеа да се напијат вода.

Ова што го направија коњите, важи и за луѓето: она што не го може еден, двајца лесно го прават.

Англиска народна ѝриказна

ПОПОЛНУВАЛКИ И ГАТАНКИ

Ете тој брат,
со долг врат,
по покривот важно се
шета и знае добро да лета.

Ако пред него подолго зјапаш и
чучиш, ќе немаш време да у - - - .
(т - - - - - р) *Г. Појовски*

Задача:

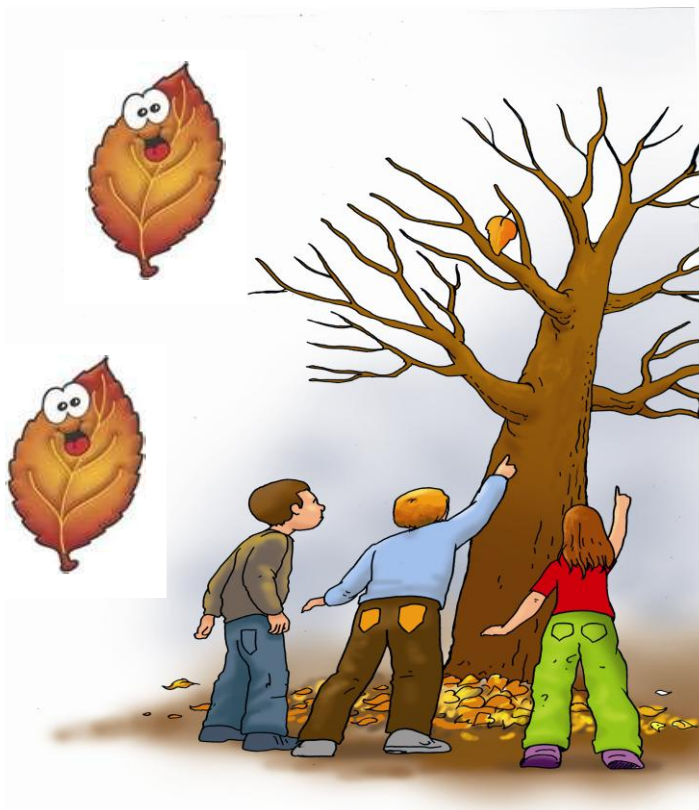
Препиши ги гатанките со латинични букви!

СЕГДЕ ЛИСЈЕ, СЕГДЕ ЗЛАТО

Лисје, лисје, жолто лисје.
Само паѓа, шушти свечи.
Но што вреди, но што вреди,
секој вели: Тоа пречи!

Злато, злато, сегде злато.
Есен златен ќилим влече.
Но што вреди, но што вреди,
кога велат дека пречи!

Сегде лисје, сегде злато.
Царско азно неброено!
Но што вреди, но што вреди,
златото е изгазено...

Збогати го речникот

Царско азно - царско злато, богатство

Покрај патот, без да пазат,
сега сите златото го газат.

Ивица Вања - Рориќ

Да поразговораме!

Одреди ја темата во песната!
Со што се споредени жолтите лисја на есента?
Како ја разбираш реченицата: „Покрај патот, без да пазат, сега сите златото го газат?“

Литературно катче

Повтори: песна, поет,
стих, строфа, поетска
слика, споредба.

Задача:

Научи ја песната
напамет и кажи ја
изразно!

За јазикот

НАРОДЕН И СТАНДАРДЕН – ЛИТЕРАТУРЕН ЈАЗИК

Јазикот е единствена ѝа наша ѝајковина... Блаже Конески

Без јазик си никој и ништо!

РОДНИОТ ЈАЗИК

Родниот јазик е бисерен ѓердан
од зборови - плодови сочни,
мислите тие ти ги редат
во слики јасни и точни.

Тој е извор непресушен, вечен,
низ бистри книги- зборови тече.

Тој ни е завет од дедовците.
Чувај го како црнка во окото-
без јазикот си никој и ништо.

Извадок - Видое Подѓорец

Со што е спореден родниот јазик?

А зборовите?

Запомни!

Во **Македонија** се зборува **македонски јазик**. Во разни делови од државата се зборува македонски **народен јазик**.

Во употреба е **македонскиот литературен (стандарден) јазик**.

Литературниот јазик се употребува во: училиштата, театрите, телевизијата, потребно е да се зборува и во меѓусебните разговори. Твоја **задача е** да го негуваш литературниот македонски јазик.

Задачи:

Објасни го изразот роден јазик! Како ги разбираш горенаведените мисли?

СРЕДБА

Истражувачко читање:

Прочитај ги внимателно приказните и пронајди од кои краишта на Македонија се! Направи разлика помеѓу народен и литературен јазик!

Додека читаш, запиши ги зборовите што не ги разбра и заедно со другарчињата објасни ги.

– Са обличех, са накинцурих и врвум на пазаро. Мора да се оде, оти среда е ваден, пазаран ден. Шо не си видел, вадан ќ вијш уф Валандово. Цела валандоска укулија дудела на пазар. На центро – гужва намојш да са разминиш. Ајл акции пу пазаро кулку шу сакиш. Сратнувам другар и ми вика:

– Леле, леле, кој гледум! Фала богу ти текна да си дојш уд Скопје, оти беме та забравиле ка изглејш.

– Ама јас сум удамна тука, има две нидели утка сум дојдан! Нема дека да излевам, дека да одум!

СРЕДБА

Се облеков, се средив и тргнав на пазар. Мора да се оди затоа што во среда е пазарен ден. Што не си видел, ќе видиш на пазарот во Валандово...

У СКОПЈЕ

Наа недела си реку да одам у Скопје да го видам Шпиро. Мајка му ми кажа оти бил у болница, цел бил сокапан, а у фацта бил оmodрен гоа три дни го тепале.

Каа стигнаме у Скопје, не знам ни која страна да фанам, една купица аутобуси. Тргна со такси до болницата, а тиа таксиметарот гоа на норма само си вртеШе и каа изврте 150 денари.

Унатре, у болницата пред мене ми прелетаа две доктурки, а ја по ним:

– Аман доктурке... Ми вика – Чекај малку, ми вика, шо си запнал, не ли гледаш оти сме гладни? Че ојме, че јајме, па че дојме, почекај малку!

Па каа си зачека – цел ден...

И така ја, каа медо на Дисан си се врати у ноа мојто златно Неготино ни рашетан, ни па Шпиро го виду.

ВО СКОПЈЕ

Минатата недела решив да одам во Скопје да го видам Шпиро. Мајка му ми кажа дека бил во болница, цел изудрен, а на лицето бил модар како да го тепале три дена...

Анализа по истражувачкото читање

Пензионерите си разговараат на народен јазик.

Од кои краишта на Македонија се приказните?

Раскажи ја приказната што ја разбра!

Раскажи ја приказната со народен јазик од крајот од каде што потекнуваш!

Раскажи ја истата приказна на литературен јазик!

Каде се користи народниот јазик?

Каде се користи литературниот јазик?

Задачи:

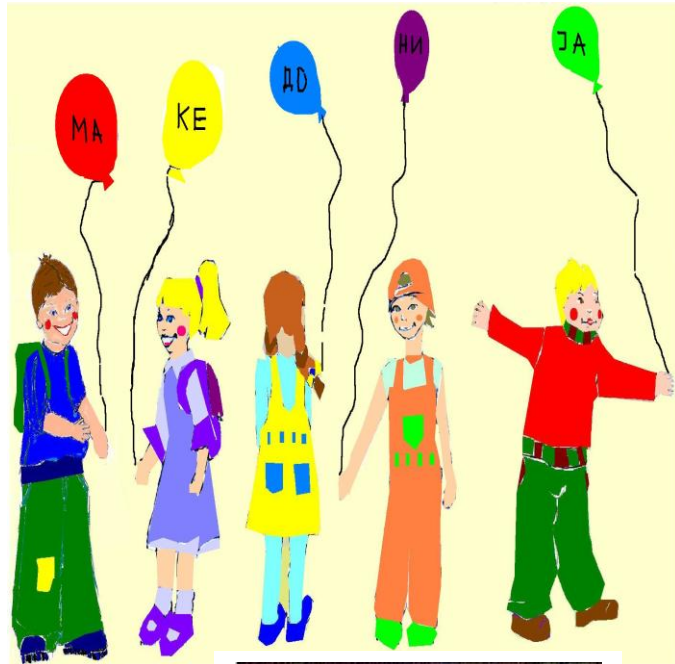
Појди во библиотека и најди народни приказни или песни напишани со народен јазик од твојот крај. Прочитај ги!

Прераскажи една од приказните што најмногу ти се допадна!
Истата приказна прераскажи ја на литературен јазик!

11 ОКТОМВРИ

Октомври месец...
Четириесет и прва.
Низ Прилепско Поле рамно
чекори колоната бавно.
Оеднаш пукот се слушна
и со него херојски вик.
Партизаните нападнаа смело
и задушија фашистички крик.
Слава и чест на борците смели
кои го дадоа животот свој
за слобода на нашиот народ
во тешкиот и крвав бој.

Димче Кузмановски

Анализа на песната

1. Објасни ги поетските изрази: **пукот се слуша; херојски вик; фашистички крик; слава и чест и крвав бој.**
2. Определи ги поетските слики за секоја строфа посебно!
3. Кое е најсилното чувство што те води низ песната?
4. Определи го мотивот на песната!
5. Пронајди ја римата во песната!
6. Песната „11 Октомври“ научи ја напамет!

ЗА ЈАЗИКОТ

Еднаш еден голем учител му рече на својот ученик:

– Појди и купи ми нешто убаво за јадење!

Ученикот отиде на пазар и му купи јазик. Учителот повторно го повика својот ученик и му рече:

– Појди и купи ми нешто лошо за јадење!

Ученикот отиде на пазар и, пак, купи јазик. Тогаш учителот го запраша:

– Кога те пратив да купиш нешто добро за јадење ти ми купи јазик. Истото го стори и кога те пратив да купиш нешто лошо за јадење. Зошто?

Ученикот одговори:

– Од јазикот доаѓа сè што е добро и сè што е зло. Кога јазикот е добар – помил од него нема, но кога е поган – полош од него нема.

Еврејска народна приказна

Анализа по истражувачкото читање

Прочитај ја во себе приказната писмено одговори на поставените прашања:

За кого се зборува во приказната?

Што барал учителот од ученикот?

Како ученикот ја извршил поставената задача?

Како ги разбираш последните реченици искажани од ученикот?

Какво богатство преставува познавањето на повеќе јазици?

Кога ни користи познавањето на повеќе јазици?

Кој јазик го изучуваш ти?

Кој е твој мајчин јазик?

Игра со зборови

јазик(Од човек, јагне; македонски, англиски, француски). Продолжи со зборот **град...**

Какви се овие зборови?

Вежби за изразување:

Јазичиите се како прозорци на куќа – повеќе прозорци – повеќе светлина!

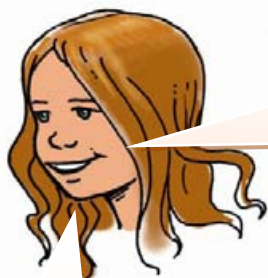
Со еден куршум се убива еден човек – со еден збор – илјадници луѓе!

Јазикот коски нема – Коски криш!

Избери една мисла за наслов. Прво усно, а потоа писмено раскажувај.

Напиши прозен или поетски текст.

Наша светлост

Првата светлост е **Сонцето.**

Втората светлост е **Месечината.**

Третата светлост е **оганот.**

Четвртата светлост, е **говорот**

Оџон Жујанчич

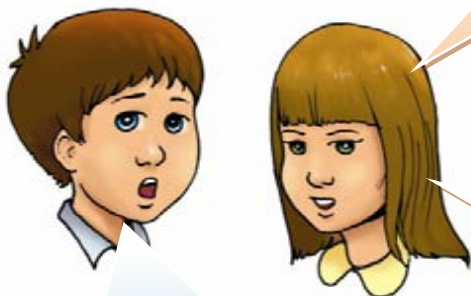
Затоа што со помош на
говорот се разбираме
меѓу себе, затоа што
можеме да кажеме сè
што мислиме, затоа
што....!

Зошто поетот, Жупанчич
меѓу светлостите го
споменува и говорот?

Како го чуваме и негуваме нашиот
јазик?

Ако настојваме
правилно да зборуваме и
пишуваме!

Јас зборувам на
македонски јазик!

Со каков јазик се служиш ти?

Кое писмо го употребуваш во писменото изразување?

Нашето писмо е **кирилицата**, но кога учиме странски јазици ние знаеме да се служиме и со **латиничното** писмо.

Јас учам странски јазици, но нашето писмо е многу полесно. **Секој глас си има своја буква и ние читаме и пишуваме така како што е напишано.**

Кога разговарам со некого, мајка ми ми рече дека треба да знам: да го слушам соговорникот внимателно и да гледам во него!

Кога разговарам, со некого, не треба да го прекинувам, треба да го ислушам, а потоа јас да го кажам своето мислење!

Тоа е дел од културата на однесување додека зборуваш!

Што друго знаеш од културата на зборувањето?

ПРИКАЗНА БЕЗ НАСЛОВ ВО СЛИКИ

Задачи:

1. Внимателно разгледај ги илустрациите една по една. За секоја илустрација составуваш по неколку реченици. На крајот ќе добиеш прекрасна приказна.
2. Според сликите направи план (кажи по една реченица)!
3. Дај ѝ наслов на приказната!
Сè што ќе раскажеш усно, напиши го и писмено.

Да поразговараме!

На кој начин разговара детето?

Како дознава таткото што се случува во земјата и светот?

Како ќе го пренесе тој тоа на својата жена?

Да заклучиме!

Луѓето разговараат меѓусебе.

Разговараат и децата, само што ќе научат да зборуваат. Тие зборуваат, прво за играчки и игри, потоа за школо...

Разговорот се води меѓу двајца или повеќе лица.

Говор се слуша преку телевизија, радио....

Запомни!

Ако говорот го слушаш изговорен од устата на некој или од себе се вика **устен говор**.

Ако говорот е преку пишан збор (писмо, разгледница, од весник, книга...) се вика **писмен говор**.

Потсети се!

Каде се пишува голема буква? (почеток на реченица, сопствени именки...)

Задача:

Разгледај ја табелата. Според примерите, самостојно и преку нови примери прошири го своето знаење!

Запомни!	примери
Голема буква се пишува:	
Име, презиме и прекар на луѓе	Иванчо Митревски – Мајсторот Александар Ристевски – Принц
Имиња на народи	Македонка, Албанец
Имиња на: држави, градови, села, области	Македонија, Битола, Демир Капија, Пелагонија. Внимавај! Ако името е од два збора, секој збор се пишува со голема буква
Име на: езеро, море, река, планина	Охридско Езеро, Јадранско Море, Црна Река, Беласица.
Име на празник	Велигден, Божиќ
Сопствено име на животните	Шарко, Џери
Име на улица, плоштади, булевари	Илинденска, Партизански одреди.
Име на книга, списание, приказна, песна	„Шеќерното дете“, „Развигор“ „Пепелашка“. „Ленка“

Вежби

Разгледај ги речениците, пронајди ги грешките, а потоа препиши ги во тетратката правилно.

Направи контрола на извршената задача преку замена на тетратките со другарчето.

македонија е моја Татковина.

Грција и србија се наши соседи.

Во Македонија има три природни котлински езера: Охридско Езеро, дојранско Езеро и Преспанско езеро.

Во вевчани има Карневал.

На нова година и божиќ градот е украсен со светилки.

Први мај и велигден се пролетни празници.

Јас ги прочитав книгата „белото Циганче“ и „Приказни по телефон“.

Зедов „развигор“ и седнав да читам.

Моето училиште „Коле неделковски“ е до библиотеката „браќа миладиновци“, позади пазарчето „Буњаковец“.

Јазично катче

Во текстовите што се обработуваат обрни внимание на пишување на големата буква.

Насмеј се!

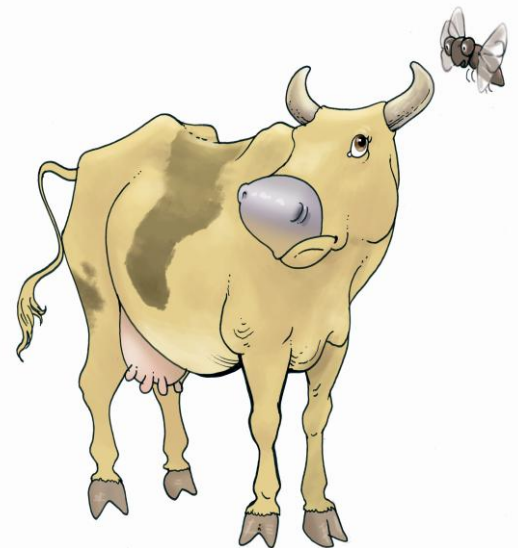
КОЈ СЕ ФАЛИ ТАКА МИНУВА

На кравата една мува ѝ се фали:

Најсилна сум сверка, разбираш ли краво? Од мене се плашат големи и мали. Ете, до пред малку го нервирав лавот...

Кравата ја слуша што глупости треска, па со опашката мавна и ја сплеска.

Михо Ајанасовски

Потсети се!

КАДЕ КОЈ ЗНАК СТОИ

Уште од прво одделение знаеме,
 нели другарчиња мои,
 дека на крајот од секоја реченица
 по една **точка** стои.
 А јас, пак, **запирката** повеќе ја ставам
 и каде што треба
 и каде што не треба,
 писмена кога правам.
 Затоа често,
 кога не знам кој од овие да го
 напишам знак,
 по секоја завршена реченица
 и запирка
 и точка си пишувам пак.
 Најубаво така овој најтежок проблем
 знам да си го решам.
 И учителот потоа ми вели
 дека од сите најмалку грешам.
 А **извичник** кога пишувам,
 сигурно некој од вас ќе ме праша?
 Ех, тој знак го ставам по секое
 чудење,
 по секоја реченица страшна!
 Со **прашалник** пак
 работата е многу, многу проста,
 – него секогаш го пишувам
 кога нешто прашувам доста.

Две точки пишувам кога
 сакам нешто да набројам, да редам,
 а туѓите реченици
 под наводници ги пишувам
 и гледам
 кога можам една ваква итрина
 правам
 – по **цртичката** ги ставам.
 Во загради ги пишувам оние
 зборови
 што појаснуваат нешто.
 Ете, така дечиња,
 на сите писмени се извлекувам
 вешто.
 Ова ви го зборувам и вие да решите
 што помалку на знаците да
 грешите,
 зашто подобро е со учителите
 секогаш да имаме чиста сметка
 и на секоја писмена да ни лепат
 петка.

Михо Аџанасовски

Можам да учам сам

Погледај во табелите: Пишување на големата буква и забележи каде се поставени наводниците!

Прочитај ги и дадените реченици, па сам заклучи каде се употребуваат наводниците!

Да нема забуна

Наводниците ќе ги среќаваш во текстовите и кога се кажуваат зборови точно така како што ги кажал некој. За тоа подоцна.

Во школската библиотека има многу книги. На една полица се наредени: „Волшебното самарче“, „Пинокио“, „Двојната Лота“ и сите лектири за четврто одделение. На втората полица се нашите детски списанија: „Другарче“, „Развигор“, „Наш свет“ и други.

Моето училиште се вика ОУ „Гоце Делчев“. Брат ми зема книги од библиотеката „Браќа Миладиновци“.

Запомни:

Наводниците се употребуваат за изделување на имињата на установите, списанијата и книгите во речениците.

Наводниците се пишуваат и кога се наведува текст што некој го напишал или кажал.

Насмеј се! ДОМАШНА ЗАДАЧА

На час по мајчин јазик учителот ги прегледа домашните задачи и ѝ рече на Маре:

- Зошто тука си ставила наводници, кога не се потребни?
- Потребни се учителке, – се побуни Маре. – Тој дел од задачата го наведов јас, односно го препишав од тетратката на Блага.

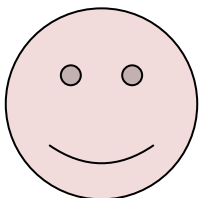
ПОТСЕТИ СЕ ШТО СИ НАУЧИЛ

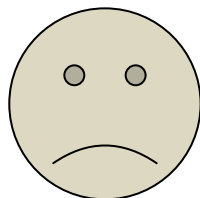
УБАВИ ЗБОРОВИ

Убавиоѝ збор – железни враѝи оѝвора

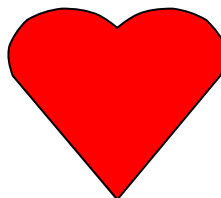
Радост

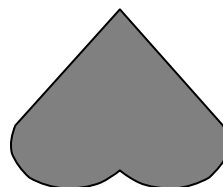
Тага

Љубов

Омраза

Ај да измислуваме убави зборови!

Еве вака:

Да биде **Радост** наместо **Мака**.

Сè што е насилно, свирепо, грубо
нека го носи името – **Љубов**.

Вистина ставаме наместо **Лага**,
Смеа и Веселба наместо **Тага**.

Болката нека е **Ведрина** сега,
а сите војни да станат **Шега**.

Црното нека си остане боја,
но да не тежи во душата твоја.

Солзите – мака в срце што носат,
нека се претворат во **Капки Роса**.

Видое Подгорец

Анализа на песна

Какви пораки ти испраќа поетот
Видое Подгорец во песната
„Убави зборови“?
Како ги разбираш пораките?

Задачи:

Читај ја изразно песната!

Научи ја напамет, а потоа направи
автодиктат. Провери се сам со
помош на учебникот.

Јазично катче

Пронајди ги зборовите со
спротивно значење.

Кажи и други примери на
зборови со спротивно значење.

АНАЛИЗА НА ТЕКСТ СПОРЕД ДАДЕН ПЛАН

ЌЕРКАТА НА ДРВАРОТ

1. Абу Али, стариот, сиромашен дрвар, живееше со својата жена и со ќерката Лејла во едно мало село. Секој ден тој пред зори стануваше, седнуваше на своето магаренце и со секирата на рамо одеше в планина по дрва. Се враќаше пред мрак, откако ќе ја завршеше работата, и ги продаваше дрвата во селската фурна. Тоа му беше сè со мака што можеше да спечали и со тие пари живееше со своето семејство.

Лејла, ќерка му, не одеше на училиште зашто беа бедни. Ѓ помагаше на мајка си и низ куќи.

2. Ама, пред зимата, Абу Али тешко се разболе и не можеше веќе да оди в планина по дрва. Беше присилен да лежи в кревет дома.

О колку жалеше во тие мигови што нема син кој ќе може да работи место него и да го издржува семејството.

Лејла често размислуваше за тешката положба во која се најдоа, но, за жал, не знаеше како може да му помогне на болниот татко и на мајка си.

3. Меѓутоа, еднаш на ум ѝ дојде идеја. Веднаш излезе од дома и отиде во селската фурна. Му рече на газдата:

– Дали можам да работам кај вас?

Фурнацијата, изненаден, ја праша:

– А што би работела толку млада?

– Ќе месам по куќите и месеното ќе ви го носам да го печете. А потоа лебот пак ќе го разнесувам по куќите, кај муштериите, му одговори Лејла.

Фурнацијата се насмеа:

– Добро, немам ништо против.

4. И така, Лејла почна да ги посетува куќите во селото, месеше и месеното го носеше во фурната, го разнесуваше по муштериите.

Претпладне се враќаше со тепсија топол леб.

Од парите што ги заработуваше, купуваше храна и лекови за болниот татко и за мајка си. Лејла навистина докажа дека е способна да работи и да заработува како машко.

Ханади ар-Римави

Анализа на текст според даден план

Прочитај го изразно текстот и одговори на прашањата според дадениот план.

1. Сиромашниот дрвар

- Кои ликови се опишани во текстот?
- Каде се случува настанот?
- Со што го издржувал своето семејство стариот дрвар?

2. Абу Али е болен

- Кога се разболел стариот Абу Али?
- За што жали тој?

3. Лејла бара работа

- Каде побарала работа Лејла?
- Што сакала да работи таа?

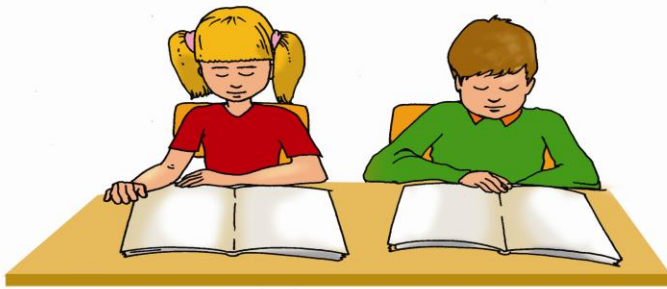
4. Вредната Лејла

- Што докажала Лејла со својата работа?
- Како ги трошела заработените пари?

Што научи од постапките на Лејла?

СНАОДЛИВИОТ ВАСЕК

Истражувачко читање

Прочитај го текстот во себе, ако почувствуваш потреба, прочитај го повеќе пати.

Подели го на слики според дадениот план!

1. Домашна задача.
2. Домашната задача на Васек.
3. Снаодливиот Васек.

Учителката им зададе на своите ученици многу тешка задача, им рече да го нацртаат своето семејство. На децата им се допадна темата, но што да прави Васек, кога не сака, а и не може да нацрта луѓе! Цело попладне размислуваше и најпосле се досети. Седна и ја нацрта домашната задача.

Утредента учителката ги прегледа цртежите. Кога стигна до Васек, виде дека тој имаше нацртано само една соба, а во собата маса, столови и полица. На ѕидот висеа две слики и ѕиден часовник. Семејството го немаше!

Тоа ли е твоето семејство, Васек? – праша учителката. – Не разбирам!

– Ќе разберете, учителке, кога ќе го погледнете повнимателно часовникот на ѕидот!

– Го гледам, па што! – се зачуди учителката.

– Часовникот покажува дванаесет часот, а во тоа време татко ми е на работа во фабриката, јас сум во училиште, а брат ми е на факултет... почна да објаснува Васек.

Учителката се насмеа:

– Во ред е Васек, ама мајка ти, колку што знам јас, не оди на работа. Зошто барем неа не си ја нацртал?

Мама? Е, мама тогаш го готви ручекот и се наоѓа во кујната....

Марија Росинска (Полска)

Да поразговораме

Каква задача им дала учителката на учениците?

Зошто се загрижил Васек?

Како Васек го нацртал своето семејство?

Прочитај го објаснувањето што Васек го дал за својот цртеж?

Задача

Раскажи едно твое доживување кога си бил снаодлив и си се спасил од некоја неволја!

Насмеј се!

СОВЕТ

Елка ја замоли Маја да ѝ напише нешто во споменарот. А тоа не е мала работа. Мора да каже нешто значајно што ќе ја придружува низ цел живот

Маја запиша: *Оди во ѝррода и диши длабоко!*

ТАЈНА

Квачката по дворот ги води пилињата, а меѓу нив едно гладно патче.

– Гледај! – вели таткото и сака тоа да ѝ го каже на Маја.

– Пст! – шепна Маја. – Не зборувај гласно. Патчето не треба да знае дека кокошката не му е мајка.

ЛЕКТИРА САМОСТОЈНО ЧИТАЊЕ

Предлог од авторите:

Сигурно си добил задача кои лектири треба да ги прочиташ.

И ние ти предлагаме да се дружиш со библиотеките и да ги прочиташ делата од кои направивме мали извадоци за да те заинтересираме.

Внимавај! Ако од едно читање не си го разбрал делото, нека не те мрзи. Прочитај го повторно. Не губиш ништо, само добиваш!

На што треба да обрнеш внимание?

Самостојно да ја уочиш **темата** во делото што го читаш.

Да уочиш кои се главни, а кои споредни **ликови**.

Какви особини имаат ликовите. (позитивни, негативни...).

Да определиш **каде** и **кога** се случува настанот што е опишан.

Да најдеш податоци и за авторот на делото. Можеби ќе сакаш да прочиташ и нешто друго од него. **Среќно!**

Мудриот малку збори - многу шбори.

ЛАКОМОТО ГЛУВЧЕ

Колку чииш, шолку знаеш.

Кога слаткарот Марко истрчал од дуќанот да ги викне соседите, во едно дупченце на дрвениот под светнале две зелени свездички. Тоа не биле свездички, туку весели очиња на дуќанското глувче. Полека се прикрадувало глувчето во темницата и се качувало на масата. Се исправило на задните нозе, крцнало со белите запчиња...

– Гладно сум, – зацвкало. – Ми се јаде нешто слатко.

Влечејќи го по себе долгото опавче, глувчето дошло до црвените петленца и почнало да мудрува:

– Петленцава веќе не ми се слатки. Јади, јади – а од едно крилце не можеш да изедеш повеќе за една ноќ.

Потоа се свртело кон куќичките, засидани од мед, шеќер и од суво грозје, и малку се налутило:

– Што мисли мајсторот? Јас сè исто ли ќе вечерам. Куќички, куќички, куќички... Ене, од првата куќичка одамна ја изгрицкав вратата, од втората го начнав сидот, од третата оцакот му го однесов како подарок за десетиот роденден на почитуваниот стаорец од соседниот винарски дуќан.

Наеднаш на глувчето му светнале очите. Го видело шеќерното дете и замавнало со опавчето.

– Оп! – рекло весело и се исправило на задните нозе. – Еве нешто убаво. Дете од шеќер!

Извадок од детскиот роман „Шеќерното дете“ на *Славко Јаневски*

Анализа на прочитан текст

За што се раскажува во расказот?

Каде се случува дејството?

Кој е главниот лик?

Опиши ги постапките на глувчето!

Каде и кога се случува настанот?

Романот на Славко Јаневски се вика „Шеќерното дете“. Што мислиш, кој е главниот лик во романот?

Дали темата ќе биде иста?

Дали местото и времето на случувањата се исти со овој мал извадок. **Откриј, па кажи!**

Запознај се со авторот!

Славко Јаневски е еден од најплодните македонски писатели.

Роден е во Скопје. Има напишано книги за возрасни и за деца.

Познати негови книги за деца се: „Распеани букви“, „Сенката на Карамба - Барамба“, „Шеќерното дете“ и многу други.

ТЕАТАРСКИ КОСТИМ ОПИШУВАЊЕ ПО ДАДЕН ПЛАН

Истражувачка задача:

Разгледај, размисли и избери го ликот што сакаш да го опишеш !

Опишување по даден план:

Кој лик го препозна на илустрациите?

Прераскажи ја приказната во која се среќава ликот што го препозна!

Опиши го усно костимот на главниот лик од детската претстава што си ја гледал. Ако не си гледал театарска претстава, тогаш опиши еден од предложените костими од илустрацијата по дадениот план:

За кој лик станува збор?

Неговиот целосен изглед.

Каква е облеката, обувките, што има на главата?

ТЕАТАРСКА СЦЕНА ОПИШУВАЊЕ ПО ДАДЕН ПЛАН

Потсети се!

Како се вика местото каде што се одвива театарската претстава?

Да поразговораме

Од која претстава е прикажаната сцена?

Прераскажи ја усно приказната ако ја препозна сцената!

Опиши ја усно сцената од илустрацијата!

Задача:

Опишување по даден план:

Опиши ја сцената од гледаната детска претстава по дадениот план. Ако не си гледал претстава, искористи ја илустрацијата.

Каде се одвива настанот? (раководи се од предметите на сцената: шума, соба, улица...)

Наброј сè што има на сцената!

Зошто служат сите тие предмети?

ПРЕРАСКАЖУВАЊЕ СО ПРОМЕНА НА КРАЈОТ НА ТЕКСТОТ НЕ САКААТ МРТВИ ПТИЦИ

Истражувачко читање

Прочитај го расказот изразно и одговори на барањата:

Одреди ја темата за која раскажува авторот Живко Николовски?

Кога и каде се случува настанот?

Какви чувства побуди овој расказ кај тебе?

Пронајди го делот од расказот кој те растажи!

Прочитај ја реченицата со која се искажува лутина!

Што ги вознемирило децата во одделението?

Каков бил гулабот на нивните цртежи?

Зошто децата го нацртале гулабот на тој начин?

Имаш ли идеја за поинаков крај на расказот?

Гулаб долета во нашата училница. Прозорецот беше отворен и затоа влезе. Кружеше малку, удираше со крилјата и падна.

Сите се вознемиливме. Го погледнавме, а нашите љубопитни погледи како да прашуваа што се случило, зошто долета токму во нашата училница. Гулабот ги рашири крилјата, чукна со клунчето неколку пати по подот и се смири.

– Умира! – извика некој. – Гладајте, му тече крв од клунот!

Го ставивме гулабот врз катедрата. Не се противеше. Првна уште неколку пати, се затресе и се олабави. Главата му панда настрана. Полека му се гаснеше црвениот сјај од очите.

– Ќе умре! – викна другарот до мене.

– Умре! – реков јас, – некој го погодил в глава.

Целото одделение молкна. Повеќе никој ништо не сакаше да прашува. Ненадејното доаѓање на гулабот и неговата тивка смрт нè збуни сите по ред. Никој од нас не сакаше да поверува дека птицата умре. Зарем некој е толку бездушен за да може да ја повреди, се прашувавме?

Училишниот час започна.

– Ајде да нацртаме гулаб! – извика некое од децата.

– Ајде! – се согласивме и другите.

Сите цртаме гулаб. Под нашите вредни прстиња се насираше убава, бела птица, невидена по својата убавина. Ги имаше раширено крилјата и леташе. Го сечеше синото небо и се превртуваше во воздухот...

Чудесно убав гулаб! Ги собрал крилјата и се устремил кон земјата. Чиниш, секој миг ќе те допре со клунот...

Светат нашите очиња од чудесната игра на гулабот. А тој, во широката бескрајна небеска модрина, низ позлатените сончеви зраци, се врти сосе свежо маслиново гранче во клунот. Со него, во детските желби за мир, патува целото одделение. Го нема повеќе мртвиот гулаб во училницата.

Децата од нашето одделение не сакаат мртви птици.

Живко Николовски

Изразување и творење

Прераскажување со менување на крајот

Прочитај го текстот уште еднаш во себе и најди го **местото** од каде што сакаш да го менуваш крајот на текстот!

Прераскажи го првиот дел од текстот, а потоа **раскажувај** како сакаш ти да заврши овој настан!

Јазично катче

Провери го знаењето за глаголите
Што го научи во трето одд.!

РАСКАЖУВАЊЕ ПО ДАДЕН ПОЧЕТОК НАЈУБАВАТА УЛИЦА

Јас живеам на најубавата улица во нашиот град. Таа не е најубава затоа што има најубави куќи, многу дуќани и слаткарници, туку затоа што е најчиста. Но, таа не била отсекогаш најчиста и најубава. И таа беше како и сите други улици во големите градови: нечиста, со изгазени тревници, искршени дрвца, картони, весници, конзерви.

Еден ден поставија зелена клупа пред домот на дедо Јане. Оттогаш тој често седеше на таа клупа и нè гледаше нас децата како си играме.

Според истоимен расказ на *Михајло Ѓуриќ*

Да поразговораме

Зошто опишаната улица е најубава? Каква е твојата улица?

Кој придонесува за таквата улица?

Кои промени во твојата улица ги сакаш?

Замисли дека си градски архитект. Со што ќе ги разубавиш улиците во својот град?

Прераскажи го првиот дел од расказот, а потоа продолжи да **раскажуваш**. Доврши го расказот!

ДВЕТЕ СВЕЗДИ

Две ѕвезди, светкави точки на небото, сиркаа помеѓу зелените лисја на јаболкницата.

Ги гледав замечтаено низ прозорецот и им мавтав со едната рака, за да ги повикам во мојата соба и да ја продолжиме играта.

Едната ѕвезда, светло окце во темната ноќ, трепереше како да го везеше мојот сон среде белите цутови на јаболкницата, додека другата палаво ми намигнуваше, напомнувајќи ми да не мечтаам толку многу. Не можев да го оттргнам погледот од нив, ги гледав мило и ги броев нивните треперења. Немаше поубави ѕвезди од нив.

Извадок од расказот „Две ѕвездички“ на *Пејќо Домазејовски*

Задача

Продолжи ја приказната!

ПИСМЕНО ОДГОВАРАЊЕ НА ПРАШАЊА ОД ОБРАБОТЕН ТЕКСТ

ЦАРОТ И КОШУЛАТА

Во дамнешни времиња си живеел некој цар, кој мошне често се разболувал. Еден ден царот ги повикал слугите:

– Ќе му дадам половина од царството на оној што ќе успее да ме излекува!

Се собрале сите мудреци, лекари и учени луѓе и почнале да размислуваат како да најдат лек и да си го излекуваат царот. Некој се досетил и предложил:

– Да пронајдеме здрав и среќен човек во царството. Потоа ќе му ја земеме кошулата и ќе му ја дадеме на царот да ја облече. Без сомнение, тогаш царот ќе оздрави.

Веќе следниот ден слугите тргнале да бараат здрав и среќен човек. Но, колку и да барале, не нашле таков. Некој бил богат, ама болен, друг пак бил здрав, а сиромав, трет на нешто друго се жалел. И сè така по ред.

Но, една квечерина, царскиот син, враќајќи се накај дома, минал покрај една дрвена колипка и слушнал како некој зборува внатре:

– Ех, ама среќен човек сум. Ја завршив работата за денес, се најадов и сега можам мирно да легнам и да си отпочинам!

Принцот мошне се израдувал кога ги чул ваквите зборови и бргу влегол во колипката. Му кажал на среќниот човек зошто е дојден и тој веднаш се согласил да му ја даде за здравје кошулата на својот цар.

Арно ама, во часот кога сакал да ја соблече од себе, се сетил дека нема што друго да облече, бидејќи толку бил сиромав, што таа му била единствената кошула што ја имал.

Лев Толстој (Русија)

Да поразговараме

Одреди ја темата прикажана во расказот!

Кога се случувал настанот.

Каде се случува дејството прикажано во расказот?

Кои ликови се среќаваат?

Што те зачуди додека го читаше расказот?

Што ти се допадна, а што не ти се допадна кај сиромавиот и кај царот?

Задачи:

Препиши ги речениците со кои се искажува среќата на сиромавиот!

Прераскажи го текстот, со тоа што ќе го продолжиш крајот. Нека заврши така како што посакуваш ти.

Изразување и творење

Писмено одговарање на прашања

Кога живеел царот што е опишан во расказот?

Каква мака имал царот?

Што ветил тој за своето оздравување?

Што решиле мудреците од царството?

Со кои проблеми се среќавале додека го барале среќниот човек?

Зошто сиромавиот не можел да му ја даде кошулата на царот?

РАДИОЕМИСИИ

Да поразговараме

Именувај ги предметите на илустрацијата!

Зошто служат тие предмети?

Која радиостаница ја слушаш најмногу?

Што слушаш најмногу од радиопрограмите?

Која детска емисија најмногу ти се допаѓа? Зошто?

Знаеш ли како се пренесува гласот од радиостаницата до твојот дом?

Запомни!

Преку радио, транзистор, мобилен телефон, компјутер и други апарати се слушаат **радиопрограми**.

Од радиостаниците до твојот дом има **радиопрераватели**. Преку нив се пренесува **радиопрограмата**.

Има радиоемисии за: деца, младинци и за возрасни.

потоа: забавни, научни, музички, информативни и други видови програми.

Задачи

Забележувај ги во текот на една седмица емисиите што ги следиш на радиото!

Кои детски емисии, кои музички емисии, радиодрами, научнопопуларни, и кои емисии за возрасни ги слушаш?

Раскажи во пишана форма што најмногу слушаш! Што си научил од радиоемисиите?

По што ги разликуваш радиоемисиите, радиоигрите и радиодрамите?

Кои песнички ги имаш научено од радиото?

СОНЦЕТО И МЕСЕЧИНАТА

Истражувачко житање

Прочитај ја приказната и дознај ги причините за кавгата меѓу Сонцето и Месечината.

Разговарај за односите и кавгите помеѓу тебе и другарчињата!

Сонцето и Месечината беа во крвно сродство. Еднаш Месечината му рече на Сонцето:

– Ајде да ги фатиме нашите деца од небото и да ги однесеме на Земјата.

Сонцето се согласи. На определениот ден Месечината ги скри своите деца, а во вреќата насобра камења, па отиде кај Сонцето. А Сонцето, кое не се сомневаше во ништо, почна да ги става своите деца во вреќата. Кога сè беше готово, ги ставија вреќите на грб, па се спуштија на Земјата. Така одеа по Земјата додека најпосле не дојдоа до една голема река.

Тогаш Месечината почна да ги истура камењата од својата вреќа во реката. Сонцето забележа дека таа ја испразни вреќата, па и тоа ја испразни својата, потоа двајцата отидоа дома. Денот беше при крај. Сонцето зајде, а на небото се појави Месечината со своите деца. Гледајќи дека Месечината го измами, Сонцето ја повлече Месечината од небото и ја праша зошто го измами за тоа да си ги фрли своите деца во реката. На тоа Месечината му одговори:

– Твојата моќ е голема. Нека останат твоите деца во водата и нека се претворат во риби, а луѓето ќе ги ловат.

И, ете, од тоа време Сонцето и Месечината престанаа да живеат во пријателство и да се гледаат заедно. И до ден – денес меѓу нив нема слога.

Африканска народна приказна

За јазикот

САМОГЛАСКИ И СОГЛАСКИ

ААА...

УУУ...

ООО...

БББ...

ВВВ...

Задачи!

Изговори ги на глас зборовите:

книга, мрак, Стојан, цвеќе, мравка, крт, страв.

Изговори ги гласовите на дадените букви: **А, Е, И, О, У.**

**Б, В, Г, Д, Ѓ, Ж, З, С, Ј, К, Л, Љ, М, Н, Њ, П, Р, С, Т, Ќ, Ф,
Х, Ц, Ч, Ш, Ѕ, Ѓ, Џ, Ш.**

Да поразговараме!

На кои гласови, додека ги изговараш, наидуваш на пречки?

Кои гласови се изговараат без пречки?

А Е И О У - Ние сме самогласки.

Нема тешкотија додека нас не изговараат. Нашиот глас е силен и чист! Иако сме само пет, многу сме важни!

Б В Г Д Ѓ Ж З С Ј К Л Љ М Н Њ П Р

С Т Ќ Ф Х Ц Ч Џ Ш - Зошто нè лутите?

Ние сме согласки. Имаат потешкотија децата додека нè изговараат, нашиот глас не е толку чист и силен, но и ние сме многу важни! Без нас не можете да формирате зборови! Нè има 26 на број..

Запомни!

Македонската азбука има 31 буква. Таа се вика **кирилица**. За секој глас има по една буква.

Читаеме како што пишуваме и пишуваме како што зборуваме!

Задачи!

Кажи зборови што содржат една самогласка!

Изговори зборови што не содржат самогласка!

Анализирај ги зборовите на текст по сопствен избор.

По колку самогласки и колку согласки има секој збор?

ПОДЕЛБА НА ЗБОРОВИТЕ НА СЛОГОВИ

З
Б
О
Р
О
В
И

Јане, Пелистер, книга, сонце, мајка, теле

копа, чита, дува, тече, грее, учи

Стојанов, бел, длабоко, дрвено, жолто

два, петнаесет, трет, седми, осум

Потсети се!

Подели ги на слогови зборовите: **мама, книга, петнаесет**

Од колку слога се составени зборовите во табелата?

Какви видови зборови се во првата колона, а какви во другите три колони на горната табела?

ПЕЛИСТЕР

ПЕ - ЛИС - ТЕР

Сега јас сум самогласка

прв слог

втор слог

трет слог

ГР ↓ **СТ**

ЉУ ♥ **БОВ**

ГРОЗ ⚡ **Д**

Каде најмногу се користи знаењето за поделбата на зборовите на слогови?

Запомни!

Слоговите, зборовите и другите зборовни целини се создадени од самогласки и согласки.

Слог е најмала говорна целина или **слогот** е дел од збор.

Секој слог треба да има самогласка.

Понекогаш согласката **Р** заменува самогласка.

Задачи!

1. Подели ги зборовите од текстот на слогови!
2. Од дадените слогови состави зборови!
3. Од дадените слогови состави реченици!
4. Како ќе пренесеш дел од зборовите од задача бр. 1 ?

1. Утрово е сончево и пријатно. Ќе одиме на прошетка. Сите скокаат од радост. Јанко и Мира се први во редот.

Јанко извика: „ Тука има куп земја од кртот што шета под земјата“. Со еден прст почна да го растура купчето земја.

2. **РА – МА – МА ЛЕ – ТЕ – ЗОР – ВИ ВИ – ГРОЗ – ДО**

3. **ко – Мир та – чи.**

га – Ма – ре – то на ко – Јан е гла – во – тврдо.

ка – Ма – ри си – но рен – ша дан – ѓер.

До – Гр – то че – пај на – ста бав – у бед – ле.

(3. Мирко чита.; Магарето на Јанко е тврдоглаво. ; Марика носи шарен ќердан. Грдото пајче стана убав лебед.)

4. **утро – во, у – трово; сонче – во, сон – чево**

Јазично катче

Провери го знаењето за самогласки, согласки и слогови преку анализа на имињата на твоите другарчиња

SLATKA PRŽENA RIBA

Vane ima razgoren ogan.

Cane ima nova, sina tava.

Jane ima neotvoreno šiše maslo.

Dane ima golema sveža riba.

Se fali Vane so svojot ubavo razgoren ogan.

Se fali Cane so svojata nova sina tava.

Se fali Jane so svoeto neotvoreno šiše maslo

Se fali Dane so svojata golema sveža riba.

Se falea, dodeka se falea, pa ogladnea!

Ne znae Vane što da pravi so svojot ubavo raspalen ogan, a mu se jade.

Ne znae Cane što da pravi so svojata nova sina tava, a mu se jade..

Ne znae Jane što da pravi so svoeto neotvoreno šiše maslo, a mu se jade.

Ne znae što da pravi Dane, so svojata golema sveža riba, a mu se jade.

Ako tie ne znaat – gladot znae!

- Jas go davam mojot ubavo raspalen ogan! – reče Vane.
- Jas ja davam mojata nova, sina tava! – reče Cane.
- Jas go davam moeto neotvoreno šiše maslo! – reče Jane.
- Jas ja davam mojata golema sveža riba! – reče Dane.

I, na ubavo razgoreniot ogan, vo novata sina tava, so masloto, ja ispržija golemata sveža riba.

Taka, četvoricata prijатели ubavo se najadoa slatka, pržena riba.

Boško Смаќоски

Фалбаџа е рџа!

Анализа на текст!

- Кој што имал и со што се фалел?
- До кога се фалеле четворицата пријатели?
- Што знаел гладот, што не знаеле пријателите?
- Кога слатко се најале пријателите со пржена риба?
- Која порака ти ја праќа писателот Бошко Смаќоски?

Задача:

Раскажи настан кога со здружени сили си решил некој проблем. Ако не си имал, измисли.

Прашања со смешни одговори:

1. Кој има шапка, а нема глава?
2. Кој има нога, а нема чевел?
3. Без што не може да се испече лебот?

Преземено од „Друѓарче“

(печурката; без корка)

Јазично катче

Зборовите од последната реченица подели ги на слогови!

Потсети се!

1. стол, сид, трактор, книга, стакло, компјутер

зајаче, дете, дрво, цвет, риба, птица

знаење, свест, сеќавање, воздух

2. Стојан, Скопје, Вардар, „Развигор“, ОУ „Гоце Делчев“.

Разгледај ги именките под број 1 и 2! Какви именки се првите примери, а какви именките во примерите под број 2?

Задача:

Пронајди ги именките во дадениот текст! Во тетратката на една страница, препиши ги општите, а на другата страница сопствените именки!

УБАВА Е ТАТКОВИНАТА

За време на викендот одиме кај баба и дедо во село Вевчани.

На татко ми му кажавме дека попат сакаме да посетиме повеќе места за да ја запознаеме поубаво татковината,

Татко ми прво нè однесе во манастирот „Св. Јован Бигорски“, Во манастирот има многу икони и резби од македонски резбари. Околу него има прекрасна природа. Зелени дрвја, цвеќе, трева.

Застанавме и на реката Радика. Бистрата, студена вода нè мамеше да се изладиме во неа. Набравме многу убави цветови и направивме букет за баба.

Не се задржавме на Црн Дрим. Многупати сме го набљудувале како истекува од Охридското Езеро. Побрзавме кај баба и дедо за да им раскажеме колку е убава нашата татковина. Сè што видовме ќе им раскажеме на другарчињата преку нашиот весник „Развигор“ и на другарчињата од нашето училиште „Коле Неделковски“.

Ученичка ѝворба

Задачи:

Разгледај ги илустрациите, именувај ги и кажи што означуваат тие?

Зошто на третата колона до именките има прашалници?

Може ли да се наслика: растење, љубов, учење, стареење, љубопитност?

					?	растење
дете	куче	пчела	дрво	цвет	?	упорност
					?	радост
телефон	пегла	тава	книга		?	учење

Запомни!

Именките: дете, теле, стол...означуваат имиња на суштества и предмети. Нив можеш да ги: видиш, допреш, слушнеш, мириснеш или вкусиш. Тие се **конкретни именки!**

Именките означени со прашалници немаат облик, немаат вкус ниту мирис, не можеш да ги допреш. Тие означуваат:

природна појава: (нешто што се случува, процес): растење, сушење;

особини: скромност, упорност.

чувства: радост, страв, среќа;

мисловни дејности: докажување, учење.

Да заклучиме:

Конкретните именки означуваат име на нешто конкретно, нешто каде што може да се употребат сетилата за: вид, слух, вкус и допир.

Апстрактните именки означуваат: природни појави, особености, чувства и мисловни дејности.

ПОДАРОК

Задачи за истражувачко читање:

Прочитај го изразно и внимателно текстот, па подели го на слики според планот.

Веќе два дена Ранко не доаѓаше во дворот да си поигра. Неговите другари се загрижија што се случува со него. Дознаа дека е болен.

– А ние го навредивме – си спомна Павле за нивното неодамнешно поткарување.

Беше тоа пред три дена. Павле доби од татко му убава книга и му ја покажа на Јовица. И Ранко сакаше да ја разгледа, но Павле беше важен: „Кој ти дозволи да ја гледаш мојата книга?“ Навреденото дете се оддалечи со насолзени очи.

Покрај креветот на болниот имаше многу плодови и слатки. Кога би бил здрав, Ранко сè би изел, а сега не ни помислуваше на тоа. Нервозен е, сè му пречи. Нестрпливо очекуваше да заминат сосетките што го посетија. Тој не ги слушаше

жените што разговараа. Си спомнуваше за другарите што толку го навредија. Кога ќе оздрави, ќе им покаже.

Слушна чукање на вратата. Во собата влегоа токму тие - Павле и Јовица. Наведнувајќи го засрамено погледот, Павле му ја подаде на болниот другар истата книга за која се спречкаа.

– Еве – рече – ти донесов подарок.

На лицето од Ранко осамна радосна насмевка. Се подигна на лактот и започна да ја разгледува книгата.

Миленко Рајковиќ

Анализа на текст

За кого станува збор во расказот?

Опреди ја темата и местото на настанот!

Зошто се загрижени другарите?

Како Павле го навредил Ранко?

Зошто Ранко не излегол на улицата?

Што се договориле другарите?

Како го израдувале својот другар Павле и Јовица?

Што научи од овој текст?

Кажи поговорки за другарството!

Изразување и творење

Прераскажување на познат текст по даден план:

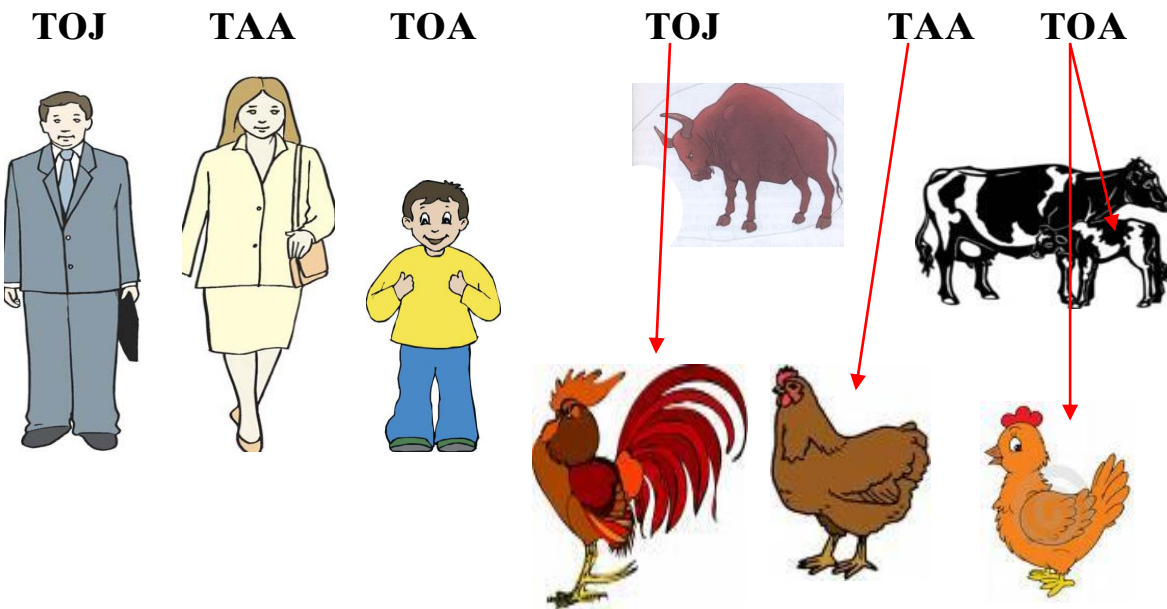
Прераскажи го текстот по дадениот план:

1. Загрижени другари.
2. Ранко в кревет.
3. Радоста на Ранко.

Јазично катче

Пронајди ги конкретните и апстрактните именки.

Задачи:

Именувај ги илустрациите!

Одреди го родот кај именките: **мајка, татко, дете; вол, теле, крава; пиле, кокошка, петел!**

Кога ќе ги изговараш именките, пред нив стави еден од зборовите: тој, таа, тоа! (тоа дете). И кажи од кој род е именката!

ПЕТЕЛ И СЛОН

Сонцето тукушто изгреа кога петелот сретна слон. Го погледна и му рече:

- Кој од нас е поголем јадач?
- Слонот го погледна петлето и замавна со големото уво:
- Да се обложиме!
- Да се обложиме! – се согласи петелот.

Слонот почна да корне трева, да јаде листови, зеленчук и плодови. А петелот само си колваше.

Околу пладне слонот заспа. Кога се разбуди, го виде петелот како сè уште буричка – црвче по црвче, зрнце по зрнце.

Слонот пак почна да јаде и пак го затвори првин едното, па другото око, и заспа.

Петелот се уште си јадеше црвчиња и зрнца, па почна да колве и по грбот на слонот.

– Што правиш? – го запраша слонот.

– Ништо. Во тревата веќе нема ни црвци ни зрнца, затоа збирам бубачки од твојата кожа.

Слонот се исплаши. Петелот навистина беше ненаситен. Го стресе од себе и избега. Петелот го доби облогот.

И до ден – денес, ако слонот го види петелот – бега.

Пиџмејска ѝриказна

Задача:

1. По содржинската разработка на текстот, во тетратката **запиши** ги именките. Пред секоја именка **стави го зборот** што одговара: **тој, таа, тоа!**

2. **Пронајди ги грешките** во табелата, а во тетратката напиши ги правилно!

машки род	женски род	Среден род
стол, книга, марама, компјутер, дрво, зрно	часовник, перце, машина, волк, мајка	кофа, лав лисица, пиле, зрно, сонце, месечина

Запомни!

Именките во македонскиот јазик имаат **род**, особини според кои се разликуваат: **машки, женски и среден род.**

DVAJCA VERNI DRUGARI

Si bile dvajca drugari koi živeele posložno i od braća. No, mnogumina im zaviduvale na ubavata razbiračka što si ja imale megu sebe, pa sakale da im go rasturat drugarstvoto i da gi skaraat. Najposle, kaj carot go naklevetile edniot od niv božem nešto lošo zboruval za nego. Carot go zatvoril čovekot i rešil po nekolku dena da go obesi.

No, nekolku dena pred besenjeto došol negoviot drugar kaj carot i go zamolil da go oslobodat zatvorenikot tri dena, za da bide so semejstvoto, a toj samiot će ostane v zatvor mesto nego. Duri i neka go obesi, ako ne se pojavi drugar mu po trite dena.

Carot se začudil, no ne rekol ništo. Go oslobodil zatvorenikot, a na negovo mesto go zatvoril drugarot. Sakal da vidi dali navistina nivnoto drugarstvo e tolku golemo.

Navistina, po tri dena osudenikot se pojavil pred carot za da go obesat i da go oslobodi negoviot drugar, koj ostana vo zatvorot mesto nego.

Carot togaš gi oslobodil i dvajcata i gi zamolil i nego da go zemat za drugar, štom e tolku silno i verno nivnoto drugarstvo. Drugarite taka i storija, a site što vidoa i bea čule rekoa:

Pravina planina turka!

Makedonska narodna prikazna

Анализа на текст по дадени прашања

Кои ликови се среќаваат во текстот?

Кои се главните ликови?

Определи ја темата што е разработена во текстот!

Кога се случувал настанот што е опишан?

Зошто луѓето им завидувале на верните другари?

Со што го докажале другарството меѓу себе?

Пронајди и прочитај ги тие реченици! (препиши ги!)

Откако ги ослободил двајцата другари, што ги замолил царот?

Како ја разбираш последната реченица: **Правина планина турка!**

Задача:

Одговарање на прашања од обработен текст

Во тетратката одговори на горепоставените прашања!

Умни мисли и желби за сакани личности:

Да даде Господ од златна чаша вода да пиеш!

Да ти се позлати иако!

Среќа да те праќи до века!

Арно прај, за арно да те најде!

Јазично катче

Провери го знаењето

По обработка на расказот пронајди ги именките, кажи какви се тие именки, а потоа определи го нивниот род!

Да поразговораме!

Што има претставено на првата илустрација?

По колку жаби, штркови, цветови и комарци има на илустрацијата?

По што се разликува втората илустрација од првата?

Во барата има **жаба**.

Во барата има **жаби**.

Колку е убав овој **цвет**!

Колку се убави **овие цветови**!

Над водата лета **комарец**.

Над водата летаат **комарци**.

Покрај барата има **дрво**.

Покрај барата има **дрвја**.

Да разговараме!

Кажи ја разликата што ја забележа во дадените реченици!

За колкав број станува збор во речениците од првата колона,
а за колкав број во речениците од втората колона?

До каков заклучок дојде?

Запомни!

Именките во македонскиот јазик разликуваат два броја:

еднина и **множина**.

Сопствените именки немаат множина. Тие претставуваат
единка, сопственост на името.

Истражувачко читање!

Прочитај го текстот внимателно. Тенко подвлечи ги именките,
а потоа во тетратката постави ги на одреденото место.

Река од втомобили минуваше низ нашата улица. Децата се плашеа да
излезат. Кучето на Жарко се стрча и за малку не беше изгазено од црвениот
автомобил.

Засвиреа сирените, светнаа фаровите, затрепери семафорот. На крај луѓето
се смирија. Се смири и детето. Сè добро заврши.

РАЗБРОЈАЛКА

– Вања, Вања,
кај си бил?
Каде, Вања,
си се скрил?
– В гора лутав сиот ден.
– И што виде?
– Видов пен,

А под пенот
габа фина,
веднаш зедев
па ја скинав!

*Од руско народно
творештво*

*Имејќо на дејтејќо се менува
сиоред играчојќи.*

КЛУПА ЗА ИЗЛОЖБА

На почетокот на учебната година таа клупа беше трета во средниот ред. Во неа седеа Борче и Магдалена, најголемите палавковци во одделението. Борче имаше мало ноже и со него секојдневно длабеше по некој засек врз клупата. Магдалена пак, со боички и со фломастери доцртуваше цвеќенца и куќи. Учителката забележа што прават Борче и Магдалена со клупата, па им рече:

– Оваа година клупата ќе ја преместиме назад, сосем на крајот од редицата, до закачалката за алишта. Се разбира, Борче и Магдалена ќе се преместат заедно со клупата.

Еден месец пред патрониот празник на училиштето, учителката им соопшти на учениците:

– Ученици, секое дете е надарено за нешто. Пријавете ги своите изработки, лични творби и цртежи за училишната изложба!

– Добро, учителке, ќе се пријавиме! – рече Игор. – Ќе ја испратиме клупата на која седат Борче и Магдалена. Таа е толку „убаво“ украсена што сигурно ќе ја добие првата награда!

Целото одделение почна да се смее. Магдалена се вцрви како домот, а Борче за првпат жално ја погледна дрвената површина пред себе.

– Кутрата клупа! – изусти тој, воздивнувајќи.

Следниот ден Борче го фрли ножето, а Магдалена си купи блок и реши отсега да црта каде што треба. Клупата, наместо на изложба, заврши во столарската работилница. Штом ќе ја поправат, Борче и Магдалена ќе знаат да ја чуваат.

Велко Неделковски

Одговори според дадени прашања:

Како се однесувале Борче и Магдалена со својата клупа?

Кој требало да ја добие првата награда според Игор?

Зошто Борче и Магдалена се засрамите?

Каде завршила клупата?

Како би постапил ти да си во тоа одделение? (ќе разговараш, ќе ги исмејуваш, ќе бараш да бидат казнети...)

Задачи за анализа:

Определи ги: темата, местото и времето на настанот!

Прераскажи го текстот според дадените наслови:

1. Третата клупа во средниот ред.
2. Клупата е преместена
3. Училишна изложба.
4. Клупата е во столарската работилница

Појолнувалка и џајанка

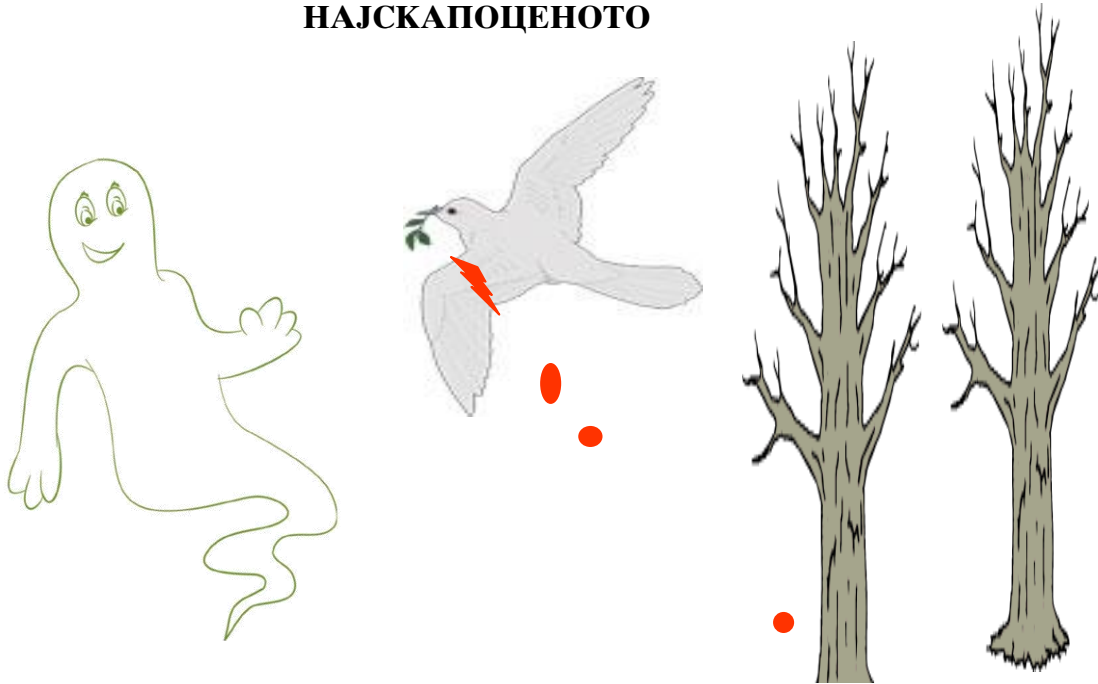
Првин за нешто в рака што ви седи,
За нешто мало, премногу што вреди.
Алатка е тоа што често ви служи,
И цел живот таа со вас ќе се дружи.
Таа и тебе те возвишува и мислите ти ги

(молив или пенкало) **Г. Појовски**

Јазично катче

Провери го знаењето за:
род и број кај именките!

НАЈСКАПОЦЕНОТО

И ден – денес во густите и мрачни шуми живее Шумскиот дух. Тој е стар колку што се стари шумите и ги знае сите нивни тајни, бидејќи го разбира шумолењето на лисјата, жуборот на потоците и јазикот на животните и на птиците. Секој може да го чуе неговото пеење и свирење, само ако појде во шумата.

Се случи еднаш, еден ранет гулаб, инаку пријател на Шумскиот дух, да падне во близината на еден среброструен поток. Од скршеното крило му солзеа капки крв и тонеа во песокливата земја.

Гулабот беше мошне жеден. Лежеше со отворен клун и го слушаше жуборот на водата, но немаше сила да се довлечка до неа и да се напие.

– Сè би дал за капка вода – си помисли ранетата птица.

Во тој миг покрај гулабот се створи Шумскиот дух преправен во млад ловец. Тој го зеде гулабот в раце и му рече:

– Во овој час сè ќе дадеш за капка вода. Еве, јас ќе ти помогнам, не само да ја изгаснеш жедта туку и сосема да оздравиш. Но, тоа ќе го сторам само под еден услов, ако ми ветиш дека ќе ми го дадеш најскапоценото што го имаш!

Жеден до умирачка и со неиздржливи болки во ранетото крило, гулабот си помисли дека ловецот сака да му го земе животот, па му одговори:

– Мислам дека животот е најскапоценото нешто. Штом си решил да ми го земеш земи го кога ќе ти се присака. Само, те молам, подај ми една капка вода пред смртта за да не умрам жеден.

Ловецот ја погледна ранетата птица и се насмеа:

– Не ти го сакам животот, туку крилјата!

Кога ги слушна овие зборови, гулабот сиот затрепери:

– Крилјата? Зошто ми е животот без крилја? Ако не можам да летам во сончевиот простор и од високо да им се восхитувам на зелените шуми, на рамните полиња, на реките, на лозјата, тогаш подобро веднаш да умрам. Животот ќе ми биде мачење, а не радост; робување, а не слободен лет.

Ловецот задоволно се насмеа кога го чу одговорот на гулабот:

– Летај, гулабе, и раскажувај им на другите што е најскапоцено на светот. Навистина, од слободата нема ништо поскапоцено и поубаво!

Видеое Подгорец

Анализа на текст

Определи ги: темата, местото и времето на настанот!

Од каде Шумскиот дух ги знаел сите тајни на шумите?

Што посакал ранетиот гулаб, лежејќи покрај потокот?

Што побарал ловецот за возврат од гулабот?

Каков бил одговорот на гулабот?

Каква порака крие текстот во себе?

Што не е вистинско во овој текст?

Какви се текстовите во кои е опишано нешто неистинито?

Јазично катче

потсети се!

Пронајди ги придавките во расказот. Дополни го објаснувањето со нови примери!

Збогати го речникот

Објасни го зборот: **среброструен**

ПОТСЕТИ СЕ ШТО СИ НАУЧИЛ

МУДРИОТ - МАЛКУ ЗБОРИ МНОГУ ТВОРИ

Кој ги имаеши зборовише сџанува умен, а кој ги имаеши бајкише сџанува мудар.

Убавише зборови железни враиши ойварааи.

Висџинскоио џријаџелсџво е најреџка џџица на земјаџа.

Кој леџоска седи во лад зимоска го чека џлад.

Рабоџаџа го краси човекоџ, а мрзаџа го џнаси.

Три џаџи мери, еднаш сечи.

Теџкаџа рана заздравува, а лоџиоџ збор не се заборава.

АНАЛИЗА НА ЛИК

БУКВАРОТ НА ПИНОКИО

Истражувачко читање

Прочитај го во себе
текстот и обрни
внимание на **ЛИКОТ** на
Пинокио!

– Би сакал веднаш да тргнам во училиште! - му рече Пинокио на својот татко Ѓепето. – Би сакал на тој начин да ти се заблагодарам за сите добрини што ги направи за мене.

– Мошне добро, момче! – одговори Ѓепето.

– Но, за во училиште ми е потребна некаква облека.

Сиромашен, без скршена пара во џебот, Ѓепето самиот му соши одело од шарена хартија на Пинокио. Чевлите му ги изделка од кора од дрво, а шапката му ја направи од средина на леб. За миг Пинокио се најде над леѓенот полн со вода, кој му послужи како огледало. Задоволен самиот од себе, перчејќи се, рече:

– Личам на господин!

– Така е! Чистото одело, а не новото, го прави човекот угледен – одговори Ѓепето.

– Како ќе одам во училиште кога го немам најважното?

– Што ти недостасува?

– Немам буквар.

– Да, но како ќе го купиме? – праша Ѓепето.

– Лесно, ќе појдеме во книжарница и таму ќе го купиме.

– А пари? Немаме пари – воздивна старецот.

Пинокио се растажи иако беше палаво дете. Сите ја разбираат сиромаштијата, дури и децата.

– Се сетив! – одеднаш извика Ѓепето.

Тој го облече износениот капут и истрча надвор. Кога се врати, држеше буквар, а капутот го немаше иако надвор паѓаше снег.

– Каде ти е капутот, татко? – праша Пинокио.

– Ми беше топло!

Пинокио веднаш разбра во што е работата. Имаше добро срце и не ја криеше својата љубов. Се фрли во татковата прегратка.

Карло Колоди

Да поразговораме!

Зошто Пинокио сакал да се запише на училиште?

Каква облека му сошил Ѓепето?

Што продал старецот за да му купи буквар на Пинокио?

Како ја покажал Пинокио својата љубов?

Си гледал ли филм или куклена претстава со Пинокио? Раскажи!

Анализа на лик

Првин усно, а потоа писмено **опиши** го ликот на Пинокио!

Ѓепето бил осамен и еден ден решил да си направи дете. Го земал алатот и ...

- а) Од што е направен Пинокио?
- б) Опиши ја неговата глава: нос, уста, уши, коса.
- в) Опис на телото, нозете (чевлите), рацете.
- г) Неговото однесување.

Задача

Посети ја библиотеката, земи ја книгата за Пинокио, прочитај ја, потоа прераскажи ја!

За авторот

Карло Колоди е италијански писател кој е роден 1826 година, починал 1890 година. Светска слава стекнал со неговото дело „Пинокио“

*Незадолжително
Научи повеќе*

ТЕХНИКА – ПАЈАКОВА МРЕЖА

Запознај се со новата техника со која ќе го поврзуваш знаењето од една област со друга.

Заедно со одделението или сам погледај филмска или куклена претстава за Пинокио. Обрни внимание на поставените барања.

МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

воочи го филмското дејство
музичката подлога (ритам, темпо)
препознај го основниот музички мотив
илустрација на музичките чувства
препознај ги музичките инструменти
кои ја изведуваат филмската музика
поим за филмска музика

ЛИКОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

кои од основните бои ги препозна
во филмот
топло - ладни контрасти
колку тонови има сината или
портокаловата боја, кои се појавуваат во
филмот

ПИНОКИО

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

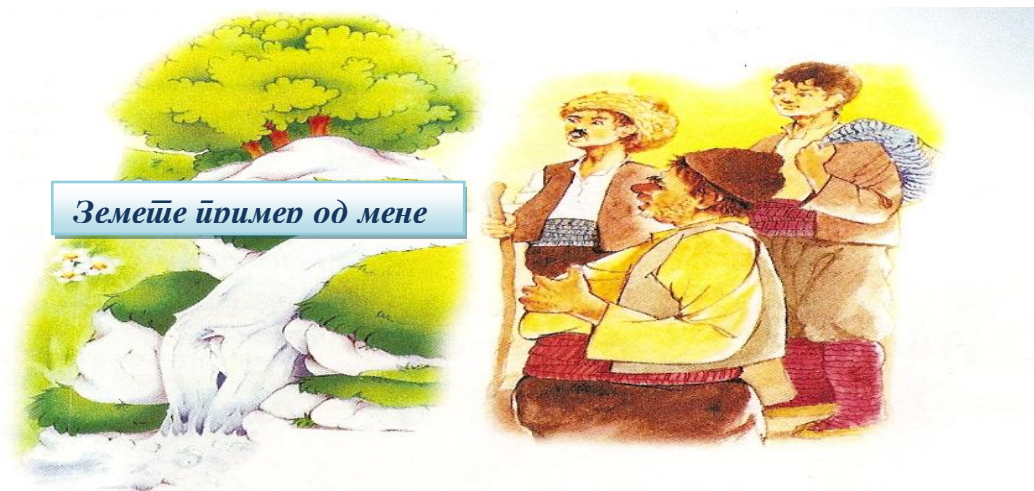
редослед на настаните
пишување на ликовите
главни и споредни ликови
бајка
голема почетна буква во имињата на
ликовите

ПРИРОДА

животните и нивните живеалишта
живиот свет во шумата

Знаењата се потрајни кога ги користиш во корелација со другите предмети. Затоа користи ја оваа техника почесто.

ИЗВОР

Земете пример од мене

Тројца патници едно утро се сретнаа крај еден извор. Тука забележаа натпис:

ЗЕМЕТЕ ПРИМЕР ОД МЕНЕ!

Тројцата патници почнаа да се расправаат околу тоа каква е вистинската смисла на натписот, каква порака им праќа.

– Потокот што ќе се создаде од овој извор, – рече првиот – ќе тече низ широка долина, ќе ги собира во себе сите други поточиња и ќе стане голема река. Натписот нè учи дека секогаш треба да се стремиме напред, да се трудиме без прекин ако сакаме да се збогатиме.

– Според моето мислење, натписот има друго значење – рече вториот.

– Изворот му ја гасне жедта на секој жеден што ќе помине тука. Тој ни служи како пример како треба великодушно да им служиме на своите блиски.

А третиот патник на овој начин го објаснил значењето на натписот:

– Ние ја пиеме водата од изворот ако таа е бистра и чиста. Матната вода не ја пијат дури ни ѕверовите. Ако сакаш да бидеш сакан и ценет од сите, биди исто така бистар и чист.

Елин Пелин

Да поразговараме!

Како го објаснуваш натписот над изворот?

Размисли каква поука можеш да извлечеш од натписот.

Пронајди ги поучните реченици и научи ги напамет.

ЕДЕН ГОЛЕМ УМ И ЕДНО МАЛЕЧКО СРЦЕ

Истражувачко читање

Прочитај го текстот внимателно.
Обрни внимание на описите на
ликовите!

Живееше некогаш на светот еден висок сув старец, со остар долг нос и ретка брада. Беше многу несимпатичен, се викаше Ем Икс.

Луѓето, сретнувајќи го на улица, ги наведнуваа главите и го поздравуваа. И сето тоа поради тоа што Икс беше позната личност и важен научник. Ем Икс работеше на една необична машина што тој ја викаше „Голем ум“. Тој мечтаеше со нејзина помош да стане господар на светот. Имаше желба неговата машина да има совршен механички мозок и да создаде оружје со страшна моќ за уништување. Секое утро Ем Икс одеше во својата лабораторија, каде што го чекаше помошникот Луици. Ем Икс ги заклучуваше сите врати и се зафаќаше за работа.

Неговиот помошник, малечок и дебел, беше добар и умен човек, многу верен и доверлив. Тој му веруваше на Ем Икс кога велеше дека прави машина што ќе му биде во полза на сето човештво. Таа ќе им помогне на децата да учат, ќе им ги решава на научниците тешките задачи.

– Ти ништо не умееш да работиш! - му викаше Ем Икс.

Луици секогаш молчеше. Но, во себеси се смешкаше. Научникот се лажеше во своите оценки. Тој, Луици, беше убеден дека исто така умеет да создаде нешто и мислеше дека Ем Икс ќе го пофали за неговата работа.

Најпосле дојде денот кога Ем Икс објави дека машината е речиси готова и дека треба само да се испита. Тој се доближи до големиот пулт за управување, притисна некакви копчиња, повлече неколку рачки и изјави:

– Сега машината го разурнува градот Н.

– Што разурнува!?! – зачудено извика Луици.

– До темели, – одговори Ем Икс. – Јас издадов наредба и „Големиот ум“ нема да остави ни камен во тој град.

Потоа, како да направил којзнае какво дело, Ем Икс спокојно почна да очекува вести. А Луици горчливо заплака. По дваесетина минути Ем Икс се доближи до радиото и го вклучи. – Внимание, внимание! – се разнесе

од радиото. Во Н. се случува нешто чудно. Над градот однадеж се појавија илјадници балони. Секој балон носи врзана голема убава торба. Во целиот град од чешмите наместо вода, тече убаво слатко вино!...

Потоа Ем Икс не сакаше да слуша. Тој притрча кон „Големиот ум“ и се нафрли врз него со крескав, лут глас:

– Глупаку, ти требаше да го разурнеш Н. Требаше да го избришеш од лицето на земјата. Ти ништо не разбра! Ти не си голем, туку жален и ништожен ум! Секој мајмун и секоја кокошка се поумни од тебе. Ти...

Но, „Големиот ум“ се покажа како машина што не може да поднесува такви навреди. Тој оптегна една од своите железни раце, го зграпчи научникот и го исфрли низ прозорецот толку далеку, што од тоа време никој никогаш ниту слушна ниту го виде Ем Икс.

А Луици стана познат научник и, „Големиот ум“ го слушаше сега само него. Заслуга на Луици беше и тоа што градот Н. се спаси од пропаст. Кога Луици доаѓаше еден час порано од Ем Икс, во утробата на големата машина правеше малечко метално срце, метално, но благородно, кое работеше како вистинско. Луици мислеше на добри дела и неговите изуми му служеа на човештвото.

– Ете, тоа е историјата на „Големиот ум“ и на малечкото метално срце.

Елио Рејел

Да поразговараме!

По содржинската обработка, опиши го ликот што сам ќе го избереш. Користи ги зборовите што се однесуваат на нивните надворешни карактеристики.

Пронајди го делот од текстот каде што се дадени описите на ликовите!

Пронајди го делот од текстот од кој можеш да откриеш какви особини имаат Ем Икс и Луици!

Разговарај за пораката на авторот на текстот.

До каков заклучок дојде?

Јазично катче

Провери го знаењето за именки: сопствени, општи, конкретни, апстрактни, за родот и бројот кај именките!

ПОЕЗИЈА
ПОЕТСКА СЛИКА

СВЕТУЛКА

Летна вечер штом ќе падне
и секаде стивне вик,
светулката крилца шири
во ноќниот простор тих.

Светлост блага в скутој носи,
како искра свети, гори,
кај што мине в село, поле,
танец вие, тивко збори:

– Спијте, спијте, птици мили,
спијте пчели, спијте мравки,
спијте деца – добра ноќ!

Јован Сџрезовски

ГАТАНКА

Житата ја знаат
и ноќните роси,
кандилцето таа
со себе го носи.

(с - е - - - ка)

Збогати го речникот
Објасни го зборот кандилце

Литературно катче

Потсети се!

Како се вика еден ред од песната?
Што прават целините составени од еден, два и повеќе стиха?

Пронајди ја римата во песната!

Задачи:

Прочитај ги првите два стиха од песната (поетската творба) „Светулка“ во себе! Што забележа и што почувствува додека ги читаше стиховите?

Опиши со зборови во тетратката или насликај го тоа што го забележа!

Истото направи го и со другите стихови!

Научи песната да ја кажуваш изразно!

Песните „*Сонце*“ и „*Косидба*“ користи ги за вежби.

Запомни!

Сликите што ги забележа додека ја читаше песната, а потоа ги опиша или наслика, се викаат

поетски слики.

СОНЦЕ

Сонцето е тркалце и малце
прилега на царски венчан прстен.

Сонцето е скапа пара
која што секаде се бара.

Сонцето е вреќа полна златни зрна
секојдневно од небото што врнат.

Заѓорка П. Тодоровска

Провери го своето знаење

Од колку стиха е составена секоја строфа од песните „*Сонце*“ и „*Косидба*“?

Пронајди ги римуваните зборови!

Објасни ги поетските слики во двете песни!

КОСИДБА

Стари зајко сено коси,
а лиса го збира вредно,
не остава зрно едно.

Ни мувата нема мрза,
во колата сено носи.

Комарецот, и тој брза,
сено фрла, сено клава
и не крева дури глава!

„На таванот не се искачувам,
од таму да паднам може секој час.
И нога да скршам кутра, јас,
па сакате да се измачувам“.

Иван Ивановски

NE ZAKLUČUVAJTE GI VRATITE

Ostavete gi vratite otklučeni,
ne zaključuvajte gi,
kako ќе izlezat decata,
ako gi zaključite vratite.

Ulicite se tažni bez decata
kako siraci.

Ne zaključuvajte gi vratite,
širum neka se otvoreni,
igrите neka počnat,
žagorot neka se širi.

Зејнел Бекса

Задача

Определување поетски слики според дадени прашања

Според дадените прашања **определи** ги поетските слики во песната:

1. На кого се однесува молбата да не се заклучуваат вратите?
2. На што личат улиците без деца?
3. Што се шири кога се отворени вратите?

Задачата изврши ја по твој избор: на цртеж или преку текст.

Да поразговораме

Како ја разбираш реченицата: „Оставете ги вратите отворени“?

Во кој дел од денот одиш да играш?

Какви игри играш?

Со кој спорт почна да го исполнуваш твоето слободно време?

Која книга со песни си ја прочитал?

Од јазикот

Подели ги зборовите во песната на слогови и кажи по колку слога има секој стих!

ИЗВЕСТУВАЊЕ ЗА СОБИРНА АКЦИЈА

(**усно**, преку училиштен разглас)

„Во нашето училиште ќе се изведе акција за собирање пари за болно другарче на 5. 3. 2009 год во 13 часот" - известува дежурниот ученик од четврто а одделение.

ИЗВЕСТУВАЊЕ ЗА ИЗВЕДЕНА ЕКСКУРЗИЈА

(**писмен** извештај доставен до педагогот на училиштето).

– Екскурзијата во Источна Македонија е успешно изведена.

Тргнавме на 4. 4. 2009 год. во 07 часот. Ги посетивме сите позначајни места во Источна Македонија: Крива Паланка, Кратово, Свети Николе, манастирите на Осоговските Планини. Немаше никакви проблеми. Се вративме на 6. 4. 2009 год во 18 часот.

Одговорниот ученик А. Јаневска четврто б одд.

Задачи

Усно направи извештај за определен настан во училиштето или за околината каде што живееш. Раководи се според насоките:

Кога се случи настанот? Каде? Која беше причината за настанот?

Ако заврши, како заврши. Ако е со потрајно дејство, кажи кога ќе продолжи известувањето!

Дадените извештаи (примери) се патоказ за правење извештаи.

Запомни!

Ако сакаш да известуваш за нешто што си видел, што си доживеал, известува **навреме, точно и кусо!**

Известувањето може да биде **усно** (известуваш некого преку радио, ТВ...) или **писмено** (писмо, во детски или дневен печат, преку Интернет...)

ТВ – ЕМИСИИ

Телевизијата е око што гледа надалеку !

Пополни и одговори!

Молчете! Молчете!

Тишина! – викаат сите в глас, молчете!

А тој застанат во аголот на собата
сите нè има во власт!

Зборува, свира, пее,
цел свет во себе го сместува,
а од својот агол, од својот стол
не се ни поместува.

Запомни

ТВ – емисии можат да се следат преку: ТВ – приемници, преку Интернет, на компјутери и други апарати.

Образовните програми **образуваат**, те подучуваат, ти го прошируваат знаењето!

Научнопопуларните програми ти кажуваат за **научните** **достигања** од повеќе области.

Гледај ТВ – програма, но немој да станеш зависник од неа. Сè што е претерано, штетно е!

Да поразговораме

На кои апарати се следи ТВ – програмата?

Која програма е **образовна програма**?

Разликуваш ли: **образовна програма** од **научно -популарна програма** и од **документарна програма**?

Ако ги гледаш народните приказни раскази една што ти се допаднала!

Си ги проверуваш ли знаењата преку детските квизови?

Ја следиш ли емисијата на македонската ТВ за јазикот?

Кои ТВ – филмови ги гледаш на ТВ – програмите?

Кои од детските ТВ – филмови гледаш?

Ги гледаш ли ТВ – филмовите во кои има насилства? Кажи го твоето мислење за таквиот вид герои!

МОЛБА ДО ТЕЛЕВИЗОРОТ

Од среда до среда
во нашиот дом
ТЕ – ВЕ се гледа.

Јас: – Мамо...

А таа: - Чекај...

да го видам ова само.

Ќе шепнам: – Тато...

А тој: – Немој сега,

има фудбал, злато.

– Затоа, телевизору,

биди бар малкуцка фин,

врати ми ги тато и мама,

не сакам да сум сама.

Ванчо Полазаревски

Да поразговараме

Каков проблем ти опишал поетот Ванчо Полазаревски?

Каква поетска слика си претставуваш додека ја читаш песната?

Дали ја препознаваш истата слика и во твојот дом?

Дали и ти си зависник од ТВ?

Кој од твоето семејство најмногу гледа телевизија?

Задача

Опиши преку прозен или поетски состав еден твој ден со семејството пред ТВ!

КОМПЈУТЕРОТ Е И СРЕДСТВО ЗА КОМУНИКАЦИЈА

Маја беше воодушевена од работата на Никола – тој навистина се разбираше во компјутери. И тато, и чичо Оливер би му го признале тоа.

Машината беше поставена, вклучена во електричната мрежа и тој го „нахрани“ со соодветните програми. Маја од мала знаеше што се компјутери, ама освен што играла некои игрички што не ја возбужуваа многу, не умееше многу да ракува со компјутерот. Затоа со љубопитност слушаше како Никола му ги објаснува на Јован основните работи за компјутерот. Му инсталира француски букви за писмата за Франција, му направи некои кратенки кои ќе му олеснат да го употребува компјутерот и му рече дека ќе мора да вежба, затоа што работите кои практично се изведуваат, полесно се паметат.

Јован вети дека ќе тренира. Никола мошне строго го седна и го натера да ја повтори првата лекција. Со мали грешки, влегувањето во програмата беше усвоено! И Маја го научи, а госпоѓа Благородна се израдува кога Никола кажа дека постои можност преку компјутерот да се слуша музика...

Извадок од романот „Гледалото зад огледалото“ *Јадранка Владова*

Да поразговораме!

Користиш ли компјутер?

Што најчесто правиш на компјутерот?

За што може да служи компјутерот?

Запомни!

Компјутерот е средство со кое може: да играш разни игри, да слушаш музика, да гледаш филмови, да го збогатуваш своето знаење од сите области, да се допишуваш, да комуницираш секаде во светот (ако си приклучен на Интернет), да гледаш ТВ, да слушаш радио...

E-mail (И – мејл) е електронска пошта која се испраќа преку компјутер.

**ДЕНЕС СУМ ПИСАТЕЛ ИЛИ ПОЕТ
РАЗБУДИ ЈА ФАНТАЗИЈАТА!**

Креативна задача

Замисли дека си писател, (раскажувач или поет)! Избери како инспирација една од двете слики, разбуди ја фантазијата и твори!.

Обрни внимание на редот на настаните, времето и местото.

Наслов измисли сам.

ЗАБАВНИОТ ПАРК НА ТАТКО МИ

Сè до својата шеста година не знаев со што се занимава татко ми. Тоа ми го кажа една другарка во училиште.

Кога вечерта татко ми се врати дома и седна да си отпочине, му се приближив со огромна почит. Иако не ми личеше на славен, го запрашав:

– Ти ли си Волт Дизни?

Добро знаеш дека сум – ми одговори тој.

– Вистинскиот Волт Дизни?

Изгледаше збркан, потем се насмеа и потврди.

Миг подоцна изреков два збора за кои, веројатно, тој сметаше дека никогаш не ќе ги чуе во своето семејство.

– Молам, автограм!

Од таа вечер животот и бескрајно разновидните личности на Волт Дизни за мене беа извор на чудење...

Татко ми, пак, како да не беше доволно исполнет со создавање цртани филмови, постојано беше обземен со најголемиот од своите планови- Дизниленд. Не се сеќавам кога првпат го спомна, но знам дека таа мисла во него вриеше со години. Зборуваше дека ќе изгради дворци од бајки и ќе има вистински брод на вистинска река, чиешто корито самиот ќе го ископа.

– Никулецот на Дизниленд никна кога тебе и сестра ти ве носев во саботите и неделите по забавните паркови и во Зоолошката градина. Тие денови беа најсреќни во мојот живот - ми рече еднаш.

– Мојот забавен парк никогаш нема да биде завршен. Тој е нешто што вечно можам да го развивам и проширувам. Дури и дрвјата ќе растат и секоја година ќе бидат сè побави. Ќе видиш, секое дете на Земјината топка ќе знае што е тоа Дизниленд!

Навистина, неколку години потоа, Дизниленд ги прими своите први посетители.

Дајана Дизни (САД)

Да поразговараме

За кого се зборува во текстот?

Што знаеш за Дизниленд и за Волт Дизни?

Дали си посетил еден од забавните паркови на Дизниленд?

Кој ја раскажува приказната „Забавниот парк на татко ми?“

Кога и каде се родила идејата за градење забавен парк?

Научи нешто повеќе!

Во 1955 година во Калифорнија (САД), во градот Анахајм израсна првиот „Дизниленд“ – огромен забавен парк каков што може да се замисли само во соништата.

Денес дизниленди има во Јапонија, Франција и на Флорида.

Додека го читаш ова можеби се појавил нов Дизниленд и на друго место. **Истражувај, прашај, види** на Интернет и дознај.

Збогати го речникот

автограм – своерачен потпис на некоја личност

Дизниленд – град на јунаците од цртаните филмови на Волт Дизни

никулец – зачеток на нешто

ДРВО НА ЖИВОТОТ

Човечкошо око е ненасишно!

Велат, си бил некој султан кој бил мошне богат. Имал толку пари, што можел да ги наполни ќесињата не само на жителите од целата империја ами и подалеку. Но, султанот бил толку скржав и маѓепсан од богатството, што не го наполнил ни ќесето на својот син – престолонаследникот Кемал.

Тој дури вовел посебен пропис со кој им било забрането на граѓаните да чуваат пари дома. Сè што имале, морале да пријават кај султанот.

Но, кога султанот наполнил 77 години и 7 месеци, се разболел. Кога му кажале дека нема да живее уште долго, тој подрипнал и викнал на сиот глас:

– Што чекате?! Веднаш да сте ја подготвиле гробницата и да ме закопате заедно со моето богатство. Само, внимавајте: не сакам никој да знае каде сум закопан и каде ми се парите!

Дворјаните се зачудиле.

– Величество, па вие сте сè уште жив! – рекол главниот советник кој имал само половина јазик.

– Токму и затоа сакам да ме закопате, да видам дали ќе сторите онака како што ви е наредено – одговорил султанот.

– Опасно е жив човек да биде закопан со пари. Тие се одмаздувачки и можат да го изгорат! – уште еднаш предупредил советникот.

Сепак, излегло како што намислил скржавиот султан. Вечерта неколкумина најверни слуги го пренеле во гробницата, која послана со жолтиците личела на златно море. Ги затвориле вратите од гробницата и го оставиле султанот да умре меѓу своите пари.

Но, по некое време, на местото каде што се наоѓала султановата гробница, изникнало дрво. Тоа било најнеобичното дрво на светот. Најнапред од него расцутиле некакви розови цветови, а потоа неговите гранки оплодиле толку пари што од нив можел секој сиромав да кине и да се обогатува.

– Никој не смее да се доближува до дрвото! Тука е закопано султановото богатство! – викале дворјаните. – Тоа му припаѓа само нему!

– Веднаш, иставете се одовде! – им рекол престолонаследникот Ќемал. Татко ми не работеше, ниту мислеше на народот. Тој умре затруен од горчилото на парите собрано во вековната пот на сиромасите. Народе! Ова е дрвото на животот! Неговиот корен е нахранет од вашата мака и затоа плодот ви припаѓа само вам! Земјата ви го враќа одземеното богатство!

Дрвото на животот раѓало плодови толку години, колку што живеел скржавецот. Кога ги исплодило сите пари од гробницата, тоа се исушило.

Рисџо Давчевски

Содржинска разработка

Определи го местото, времето и темата на текстот!

Како се богател султанот?

Зошто султанот им наредил на дворјаните да го закопаат жив?

На што мислел писателот кога ја споредил гробницата со златно море?

Какво дрво изникнало од гробот на султанот?

Што им рекол престолонаследникот Ќемал на сиромашните?

Кога се исушило дрвото?

Кажи го твоето мислење за ликовите на султанот и ликот на Ќемал!

Збогати го речникот

ќесињата – паричници; **империја** – царство

султан – турски големец; **дворјани** – службеници на султанот

Потсети се!

БАБА ЈАНА

1. Старата подгрбавена баба Јана, со искината шарена, волнена шамија, цврсто го држеше искривениот стап со старите, збрчкани, слаби раце. Таа мислеше дека брза, а едвај ги креваше старите нозе чекор по чекор.

Застануваше секоја минута за да се одмори. Јанината сламена, мала колиба беше блиску, а на баба Јана ѝ се чинеше многу далеку.

2. Старата Јана, со стап во рацете, мислеше дека брза, а одвај ги креваше нозете чекор по чекор. Застануваше секоја минута за да се одмори. Колибата на баба Јана беше блиску, а на баба Јана ѝ се чинеше далеку.

Да поразговораме!

1. Кои од двата текста ти даваат појасна слика за баба Јана?

Пронајди ги и кажи ги придавките во текстот!

2. Која од двете реченици ти дава појасна слика за шеширите на Мирко?

Мирко продава шешири.

Мирко продава: големи, мали, длабоки и плитки, кожни и сламени, женски, машки и детски шешири.

Анализа:

Какви се шеширите? – големи, мали, длабоки и плитки.

Чии се, за кого? – Миркови, детски, машки, женски.

Од што се направени? – сламени, кожни, од материјал.

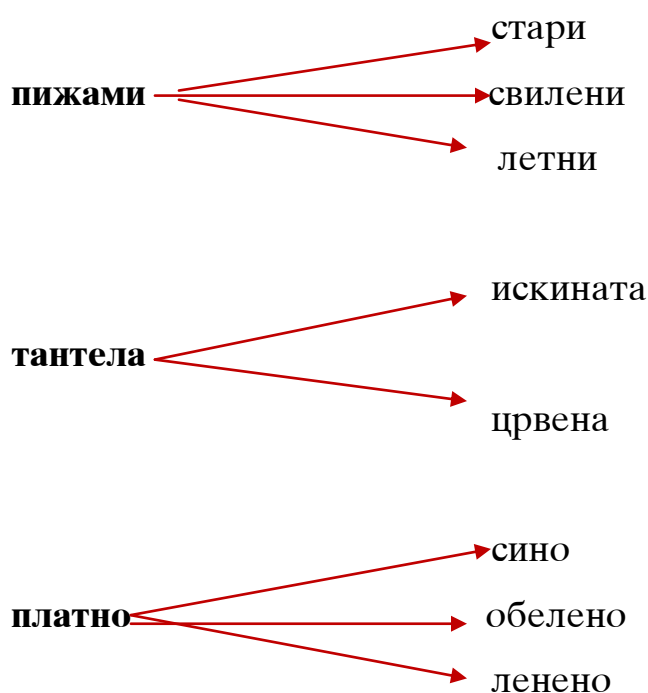
Запомни:

Зборовите што покажуваат **какво е нештото** (стара, шарена, мала...), **чие е нештото** (бабино, Јанина, селско...), **од што е направено нештото** (волнена, сламена, дрвено...) се викаат **придавки**.

Маската за Априлијадата ја направив од **стари, летни, свилени** пижами. На блузата налепивме **искината, црвена** тантела. Капата е од **обелено, сино, ленено** платно.

Именки

придавки

Запомни!

Предметите и суштествата имаат повеќе особини. Особините на предметите и суштествата се објаснуваат со придавки, кои точно или приближно ги опишуваат.

Придавките кои ги опишуваат особините и кажуваат какво е нештото се викаат **описни придавки.**

ПРВ ВО ВСЕЛЕНАТА

Нестрпливоста растеше. Најпосле известија дека ракетата е готова за летање. Требаше само космонаутите да влезат во кабините, последен пат да се проверат уредите и да се даде дозвола за полетување.

Се доближив до претседателот на Државната комисија.

– „Пилотот Гагарин е подготвен за лет со вселенскиот брод !”

– Среќен пат! Ти посакувам успех! – тој цврсто ми ја стегна раката.

* * *

Почувствував како некоја голема сила сè посилно и посилно ме влече на седиштето. Едвај можев да ги помрднам рацете и нозете. Знаев дека тоа ќе трае кратко време, дури бродот не влезе во патеката на летот.

Преку апаратите ја погледнав далечната Земјина површина. Јасно се гледаа островите, брегот и сибирските тајги осветлени од сонцето.

Бродот почна да се движи по патеката на широката вселенска магистрала. Се најдов во бестежинска состојба. Тоа е чудна состојба. Но, организмот многу бргу се приспособува, чувствувајќи голема леснотија на своето тело. Што се случуваше со мене во тоа време? Оттргнат од седиштето, висев помеѓу таванот и подот на кабината. Сè на мене стана лесно. И рацете, и нозете, и телото – како да не беа мои. Немаа тежина. Не седиш, не лежиш, туку како да висиш во кабината. Сите неприцврстени предмети висеа. Ми се стори како да сонувам. Капките вода, кои истекуваа од цевчињата, се претвораа во меури и слободно се движеа во просторот. На сидовите од кабината се лепеа како роса на цвеќе.

Ги гледав облаците и нивните лесни сенки на далечната мила Земја.

Совршеното, црно небо беше како изорано поле посеано со зрна од ѕвездите. А тие беа толку сјајни и чисти. Сонцето беше неверојатно светло. Тоа сигурно е стопати посветло од она што го гледаме од Земјата.

Во кабината се слушна музика. Од Земјата ја емитуваа "Амурски бранови", една од моите омилените песни.

Цело време внимателно ја набљудував работата на инструментите. Завршен дел на летот, се враќаме на Земјата. Во 10 часот и 25 минути автоматски се вклучија уредите за кочење. Безвоздушната состојба ја снема, поголемото оптоварување ме притисна на седиштето и од голема среќа гласно запеав. Висината се намалуваше. Десет илјади метри... девет илјади метри... осум... седум...

* * *

Долу блесна линијата на реката Волга. Сè ми беше добро познато; и големите предградија, и пролетните полиња, и шумичките, и патиштата, и „куќите што се гледаа како детски играчки од горе“.

Во 10 часот и 55 минути, по облетувањето на Земјината топка, среќно се спуштив на одреденото место.

Кога застанав на цврсто тло, здогледав жена и девојче, кои со интерес ме гледаа. Ми тргнаа во пресрет. Но, што повеќе ми се доближуваа, нивните чекори стануваа сè побавни и побавни. Бев облечен во своето блескаво портокалово вселенско одело, па мојот необичен изглед малку ги збуни. Ништо слично немаа видено.

– Нашинец, другари, нашинец – викав возбудено, вадејќи го хермошлемот.

Тоа беше Ана Акимовна – Тахтарова со шестгодишната внука Рита.

– Да не сте од вселената? – исплашено ме праша жената.

– Замислете, сум! – одговорив. – Јуриј Гагарин! Јуриј Гагарин! – викаа механичарите, кои дотрчаа од блиските полски работилници.

Јуриј Гагарин

Задачи за истражување

По содржинската разработка земи енциклопедија од училишната или градска библиотека. Пронајди материјали за космонаутите и збогати го своето знаење, а и фантазијата.

Еве што научив јас: *"Додека се наоѓаат во вселената, астронаутите можат да пораснат за 5 см."* Зошто, како, истражувај!

НАЈУБАВИОТ КОЊ

Знам да учам сам – истражувачко читање

Додека го читаш текстот, обиди се да одговориш на следните прашања:

Во што верувало детето од сказната?

Што му останало на момчето како доказ дека навистина го фатило коњот?

Со кои зборови се служи авторот при опишување на коњот?

Некогаш имало еден бел, најбел, најубав коњ на светот, со сребрени гриви, со златни потковици и тело мазно како свила. Никој не успеал да го јавне тој коњ.

Само едно момче верувало дека ќе го фати најбелиот, најбрзиот, најубавиот коњ на светот. Неколку месеци го демнело, неколкупати било на дофат до него, но коњот секогаш успевал да му избега.

Еден ден додека коњот пиел вода од потокот, од најблиската гранка момчето скокнало врз белиот и мазен грб на коњот, успеало да го јавне, држејќи се за неговата сребрена грива.

Коњот трчал по планини и долини, прескокнувал реки и потоци, протрчувал низ ливади и полиња. Момчето цврсто се држело за гривата, но полека почнало да ја губи силата и немоќно паднало на тревата.

Со прстите го допрело своето лице и се вчудовидело кога сфатило дека е набрчкано, а косата и брадата сосем му обелеле - по неколку мига на бескрајна среќа на плеќите на најубавиот коњ, момчето станало белокоос старец.

Во раката му останале само неколку влакна од сребрената грива, како доказ дека некогаш го јавало најубавиот, најбелиот, најпрекрасниот коњ на светот. А коњот со сета своја младост, раскош и убавина и натаму трчал низ полињата и планините и ги предизвикувал смелите момчиња.

Душко Кралевски

Да поразговараме!

Постојат ли еднороги коњи? Можат ли да се припитомат? Како се обединува митското со стварното? Одговорите на овие прашања побарајте ги во сказната **„Александар и еднорогот“** од Душко Кралевски, која победи на Конкурсот за најдобра сказна на **„Детска радост“** во 2000 г.)

Јазично катче

Пронајди ги придавките во расказот и кажи какви се. Дополни го описот со придавки што сам ќе ги смислиш!

Научи нешто повеќе за животните

Животните често имаат исти бои како нивната околина. Тоа се нарекува **мимикрија**

За јазикот

ЛИЧНИ ЗАМЕНКИ

јас, ти и **тој**
сме ученици!

а **тие?**

и **ние** сме ученици

– Јован слави роденден. Другарите се собираат во дворот. Прва дојде Анастасија. Влегува и Жарко, а Бобан беше уште на улица.

– **Јас** и **ти** ќе влеземе, а **тој** нека влезе кога ќе дојде - предложи Анастасија. Така и направија. Имаше деца во трпезаријата, други деца беа во дневната, имаше деца и во детската соба, која беше малку подалеку. Јован донесе торта.

– **Ние** јадевме од тортата, сега земете и **вие!**

– Ги послуживте ли и **тие** што се во детската соба? – праша Жаре.

– Послужени се сега сите. И **јас**, и **ти**, и **тој**, и **таа**, па и **тоа**, малото што е во количката – рече Анастасија.

Да поразговораме!

Прва дојде Анастасија. Влегува и Жарко, а Бобан беше уште на улица.

Јас и **ти** ќе влеземе, а **тој** нека влезе кога ќе дојде, предложи Анастасија.

На кого се однесува зборот **јас**? (на оној што зборува, на Анастасија)

На кого се однесува зборот **ти**? (на оној што е најблиску, на оној кому му се обраќаш, на Жарко)

На кого се однесува зборот **тој**? (на оној што е подалеку, на Бобан)

Група **деца** седеа околу големата маса, други **деца** беа малку понатаму на малата маса, а имаше **деца** и во детската соба, која беше малку подалеку.

– **Ние** јадевме од тортата, сега земете и **вие!** Ги послуживте ли и **тие** што се во детската соба? – прашаа децата што седеа околу големата маса.

Да поразговараме!

На кого се однесува зборот **ние?** (на сите оние што се во таа просторија, во една група)

На кого се однесува зборот **вие?** (на оние што се во близина, со кои можеш да разговараш)

На кого е упатен зборот **тие?** (на оние што се подалеку, со кои во моментот не се разговара)

Запомни!

Зборовите: **јас, ти, тој, таа, тоа; ние, вие, тие** ги заменуваат имињата на лицата или нè упатуваат кон одредени лица. Затоа овие зборови се наречени **лични заменки**.

еднина		множина	
лични заменки	глаголи	лични заменки	глаголи
јас	учам	ние	учиме
ти	учиш	вие	учите
тој, таа, тоа	учи	тие	учат

Задача!

Напиши неколку поврзани реченици во коишто ќе употребуваш само сопствени именки. Истите реченици препиши ги, но на неколку места сопствените именки замени ги со лични заменки!

Јас сум балерина, **ти** ќе пееш, а **тој** е фудбалер. Сите сме учесници на училишната приредба.

ШТУРЕЦОТ И МРАВКАТА

Низ полето цело лето
штурчето песна ширеше,
од утрина до вечер
пееше и свиреше.

Но, набргу во полето
се насели есен,
сè попари лута слана
и задува ветер бесен.

Се уплаши штурчо тогаш,
па поита спас да бара.
Кај мравката дома појде,
пријателка своја стара.

– Ти се молам, пријателке,
штурчо, мравката ја моли:
– Дај ми малку житни зрна,
стомаков од глад ме боли!

Дува ветер, магла носи,
дожд истура, тече,
мравката над прагот сирна
и на штурчето му рече:

Пријателке, ти летово
кај ги мина дните?
– Во полето свирев, пеев
ги веселев сите!

– Штом си пеел и си свирел
сред летната жега,
веселнику, сакан мој,
оди, играј сега!

*Глигор Појовски
(Сјоред истоимена басна на Лафонџен)*

Кој лејџе ѝладнува, зиме г̀ладува!

За јазикот

ЗБОРОВИ КОИ ИМААТ ИСТО ИЛИ СЛИЧНО ЗНАЧЕЊЕ

СИЛЕН

САКАМ

СМЕЛ

ДЕВОЈКА

СЛУШНАВ

ЧУКАВ

ХРАБАР

ЉУБАМ

ЈАК

ТРОПАВ

МОМА

ЧУВ

Задачи:

Продолжи да кажуваш зборови што имаат исто или слично значење!
Кога читаш некој текст, запишувај ги зборовите со исто или слично значење за да си го збогатиш фондот на зборовите во твојот речник.

Запомни!

Овие зборови поретко се употребуваат во усниот и во писмениот говор. Главно се користат за да се избегне употребата на ист збор повеќепати.

ЗБОРОВИ КОИ ИМААТ СПРОТИВНО ЗНАЧЕЊЕ

РАЗГОВОР

Тошо плаче, а дедо го теши:

Дедо: – Не плачи Тошо, ти си **голем**, срамота е да плачеш.

Тошо: – Ќе плачам, не сум голем, јас сум **мал**!

Дедо: – Ти си **добро** дете!

Тошо: – Јас сум **лошо** дете.

Дедо: – Стани, **студени** се камењата!

Тошо: – Не се студени, **топли** се!

Дедо: – **Грд** си кога плачеш!

Тошо: – **Убав** сум, убав сум!

Дедо: – **Темно** е веќе, стани да одиме дома.

Тошо: – Не е темно, **светло е**!

Дедо се налути и тргна.

Тошо се исплаши дека ќе остане сам,
па тргна по него.

Запомни!

Овие зборови често се користат во усниот и писмениот говор. Користат за веродостојно опишување на предметите, суштествата и појавите.

Задачи по нивоа:

1. Напиши ги зборовите со спротивно значење на: остар, тежок, висок, празен.
2. Поврзи ги изразите како што е примерот подолу!

Како да си без глава!

Главата ти е в торба!

Се качуваш на сите на глава!

Извалкан си од глава до петици!

Паметот в глава!

Ти се мота по главата!

Ја сврте куќата на глава!

Направи големо безредие во куќата.

Размислуваш за нешто.

Внимавај што правиш.

Во опасност си.

Досаден си веќе.

Целосно си извалкан.

Работиш без да размислуваш.

ПОТСЕТИ СЕ ШТО СИ НАУЧИЛ

ЗИМСКИ ПРАЗНИЦИ ХРИСТОС СЕ РОДИ

**ХРИСТОС СЕ
РОДИ!**

**НАВИСТИНА
СЕ РОДИ!**

Да поразговараме!

Каков празник е празникот Божиќ?

Според Библијата, што се случило пред многу години?

Како се празнува Божиќ во твоето семејство?

Познаваш ли другарчиња со друга вероисповед?

Колку ги почитуваш децата со друга вероисповед?

Запомни!

*Почитувај ги другите
за да те почитуваат
и тебе!*

НОВА ГОДИНА СЕ БЛИЖИ

Нова година се ближи,
по најсвезден пат,
ко невеста ќе ни дојде
коњот ѝ е млад.
На главата круна носи,
на реверот брош,
посјајна е и од смеа
и од свезден дожд.
Во срцето љубов вири,
и желби безброј,
сè што има ќе ни дари
гласна е ко пој!

Сџојан Тарџуза

ЗБИРАЈТЕ СЕ ДЕЧИЊА

Збирајте се дечиња сред село на грејачка,
оган да си палиме за да се згрееме,
а после ќе одиме коледе да викаме,
Божиќ да го чекаме и прасе да јадеме.

Детска народна ѝесна за Бадник

НОВА ГОДИНА – ПРИКАЗНА ВО СЛИКА

НОВОГОДИШНА ЧЕСТИТКА

Ајде, за многу години,
в година повесели, порадосни,
со јариња, со јагниња,
со дечиња во куките,
со бериќет низ полето.

Кај се крми, да се плоди,
кај се ора, да се роди,
по полето вино-жито,
по планиње мед и млеко.

Исчекале и в година
порадосни, повесели
Народна честийиќа

ГАТАНКИ

Која година трае
само еден ден?

(Н - - - - г - - - - -)

Еден белобрад дедо
донесе играчки разни:
балони, топки, кукли
и книги со безброј сказни.

.....

Задачи

Во тетратката **напиши** една
коледарска песна од крајот во кој
што живееш!

Опиши едно твое коледарување!

Заби нема, а каса,
раце нема, а штипе
кај ќе стигне носот
ни го црви како пипер.

(З_ _ _)

Анализа на песна

Ако одговориш на прашањата, ќе ги откриеш и поетските слики во песната „Снегот е убав“.

Каква покривка плете снегот тивко летајќи во ноќта?

Заради кои игри децата го сакаат снегот?

Од што се вцрвуваат детските носиња в зима?

Која од овие зимски слики најмногу ти се допадна? Зошто?

Насликај ја сликата што ти се допадна со водени боици!

Пронајди ги зборовите во песната што се римуваат.

СНЕГОТ Е УБАВ

Снегот е убав, кога во ноќта
на прозорецот тивко ќе слета.
Снегулки кога по цел ден веат
и бела покривка плетат.

Снегот е убав, кога ќе падне
на нечија топла дланка.
Потоа кога врз него ќе летне
брза, стреловита санка.

Снегот е секогаш убав
но најубав е кога ќе стаса
од ветрот носен,
на вцрвенето детско носе.

Васил Мукаејов

РАДОСТ ПРЕД БОЖИЌ

Истражувачко читање!

Опреди ја темата
во расказот!
Кои се главните
ликови во расказот?
Зошто се тажни
бабата и дедото?
Какви чувства побуди
овој расказ кај тебе?
Раскажи еден празник
кај баба и дедо!

Таа година зимата рано се јави од зад ридјето. На есента уште од далеку и ги покажа своите снежно бели заби. Многу рано беше се раздиплила по високите планински врвој и само го чекаше мигот да се втурне кон уште необраните полиња.

Дедо Гија, така го викаа стариот Ѓорѓија, секој ден иташе кон градината за да ги обере црвените пиперови врволинки, последните зацрвенети домати и на баба Марија букет од доцните цвеќиња.

Стариот Гија со години си имаше своја вообичаена патека на движење. Малиот двор со трошната куќичка беше цело негово царство. Започнуваше со пуштање на гулабите кои останаа по заминувањето на синот во големиот град, на кокошките да им фрли зрнца жито, да ја нахрани козата Белка која таа пролет му окози две прекрасни јариња. Но Гија најмногу се задржуваше во шталата со Шаренка, а таа со млечното виме грижливо го хранеше своето теленце.

Но, сепак, него го мачеше нешто друго. Размислуваше за неговиот миленик, на кого како мал, држејќи го на колено му пееше песнички. Томи таа есен тргна во второ одделение. Размислуваше за далечината и тешките мигови на разделбата.

Полека, со нарамок дрва во рацете се движеше кон домот. Ги остави дрвата до шпоретот, и се шмугна во собата каде што беше го оставил писмото. Го зеде во рака и по кој знае кој пат почна да го чита.

– Те чекам одамна, внучко мој. Дворот и куќата запустеа без тебе. Ни цвеќињата не цветаат како кога беше ти со нас. Откако заминавте во градот, оттогаш катаден ко гладно орле ме клука јадот. Само во зима кога ветрот ќе дувне како да слушам, чедо, и срцето ми трепери од гласот далечен: – Евемее... дедоо... Но штом ќе мине тој глас ноќен, тишината злокобно паѓа, само ликот твој снага ми дава и надеж во мене раѓа. Те чекам со нетрпение внучко мој."

Твојој дедо Гија

Излезе рано да го прати писмото за внукот.

На ден пред Божиќ, некаде околу пладне, додека баба Марија го месеше лепчето за бадник во дворот застана автомобил. Гија беше во шталата со Кучката Сивка, кога слушна;

– Дедооо, бабооо...! Во истиот момент се штрекнаа две старечки срца.

– Марија се стрча со ситото в рака, а Гија само што не полета кон Томи. Прегратката како да траеше вечно. Солзи радосници се сливаа по избрчканите чела на Гија и Марија.

– Влегувајте, зар снегот треба да ни стаса до коленици. Сигурно сте уморни и гладни од патот, влегувајте мили мои - прва се освести баба Марија.

– Тој бадник беше ноќ на најголема среќа. Паричето падна во залачето на Томи, кој од среќа потскокнуваше од едниот до другиот крај на одајата. Следниот ден по преданието се беше родил Исус Христос. Таа ноќ и Сивка на свет донесе пет прекрасни шарпланинчиња. На радоста и немаше крај.

Но, старецот трепереше и од радост и од болка, зошто знаеше дека по неколку дена го чека уште една разделба.

– Доаѓајте, почесто деца... – и неколку солзи му се стркалаа по избрчканото лице.

Стијан Арсиќ

БЕЛИ ГУЛАБИЦИ

Снегулки – бели гулабици,
развеале крилја на планини,
над градови, села, над улици,
над многуте детски раменици.

А децата – санки направија
и натпревар жесток најавија,
низ падини, стрмни удолници,
се спуштаат сенки - крилатици.

Шалчиња – ширум развеани,
обравчиња – булки огреани,
насекаде смеа одсвонува,
в долина самрак потонува.

Косара Гочкова

МРАЗОТ СЕ ТОПИ

ЛИЦА: БОЖО И БОЛЕ

СЦЕНА: Секој седи на по еден стар сандак

БОЛЕ: Божо дали знаеш како се пробива мразот?

БОЖО: Не знам, зошто тоа те интересира кога мраз нема нигде освен во фрижидер?

БОЛЕ: Не знаев дека толку си закржлавен ! Јас зборував за оној другарскиот мраз, а ти си запнал!

БОЖО: Каков ти е тој ребус!?! Во последно време многу фантазираш, во што е работата?

БОЛЕ: Сакам на кој било начин да ѝ докажам на вообразенана Гордана дека сум добар другар, ама никако да го пробијам мразот!

БОЖО: Слушај, јас знам, тој мраз не се пробива, туку се топи, а тоа значи...

БОЛЕ: Што значи тоа?

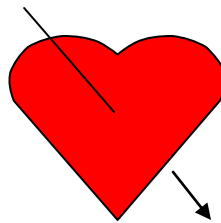
БОЖО: Тоа значи полека, постепено малку по малку...

БОЛЕ: Пробав... Првин и го украдов моливот и ѝ го скршив... Потоа ѝ ја скрив капата... Потоа ја буткав кога излегувавме од училиште... Потоа ѝ го земав ранецот и ѝ го закачив на дрво... и ништо, и ништо... Таа се прави како ништо да не разбира.

БОЖО: Тогаш ти останува само она последното.

БОЛЕ: Кое?

БОЖО: Срце и стрела!

БОЛЕ: А, тоа никако, не сакам! Доста и дадов чврги, закачки и кубење на коса. Зар сега и да ја убијам!? Ти си побудалел, стрела во срце, па тоа е сигурна смрт, зар немаш видно ниеден каубоец како гине од индијанска стрела!

БОЖО: Ти мене ми кажуваш дека сум закржавел, а не знаеш дека покрај индијанската стрела постои и онаа другата – нацртана стрела и срце!

(завеса)

Александар Појовиќ

Задачи:

Прочитај го драмскиот текст изразно!

Одреди ја темата!

Разгледај ја илустрацијата, а потоа сподели ги твоите искуства на истата тема!

Текстот искористете го за драмската секција!

ДВЕ РАЗЛИЧНИ ПРИКАЗНИ ЗА ИСТО ДЕВОЈЧЕ

Истражувачко читање!

Прочитај , размисли, фантазирај, твори!

Прочитај ги во себе двете приказни!

По што се слични, а по што се разликуваат двете приказни?

Зошто Мартина не сакала да ги пушти дождот и снегот во собата?

Во првата приказна авторот само ни кажа дека Мартина сонила чуден сон. Фантазирај и ти и откриј што сонувала Мартина?

Прочитај го составот пред другарчињата. Истото нека го направат и другите. Составите ставете ги на пано кај творбите на литературната секција. Можеш да раскажеш и некој твој чуден сон. Кој знае, можеби и Мартина го сонила истиот сон.

1. Приказна за дождот

Си беше едно креветче на тркалца, на кое имаше една перница преполна со соништа. Илјадници најразлични соништа.

Една вечер Мартина скокна во креветчето, се завитка до брадата и го залепи увото врз перницата:

– Перничке, перничке, кажи ми што ќе сонувам вечерва?!

Но, перницата никогаш не одговара пред да засpie девојчето.

И токму кога Мартина заспиваше, некој тропна на прозорецот:

– Троп, троп, троп!

– Кој е? – праша Мартина.

Однадвор се слушна глас:

– Јас сум, дождецот! Пушти ме внатре, Мартино! Сакам да се стоплам и да направам поточе на килимчето пред креветот! Ќе си играме до утре изутрина!

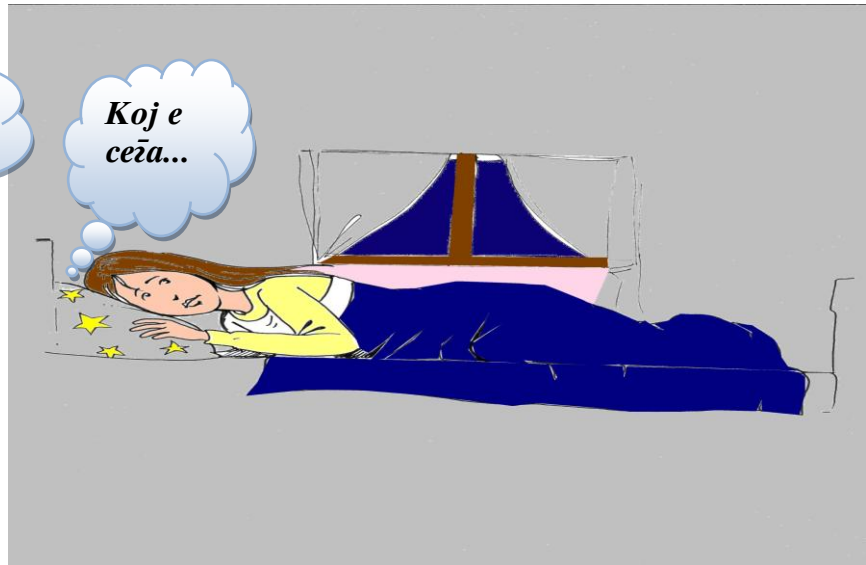
Мартина се поткрена во креветчето.

– Што кажуваш, поточе на килимчето?! Само уште тоа ми недостасува!

Мартина се вовре под јорганчето, а дождот однадвор тропаше и ја викаше да му отвори.

– Нека си тропа, нека си вика. Се пушта ли дожд в соба?

Мартина заспиваше, заспиваше, заспиваше. И таков чуден сон сони. Знаеш ли каков? Не знаеш! Туку ајде, побргу и ти да заспиеш, можеби ќе го сонуваш токму истиот сон!

2. Приказна за снегот

Следната вечер Мартина пак си легна во креветчето, се завитка до брадата и го залепи увото врз перницата.

– Перничке, перничке, кажи ми што ќе сонувам вечерва?!

А перницата молчи и чека Мартина да заспие. Наеднаш некој тропна на прозорецот.

– Троп, троп, троп!

– Кој е?- праша Мартина.

– Јас сум, Мартино, снегот! - се слушна глас однадвор – пушти ме внатре да се стоплам. Ќе си направиш снежен човек од мене и ќе го ставиш врз килимчето. Ќе си играме до утре изутрина!

– Ама што измислуваш?! Снежен човек на килимчето?

Мартина се вовре под јорганот, а снегот надвор тропаше и ја викаше.

Нека си тропа, нека си вика! Се пушта ли снег во соба?

Мратина заспиваше, заспиваше... А ти сè уште ли си будно детенце? Бргу затвори ги очињата! Можеби ќе го сониш истиот сон што го сонувала Мартина.

Оџа Шафренек (Чешка)

СПОРЕДУВАЊЕ

МАМИЦА

Мамо, мила мамице,
лична како цвеќе,
покрај тебе секогаш
бескрајно сум среќен

Твојата топла насмевка
како сонце грее,
кога ти ми зборуваш
чинам славеј пее.

Душко Аврамов

Да поразговараме!

За кого станува збор во песната?
Колку поетски слики содржи песната?
Со што ја **споредува** детето убавината на мајка си?
Каква споредба прави за нејзината насмевка?
А кога зборува мајка му, што му се чини?

Запомни!

Изразното средство со кое се врши споредување меѓу предмети, суштества или природни појави се вика **споредба**.

РАЗБУДИ ГИ ЧУВСТВОТА ВО СЕБЕ

ПРИЈАТЕЛИ

Андреј сретна срничка,
од шумата слезе,
бегајќи пред студот,
во дворот му влезе.

Беше гладна, кутрата,
премрзната сета,
а по неа врапчо
крај Андрејчо слета.

Андрејчо ги нахрани,
пријатели станаа,
па, срната и врапчо
зимово кај него останаа.

Киро Донов

Задача:

Разбуди ја фантазијата и раскажувај на истата тема под наслов „Корка леб за пријателот“.

Да поразговораме!

Опреди ја темата и местото на настанот што го опеал поетот Киро Донов!

Кои ликови се застапени во песната?

Какви чувства се разбудија кај тебе додека ја читаше песната?

Зошто срната и врапчо останале преку зимата кај Андрејчо?

Какво дете е Андрејчо?

Како се грижиш ти за животните?

БЕЛА ПРИКАЗНА

Знам да учам сам!

По запознавање со содржината на расказот, по разгледување и анализа на техниката „Петоред“, обиди се сам (според примерот на новата техника), на текст од учебникот или од твоето детско списание, да направиш таква табела.

Дедо Мраз и Баба Зима седеа на највисокиот планински врв. Го гледаа својот син Северко како лудува низ голите гранки на дрвјата. А полето – оголело, опустело. Во гората – штама. Врз поточињата и реките - мрак. Ни птица да запее, ни животна да шушне. Сè живо се исплашило и се скрило од острата свирка на Северко.

Баба Зима ги отвори своите ледени ковчези и долапи и од нив ја извади својата бела зимска облека. Ја расфрла врз дрвјата, нивите, ливадите, доловите и бреговите и за миг ги покри со бела и дебела, мека покривка.

Омекна тврдата и смрзната земја. Под неа се стопија нежните житни стебленца. Невидливиот студент обрач како да се скина. Почна сè живо да дише слободно.

Доловите живнаа. Се начичкаа со деца. Едни се санкаа, други се скијаа, правеа снешковци, се тркалаа по белиот килим. Се палавеа и цагореа...

Сега и реката не изгледаше тажна. И покрај неа имаше многу деца.

Тие се лизгаа, претрчуваа преку неа од едниот на другиот брег.

И низ градските паркчиња и пред зградите почнаа да никнуваат снешковци како големи бели печурки. Мајките од прозорците загрижено викаа по своите деца:

- Иле, не соблекувај го палтото! Ќе настинеш!
- Зорке, стави си ги ракавиците и шалчето околу вратот!
- Андрејчо, промени си ги чорапите. Ти се наводениле!
- Андријана, не јади од мразулците! Внимавај на грлото!
- Ни во тие највесели и најразиграни мигови децата не ги заборавајќи своите крилести пријатели – птиците...

Зимска вечер. По селата чадат оџаците над белите покриви. А децата седат крај разбаботените печки и ги слушаат приказните на бабите и дедовците. Ги слушаат и пријатно заспиваат во своите топли постели. Во сонот, пак, Баба Зима продолжува да им ја ткае својата бела приказна...

Киро Донеv

**Незадолжително
научи повеќе**

ТЕХНИКА ПЕТОРЕД

ПО ТЕКСТОТ: БЕЛА ПРИКАЗНА

1. ред	Наслов на темата (една именка)	ЗИМА
2. ред	Опис (две придавки)	СНЕЖНА БЕЛА
3. ред	Активност (дејство)	ЛИЗГАЊЕ САНКАЊЕ СКИЈАЊЕ
4. ред	Чувство (фраза од четири збора)	ПРЕКРАСНО ДОЖИВУВАЊЕ ВО ПРИРОДАТА
5. ред	Што предизвикува	СТУД

ОД ИЛУСТРАЦИЈА ДО ПОЕТСКА СЛИКА

Да поразговораме

Кои чувства се побудија кај тебе додека ги гледаш овие зимски слики ?

Со што уште би ги дополнил зимските слики?

На кои учени песни те потсетуваат овие слики?

Збори и твори!

Замисли дека си поет и според илустрациите состави песна!

Секоја илустрација нека ти биде поетска слика.

Падна снег

Покри висок брег

Летнаа брзите санки

Работат детските дланки

Зимата е волшебник

ЗАВИСТ

Јас знам дека не е убаво, но сепак му завидувам на својот другар кој во играта е подобар и поуспешен од мене. Како да си помогнам?

– Сè зависи од тоа како гледаш на светот - го подучи Старецот.

– Да претпоставиме дека сите луѓе заедно сочинуваат една кошаркарска екипа. Зар ќе се лутиш доколку на еден играч од твојата екипа му тргне од рака и постигнува кош за кош постојано? Дали тоа не е причина сите од екипата да се радуваат, како и сите присутни во салата да ги подигне на нозе. Секој кош се додава на вкупниот резултат и донесува заедничка победа. Со секоја победа екипата триумфира, а и твојата вредност и слава. Битката меѓу заедничките добра и сопствената себичност не е само твоја. Таа битка се бие во секое човечко срце. Во секое човечко срце таа или добива или губи. Секое срце е витез кој мора да помине многу искушенија и борби за да се избори за својата племенитост. Биди и ти играч од својата екипа. Ако така научиш да гледаш на светот, никогаш повеќе нема да имаш причина за завист и љубомора. Во твоето срце, за такви чувства веќе никогаш нема да има место.

Божидар Просењак

Да поразговораме

Зошто момчето му завидувало на својот другар?

Кој го подучува момчето?

На кој начин старецот го подучува момчето?

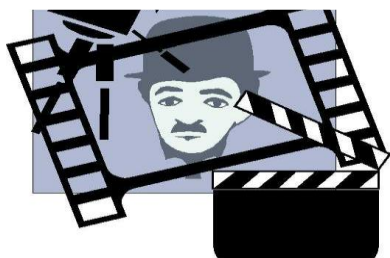
Со што се победува зависта?

Што се случува кога зависта ќе те победи тебе, а што кога ти ќе ја победиш неа?

Збогати го речникот

завист – Да настојуваш некому да му се случи нешто лошо, некому да му напакостиш; **вitez** – храбар и чесен човек.

ФИЛМ

Филмој е седма уметноси

Да поразговараме

Кој филм за деца си го гледал? Со какви актери беше гледаниот филм?
Раскажи што ти остави впечаток во филмот?
Кој актер ја играше главната улога?
Кажи ја разликата: игран – цртан филм!
Какви филмови сакаш да гледаш (цртан или со актери)?
За кои македонски режисери и сценаристи си слушнал?
Ако си во можност, разговарај со луѓето што го прават филмот!

Запомни!

За да се снима еден филм, потребно е: **сценарио, режисер, актери, филмска камера** и многу други подготовки.

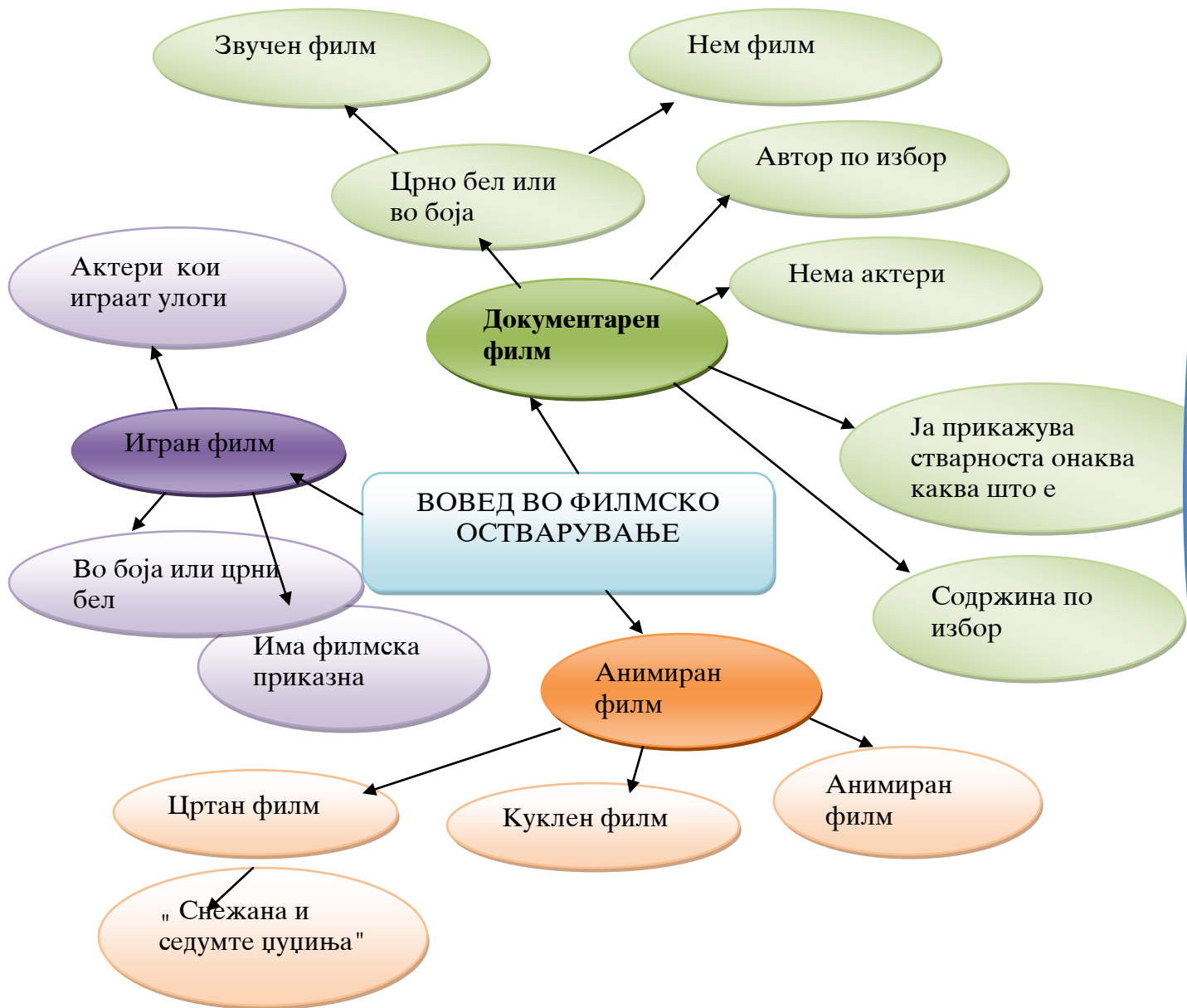
Се снимаат **долгометражни** и **краткометражни** филмови.

Според тоа дали актери или анимирани цртежи се ликови во филмот, има: цртани, анимирани и играни филмови.

Според содржината има: вестерн (каубојски), историски, приказни од животот...

Незадолжително
научи повеќе

Техника ГРОЗД

Ако сакаш да истражуваш, техниката **грозд** ти е само пример како можеш да го разгрануваш твоето знаење од една област. На тој начин го развиваш твојот истражувачки дух, мислењето, помнењето, фантазијата, а со тоа стекнуваш трајно знаење. Обиди се да ја употребуваш оваа техника во повеќе области.

ЕКО ПЕСНА

Една птица престана да лета,
се раздели од своето јато,
висат немо искинати жици -
мртва лежи прашлива на патот.

Една риба престана да плива,
залудно крај брегот рибарот ја чека.
Празна надеж и квечерина сива
мртва лежи крај мртвата река.

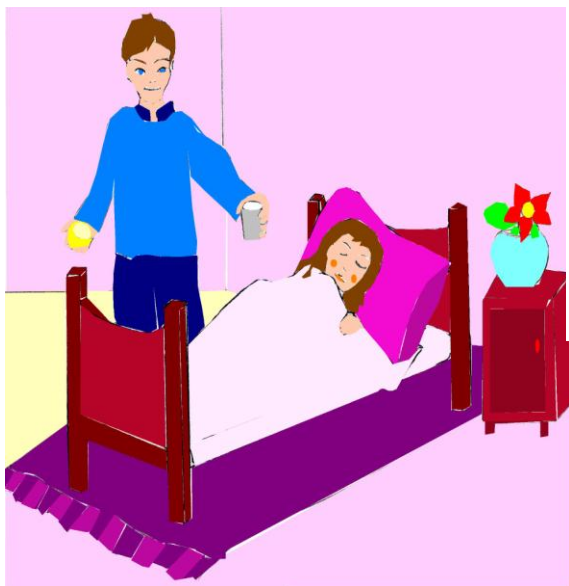

Едно срнче престана да скока,
сестричката си остана без друшка,
еден ловец без срце и совест
го усмрти со својата пушка.

Едно дете престана да игра,
силна болка во гради го пече.
– Од воздухот нечист – загадена вода,
вчера лекарот му рече...

Македонка Јанчевска

Размисли, одговори, објасни!

Опреди ја темата, местото и времето на опишаниот настан!

Какви чувства се побудија додека ја читаше „Еко песна“

Кому му се налути за несреќите што се опишани во песната?

Која е причината за смртта на птицата?

Зошто рибарот залудно чека?

Зошто поетесата Јанчевска реката ја нарекла "мртва река"?

Што се случило со срничката?

Од што се силните болки кај детето?

Дали си си слушал или прочитал за слични незгоди од ТВ или од весник?

Што правиш ти за зачувување на чистата средина во која што живееш?

Има ли во твоето одделение и училиште ЕКО – ПАТРОЛА

Која е задачата на Еко контролата?

Збогати го речникот

Екологија е наука која ги проучува односите на растенијата и животните со нивната средина.

Изразување и творење

Искористи ги за говорни и писмени вежби деловите од Повелбата на Обединетите нации и мудрите изреки за природата:

Планетата Земја е наш дом. Ние ја делиме со сите живи суштества!

Секое живо суштество има право на здрава животна средина и право на земјините плодови!

Го сакам човекој, но природата ми е помила.

Бајрон

Природата е појака од воспитувањето.

Лайинска поговорка

Среќа - тоа е да бидеш со природата, да ја гледаш и да разговараш со неа.

Толстој

ЕКОБОМБА

Сцена: (Дејството се случува во училиница. Вообичаена врева и шепотење.)

Гоце: (Влегува задишен) Еј, другарчиња, страшни работи се случуваат!

Јана: Страшни, како страшила за врапчиња!

Гоце: Уште пострашни, катастрофални! (децата се смеат)

Гоце: Кикотете се уште малку, а потоа ќе се збогувате!

Дончо: Со тебе ли? (Гоце кима со главата дека не е збогувањето со него)

Јана: Ами со кого?

Гоце: Подобро да не ви кажувам...

Учениците: Кажи, кажи...

Гоце: Ќе ви кажам – со животот! Ќе се збогувате со животот

Учениците: Ауу, ама ни изнакажа пред часови!

Јана: Их, ама си загадочен! Ајде одгатни ја тајната!

Гоце: Во училишниот двор има бомба!

Учениците: Аууу!

Гоце: Да, да, вистинска бомба! И сега го бараат подметнувачот. Директорот ѝ рече на нашата учителка дека и нашето одделение е замешано...!

Јана: Ние замешани во бомбата, ајде не измислувај!

Гоце: Не измислувам! Ти можеш да зборуваш за себе, а не и за друг!

Јана: Ќе зборувам за сите! Ние не сме бомбаши, не подметнуваме бомби...

Гоце: Да сум на твое место не би рекол така... Ете, на пример... Дончо...

Учениците: Аууу, Дончо подметнувач на бомба?! Лажеш!

Гоце: Мислам дека не е како Дончо штипјанчето, ама дека си го бива заа...

Дончо: Јас сум подметнал бомба, јас? Знаеш, ако ти светнам една! (се лути)

(влегува учителката со директорот)

Учителката: Добро утро, деца! Нашиот директор сака нешто да ви соопшти и затоа внимателно сакам да го слушате!

Директорот: Благодарам колешке!(се врти кон учениците) - Драги ученици, имам непријатно чувство... !Имено, сакам да ви кажам дека ние се наоѓаме пред една катастрофа, при што ни се заканува бомба!

Учениците: Аууу, бомба!

Директорот: Да, да, бомба, вистинска еколошка бомба во која, за жал, сте замешани и вие! Вашето четврто три ми се чини како да има предност! (се загледува кон сите, а потоа запира на Дончо) Како се викаш?

Дончо: (исплашено) Дончо!

Директорот: Значи, ти си Дончо!

Дончо: Јас не сум подметнувач! Јас не сум Дончо штипјанчето...

Директорот: Знам, но не значи и дека не си подметнувач на бомби?!

Дончо: Јас подметнувач на бомби?!

Директорот: Пред малку во дворот јадеше ли бурек?(Дончо кима со глава)

Директорот: Хартијата каде ја фрли?

Дончо: Во дворот!

Директорот: Значи, ти си подметнал еколошка бомба!

Учителката: И не само тој, туку сите често подметнувате еколошки бомби!

Директорот: Не ти, туку јас ќе им кажам на сите, а и тебе! За пет минути да го исчистите дворот и повеќе да не видам вакви еколошки бомби!

Учителката: Ајде сите во дворот и најмалото ливче да се најде во контејнерот! Од утре ќе имаме и екоконтрола против екобомбите! **Директорот:** Колешке, се надевам дека сме спасени од екобомбите!

Соња Алексовска

Анализа на драмски текст

Опреди ја темата, местото и времето на драмскиот текст!

Кои ликови се опишани во текстот?

Кажи го твоето мислење за опишаниот настан!

Го препознаваш ли твоето училиште?

Имате ли и вие подметнувачи на екобомби?

Како се борите против таквите појави?

Задачи:

1. Излезете во дворот и исчистете го од екобомбите. (Заштитете ги рацете)
2. Научете го драмскиот текст по улоги и направете меѓуодделенска претстава, разговарајте и за хигиената во училиштето.

ЕКОЛОГИЈА ВО СЛИКА
РАСКАЖУВАЊЕ ПО СЛИКА

**Набљудувај, размисли и
разговарај!**

Ова е една случка што ја забележа едно твое вознемирено другарче. Обиди се да му дадеш вистинско име на расказот!

Раскажувај усно, а потоа писмено. Ако се сетиш, напиши и поука! Најуспешните раскази сместете ги на одделенското пано во училницата!

Запомни!

Во природата постојат природни правила кои треба да се почитуваат ако сакаш да си здрав и да имаш доволно храна за тебе и за другите.

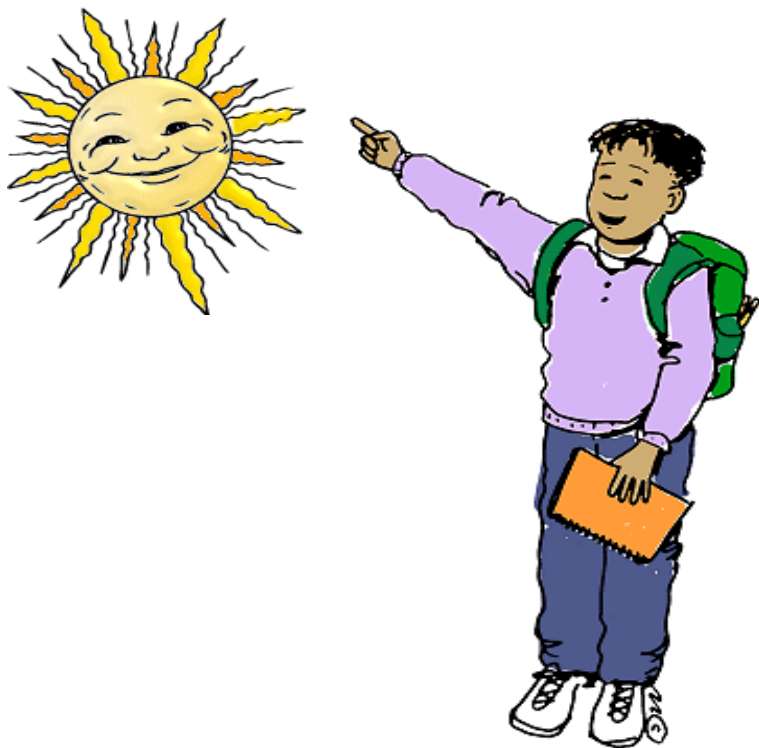
Изразување и творење

Раскажи еден твој излет. Како постапуваш ти? Колку се трудиш да ја зачуваш природната средина?

DETE I SONCE

DETE:

– Navistina, Sončko, odiš
na spienje seka večer?
Zad planini kuli, što gi imaš,
denes baba mi mi reče.
Ako slušam ke me kreneš
so tvojata zlatna raka?
ke me nosiš v zlatni kuli?
Da gi vidam - mnogu sakam!

Задачи:

Научи ја песната напамет!
Препиши ја со кирилична азбука.
Внимавај на убавото пишување.

SONČKO:

Nemam zlatni kuli, dete,
jas nikade ne se krijam,
zlatni zraci segde pliskam
i nikojpat ne se skijam.
Tuka štom go minam patot
zad planini jas ne gasnam,
v drugi zemji brzam, dete,
zorata ja nosam jasna.
Duri spieš, dete drago,
bezbroy luže od son budam,
razni zemji gledam, dete,
pa sum tažno i se čudam:
– Zošto ušte ima vojni?
Zošto ima majki stradni?
Zošto ima bezrobotni?
Zošto ima deca gladni?
Pa od taga i od žalost
vo oblaci bi se skrilo...
Eh, da rasnat site taka
kako ti što rasneš, milo.
Nasekade jas da grejnam,
kako tebe što ti svetam!
što e sloboda i radost
site dečinja da setat!

Bistrica Mirkulovska

TEATAP

Да поразговараме

Која театарска претстава си ја гледал?

Со какви актери или кукли беше претставата?

Опиши го костимот што најмногу ти се допадна во претставата!

Опиши ја сцената во првиот и сцената во вториот чин на претставата!

Со помош на наставникот договорете средба со актер, режисер и сценарист, па разговарајте за сè што ве интересира!

Ако е можно, направете средба и со актери кои учествуваат во куклени претстави!

Кажи ја разликата: театар – филм!

Запомни!

За театарска претстава, е потребно: **сценарио, режисер, актери, театарска сцена** и многу други подготовки.

За куклена претстава се потребни истите работи, само има и **кукли**. Зад куклите говорат актерите.

Сцена е местото каде што се изведува претставата. Таа мора да одговара на времето и на местото каде што се случува дејството опишано во сценариото.

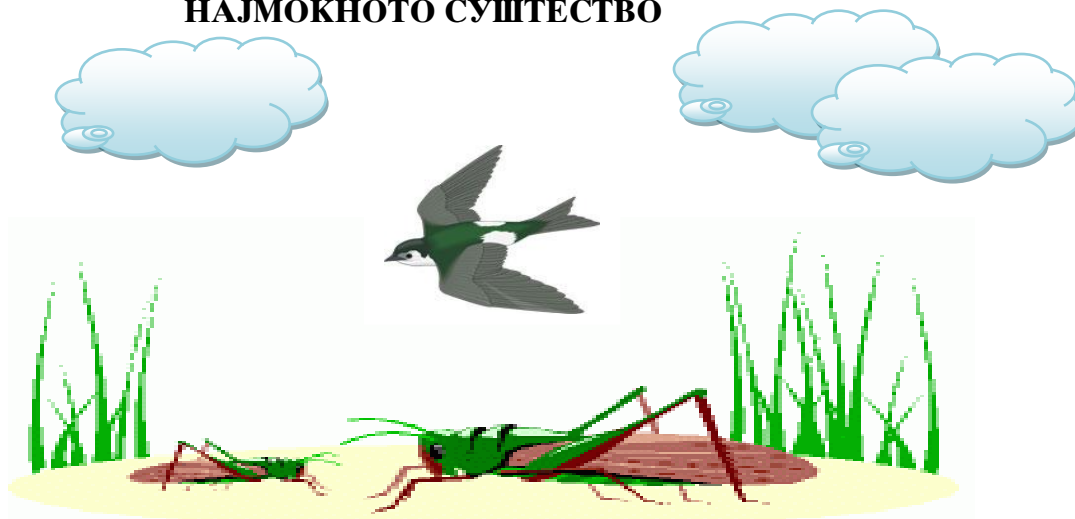
Сценарио е текстот изготвен од сценаристот. Во него е опишана сцената и говорот на актерите.

Задачи по групи:

Во учебникот имате драмски текстови. Заедно со другарчињата договорете се за еден од текстовите и направете претстави:

1. Каде што вие ќе бидете актери.
2. Претстава со кукли, кои ќе ги изработите сами или со помош на ликовниот уметник во училиштето.

НАЈМОЌНОТО СУШТЕСТВО

Еден убав пролетен ден, браќата Штурци легнаа на тревата со виолините под глава.

- Знаеш ли што сонував, Милко? - праша Илко.
- Не знам - се почеша Милко зад увото.
- Сонував дека сум најмоќното суштество на светот!
- Јас не би рекол така! – се насмевна Милко.

Илко полека се сврте кон својот брат.

- Не зборувај ништо, туку погледни го небото и кажи ми што гледаш?
- Гледам облаци – ги ококори очите Милко.
- А што прават облаците?
- Што можат да прават, освен да бегаат!
- Точно, бегаат, но од кого бегаат? – праша Илко и гордо се насмевна.
- Од каде да знам пак, јас...
- Бегаат, зашто се плашат од мене!
- Од тебе? – се зачуди Илко.

Штурчето Илко не успеа да каже ни збор зашто во тој миг, додека стоеше така исправен, го здогледа една ластовичка и слета во тревата. За среќа, најмоќното суштество на светот навреме се скри под еден зелен лист.

Ондреј Зимка

Анализа на текст по дадени прашања

Определи ги: темата, времето и местото опишани во текстот!

Каков сон сонил Илко?

На кого го раскажал сонот?

Што му кажал Милко на Илко?

Од кого бегале облаците?

Што се случило со Илко?

Зошто Илко се скрил во тревата?

Гатанка

Надалеку се прочул глас
колкав веселник сум јас.
Со песна своја преку лето
разигрувам поле сето

Насмеј се!

ТЕЛЕ ФАЛБАЦИЧЕ

Вакво писмо ни испрати едно теле:

– Секоја ти чест и слава, еве ти за басна тема: „Од мојата мајка - крава, поубава мајка нема.“

Михо Аџанасовски

Задача по нивоа

Избери сам што ќе работиш

1. **Препиши** ги речениците што ги кажал Милко!
2. **Прераскажи** го текстот!
3. **Драматизирај** го текстот!

Јазично катче

Препиши ги конкретните и апстрактните именки и одреди го родот и бројот кај именките.

КАВГА

Кавгата е лоша работа, а најлошо е кога се караат очите и рацете. Еве како е тоа кај Лена. Ќе се врати Лена од училиште, ќе ја отвори читанката и ќе погледне што има за домашна задача.

Тогаш очите ќе речат:

– Леле, колку има за пишување! Никогаш нема да стигнеш сето ова да го напишеш!

А рацете ќе речат:

– Ќе се обидеме! Зошто да не го напишеш?

За жал, Лена ги слуша очите и гледа исплашено во тетратката, а времето си врви. Кога по извесно време, со воздишка ќе почне да пишува, вредните раце бргу ќе работат и пишувањето оди лесно. Но, се разбира, пак ќе се замешаат очите и ќе речат:

– Уште многу ти остана за пишување!

Лена исплашено гледа во тетратката, а времето уште побргу минува. Така кај Лена постојано се караат очите и рацете, а тоа, се разбира, не е убаво.

А како е кај мама? Кај мама очите ќе речат:

– Многу има за работа, но бргу ќе се заврши!

Рацете ќе додадат:

– Секако дека ќе се заврши!

И така очите и рацете сложно работат и на сите им се чини дека мама лесно си ги врши работите. Можеби е навистина лесно, зашто нејзините очи и раце не се караат.

Како е кај баба? Кај баба очите ќе речат:

– Многу има работа, но бргу ќе се заврши!

Рацете ќе додадат:

– Секако дека ќе се заврши!

Рацете ќе се обидат да им помогнат на очите, но на баба рацете се стари и изморени и не можат да ги стигнат очите и почнува кавгата. И кај баба се караат очите и рацете, но баба жали поради тоа, зашто кавгата никогаш не е убава.

Славка Манева

Прочитај, размисли, одговори!

Каков проблем има Лена?

Што повеќе ѝ одговара на Лена да ги слуша, очите или рацете?

Зошто и кај бабата се јавува истиот проблем?

Што би се случило дома ако овој проблем го има и кај мама?

Ти се случило ли некогаш и ти да се исплашиш од некоја работа што треба да ја сработиш? Како постапуваш тогаш?

Задача

Раскажи усно, а потоа и писмено како се сложуваат твоите очи и раце. Насловот измисли го сам.

Работата го краси човекој, а мрзата го гнаси!

КРАЛ ПРИЛИЧНО МАЛ

Во кралството Голема Шашарма владееше еден крал. Па сигурно, крал. А овој крал, наречен Шашарко, по цел ден се бањал и тоа затоа што сакал да има свила наместо кожа. Тоа малкуцка е чудно, нели?

Но ако се знае дека овој крал бил вљубен до уши во принцезата Кадифка Чојска, од кралството Текстилија, и дека таа изјавила дека ќе се омажи само со човек кој има свилена кожа, тогаш сè е јасно.

Кралот Шашарко значи не бил швркнат, ами – вљубен. И така, Шашарко своите кралски денови ги минуваше во големите кралски базени и од таму ги издаваше своите кралски наредби, коишто беа секогаш, ова... како да кажеме, па беа прилично влажни.

Кралот по цел ден си пливаше, се капеше, нуркаше и потоа го бараше големото огледало за да види до каде стигнал со свилеењето на кожата.

За жал, тоа не само што не одеше лесно, ами беше прилично тешко.

Затоа, пак, еден кадифен и по малку есенски ден, во кралството пристигна познатиот истражувач на јаболка наречен Делишес Најумниот.

Тој веднаш на неговото кралско височество му понудил прашок за свилеење на кожата.

И тогаш ... ах, ох, ух!

– Што е, што се случило!

– Страшно! Страшно! Најстрашно!

– Да не си го шина кралот левото рамо!?

Десното!?

– Не, не, не...

– Е што де!?

Ох, ах, их, ех... аааа – пчиха! Кралот се смалил за три броја. Станал крал, прилично мал во однос на своето кралство, коешто беше прилично големо.

Зошто? Затоа што Делишес Најумниот, по грешка, место волшебен во базенот растворил обичен прашок за перење.

А бесен бил кралот мал. Многу бесен. Ама, колку може да биде бесен еден толку мал крал? Па малку.

Леле, мајко моја, крал покус од своето кралство за цели три броја!

А чаре!? Дали имало чаре?

– Мора да има. Чаре мора да има! – викнал и провикнал кралскиот министер за изнаоѓање чаре и други изнаоѓања. Тој, во името на кралот наредил, целото кралство да се смали точно за три броја.

Се набавило прашок. Се перело по цели денови и ноќи, ама цабе.

Видел, – невидел, кралот Шашарко мал, од тага уште повеќе си се збрал, па си ги собрал своите кралски партали и си отишол во една друга приказна.

Своето кралство го оставил исто како порано, од бубалка до дива сверка сите со обична, природна мерка.

Ванчо Полазаревски

Анализа на познат текст:

Каде се случува настанот?

За што ни раскажува писателот Ванчо Полазаревски?

Кои ликови се среќаваат во текстот?

Кои од употребените зборови за тебе се непознати?

Кои зборови ти се смешни?

Од кои зборови се изведени имињата на ликовите во приказната?

Изведи име од: пиперка, домати, круша... !

Што те насмеа најмногу?

Кои други чувства се побудија додека го читаше текстот?

Задача по нивоа:

Сам избери што ќе работиш

1. Прераскажи го расказот по дадените парашања:

Кој е крал во кралството Голема Шашарма?

Каде ги минувал деновите кралот Шашарко?

Зошто кралот сакал свилена кожа?

Што се случило по употребата на прашокот?

Каква наредба дал кралскиот министер? Каде си заминал кралот?

2. Прераскажи го расказот, со изменет крај!

3. Прераскажи го расказот во улога на кралот!

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА

ШТО ЗБОРУВААТ КНИГИТЕ - ПРИКАЗНА ВО СЛИКИ

Нема никој да ме
прелиста, во рацете
да ме земе...

Престанете да се жалите!
Та, ете, тука се децата.
Од нивните весели лица,
желба за читање зрачи!
А тоа, сестри, за нас
од среќа повеќе значи!

Сјоред *Никола Дреновац*

Да поразговараме!

Што е претставено на илустрацијата?

Која е разликата помеѓу училишна и градска библиотека?

Колку пати ја посетуваш училишната библиотека, а колку пати градската библиотека?

Знаеш ли што е **енциклопедија**? Ја користиш ли?

Какви книги сакаш да читаш?

Водиш ли евиденција на прочитаните книги?

Што запишуваш за секоја прочитана книга?

На кого се жалеле книгите (песните и приказните)? Од кого?

Каков е твојот однос кон книгата?

Запомни!

Енциклопедија е извор на знаења, книга од која можеш да разјасниш многу нешта кои не ти се јасни или не ги знаеш..

Еве ние од една детска научна енциклопедија научивме дека

Месечината не свети, ние ја гледаме затоа што таа ја одбива сончевата светлина. Продолжи да истражуваш, сигурно ќе откриеш многу интересни работи за кои не си знаел!

Вежби за изразување:

Дадената строфа нека ти биде тема за раскажување!

Престанете да се жалите!

Та, ете, тука се децата!

Од нивните весели лица –

желба за читање зрачи!

А тоа, сестри, за нас –

од среќа повеќе значи!

Кој многу чииа – многу знае

ГЛАГОЛИ

Потсети се!

ЈА СПАСИВ ПТИЦАТА

Истражувачко читање!

Прочитај го текстот во себе и одговори на прашањата:

Кога се случува дејството? Каде се случува?

Какво дело направило детето?

Пронајди ги зборовите со кои се искажува дејство, работа или состојба!

За време на одморот **излегов** во училишниот двор. Нема ветер. Не **врне** дожд. Снег уште нема. Само сонцето **грее** слабо, срамежливо, но **грее...**

Оеднаш **гледам** мачка како се прикрадува откај оградата. Што ли **демне**? Бев љубопитен. Внимателно **тргнав** кон неа. Оеднаш таа – оп! Гледам во нејзините заби - птица! Мало, беспомошно врапченце!

Веднаш ја **зграбив** мачката за опаш!

– Пушти ја птицата! – **викнав**. – Веднаш **пушти** ја!

Птицата **ќе лета** и понатаму. Мачорот **ќе жали** за загубениот плен. А јас **ќе пеам** од радост затоа што ја спасив птицата.

Според *Виктор Гољавкин*

Запомни:

Зборови со кои се искажува дејство или состојба се викаат **глаголи**.

Задачи:

Напиши по две реченици во кои ќе има глаголи кои искажуваат дејство или состојба!

Истражувај!

Разгледај ја илустрацијата и кажи што забележа!

Кога детето учело од читанката за трето одделение?

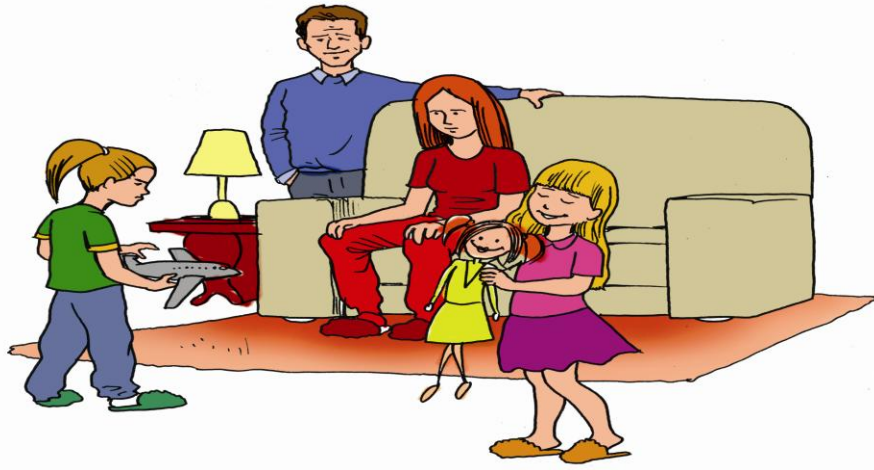
Од која читанка учи сега?

Кога ќе учи од другите читанки?

Задачи:

1. Прочитај го текстот „Ја спасив птицата“. Пронајди ги глаголите и кажи кој глагол покажува сегашност, кој минатост, а кој глагол покажува дека дејството ќе се врши во иднина?
2. Одреди кога се извршува дејството во речениците:
 Марко и Мирко ќе играат фудбал.
 Илија и Филип седат на клупата.
 Дарко возел велосипед на игралиштето.

ПОГРЕШЕН ПОДАРОК

Како добар татко, Ненад кога се враќа од некој подалечен пат, ќе донесе подарок на помалото и поголемото ќеркиче.

Овој пат на помалата ѝ купи интересна барбика. На поголемата убаво авионче.

Летот траеше кратко. Дојде дома. Штом засвони, двете ќерки во еден глас свикаа:

– Тато, што ни купи?

– Чекајте, тато да ги измие рацете, да ве гушне и потоа ќе ви ги дадам подароците.

По кратко време, додека девојчињата негодуваа што побргу да им ги даде подароците, Ненад со насмевка им пријде и ја праша помалата:

– Погоди што ти донесе тато?

– Кукла.

– Браво! Погоди. Сега ќе ти ја донесам.

Кога малечката ја виде се израдува и почна да го гушка.

Потоа ѝ пријде на поголемата ќерка.

– Ајде, мило, погоди што ти донесе тато?

– Коњче.

Ненад се вџаши.

– Како коњче. Кај може коњче да се донесе со авион.

– Јас за тоа ништо не знам. Јас очекував коњче.

– Тато ти купи авионче. Само да видиш колку е лично.

– Јас сакам коњче, а не авионче.

Ненад се растажи. Жената го успокојуваше, но тој таа ноќ не заспа.

Еден ден отидоа на гости в село.

Кога влегоа во селото, погледни в десно, погледни в лево, очињата им заиграа весело по ливадите, по нивите, крај меѓите, крај шумичките, јагнињата, прасињата, пилињата, живо и разиграно е насекаде.

– Ене коњче! свика поголемото девојче, се развесели. Коњчето си шеташе по дворот....

Томе Момировски

Да поразговараме:

Определи ја темата, времето и местото на опишаниот настан!

Што им донесе таткото на ќеркиците?

Кој не беше задоволен од подарокот?

Што сакала поголемата ќерка?

Како го оценуваш однесувањето на поголемото девојче?

Како се чувствувал таткото?

Што требало да направи девојчето кога видело дека подарокот е погрешен?

Кога се родителите на пат, што ви е најважно?

Јазично катче

Пронајди ги глаголите во расказот и определи во кое време е вршено дејствието.

Задача:

Раскажување со даден почеток

Расказот не е завршен. Земи ја последната реченица „Коњчето си шеташе по дворот“ како наслов, и раскажувај. направи нова приказна (втор дел на расказот)!

Потсети се!

ИСПРЕВРТЕНА ПРИКАЗНА

Само што изгреа ридчето одзад сонцето, а креветот рипна од широкоплеќниот чичко, ги пикна опинците во нозете, ја стави главата на капата и ја отвори куќата на вратата.

Прочитај, размисли, одговори!

Што разбра од прочитаниот текст? Зошто не разбра ништо?

Какво значење има правилниот ред на зборовите во речениците?

Што е реченица?

Запомни! Говорна или писмена целина со која што е искажана една завршена мисла се вика **реченица**.

Задачи:

1. Среди ја испревртената реченица да стане целина со која што се искажува некоја мисла и запиши ја во тетратката!
2. Напиши по две реченици: расказни, прашални и извични!

Зборувај и пишувачи јасно - да ти се разбере секој!

РАЗБРОЈАЛКА

З	А	Б	Б	Д	Ѓ	Е	Ж	И
Б	Р	С	Л	О	Г	Л	А	С
О	П	Р	С	Т	Ќ	У	Ф	Х
Р	Е	Ч	Е	Н	И	Ц	А	Џ

– Кај избегал

Зајко мал?

– В темна гора!

– И што правел

Зајко мал?

– Гризел кора,

лико драл!

– И ликото

кај го скрил?

– Под стар еден
трупец гнил!

– И од таму кој го зел?

– Едно дете, еден смел

Радион! – Ајде, вон!

*Од народното руско
творештво за деца*

Пронајди ги зборовите:

реченица, збор, глас, слог (хоризонтално и вертикално).

Истражувачко читање

Прочитај ги внимателно текстовите еден по еден. Обрни внимание на секоја реченица:

Кој ја врши работата и каква работа врши!

1. Во клупата пред Перо седи Мира. Таа си врза панделка на плетенката. Перо мисли како да ја повлече Мира за плетенката. Учителката ја повика Мира. Мира излезе на табла. Перо го крои планот за панделката. Не мисли на задачите. Учителката го повика и Перо. Тој само молчи.
2. Штурецот свири виолина.
Штурецот свири.
Штурецот виолина.
3. Штурецот седна пред врата. Размислува. Размислува... Ја зеде виолината. Ја намести на вратот. Свиреше најубаво дотогаш.

Да поразговараме!

- Кој седи во клупата пред Перо? (Пред Перо седи Мира.)
 Што прави Мира? (Мира седи.)
 Кој стави панделка на плетенката?
 Кој мислеше да ја повлече за плетенката Мира?
 Што правеше Перо?
 Дали може да биде реченица: Штурецот виолина?
 До каков заклучок дојде со третата група реченици?
 Кој размислува? Кој ја зеде виолината?

Сидарот сида.

Запомни!

Зборовите кои кажуваат кој го врши дејството, или за кого се зборува во реченицата се викаат **подмет**.

Зборовите кои кажуваат што прави подметот се викаат **прирок**.

Кој го врши дејството?

Какво дејство врши?

ПОДМЕТ (Кој?)	ПРИРОК (Што прави?)
1. Мира	седи
2. Штурецот	свири
3. ?	свиреше
3. ?	размислува

Запомни!

Секоја реченица мора да има прирок.

Реченицата може да нема подмет. Ако подметот е спомнат во претходните реченици, ќе знаеме за кого станува збор, кој го врши дејството.

Задачи за вежби:

Заедно со наставникот избери текст од учебникот, направи табела како што е приказот, и внеси ги подметот и прирокот од секоја реченица.

ПАДНА СНЕГ

Јазично катче

ПРОВЕРИ ШТО СИ НАУЧИЛ

Истражувачко читање:

Прочитај го внимателно расказот, а потоа во тетратката:

1. Препиши по една: расказна, извична и прашална реченица.
2. Препиши три реченици по твој избор, во коишто ќе ги означеш подметот и прирокот.
3. Пронајди ги именките и определи во кој род и број се.
4. Во посебни графи постави ги општите и сопствените именки!
5. Пронајди ги описните придавки.
6. Препиши ги и глаголите што покажуваат: сегашност, минатост и идност.

Мирко станал рано. Некаква чудна светлина влегла во собата. А од светлината, неговата соба како да се проширила. Тој скокнал од постелата и застанал кај прозорецот.

– Паднал снег! Паднал снег! - извикал Мирко.

Мајка му влегла во собата.

– Што е, Мирко? Зошто стоиш покрај прозорецот?

Синот ѝ рекол:

– Мамо, дошла вистинска зима!

А снегот вее ли вее! Големи, густе снегулки брзаат кон земјата. Немирното кутре си игра со нив. Белите свездички се судираат во воздухот. Крошните на дрвјата се трупаат со бел покривач. Птиците стојат под стреите.

Силно вее снегот. Земјата сјае. Занесен крај прозорецот Мирко го набљудува танцот на снегулките.

Недела е. Наскоро ќе дојдат неговите другари. За миг на улицата ќе направат еден голем Снешко. Црните јаглени очи ќе гледаат во разиграните деца. Ќе полетаат санките на брегот.

ИЗНЕНАДУВАЊЕ

Автобусот се дотркала по патот, внимателно сврте на вратата и застапа. Возачот излегува и внимателно ги прифаќа девојчињата кои искокнуваат од автобусот, едно по друго. Но, не само девојчињата, туку и куферите, и чантите, и кошниците, и ќесите и платнените кучиња, и мантилите за дожд, и ранците, и термосите, и завитканите волнени ќебиња; и сликовниците и хербариумите, и мрежите за пеперутки – разновиден багаж.

На крајот, заедно со својот багаж, на вратата се појави и дваесеттото девојче. Девојче со сериозен изглед. Возачот подготвено ги крена рацете. Малото одмавна со глевата, така што двете плетенки се затресоа.

– Благодарам, не треба, – рече учтиво и се симна, па насмевнувајќи се збунето, погледна наоколу. Одеднаш ги ококори очите. Вкочането гледаше во Лујза. Сега и ова ги ококори очите. Престрашено гледа во новото девојче.

Другите деца и госпоѓа Улрика вчудовидено гледаа ту во едната ту во другата. Возачот ја симна капата, се почеша по главата, а устата не беше во состојба да ја затвори. А зошто?

Лујза и „новата“ толку личат една на друга, што можете да ги помешате која е која. Едната, впрочем, има долги локни, а другата тврдо сплетени плетенки – но тоа, всушност е единствената разлика...

Извадок од книгата „Двојнајќа Лојќа“ **Ерих Кеснер**

Задача:

Од училишната библиотека земи ја книгата „Двојнајќа Лојќа“ и прочитај ја. Разговарај за содржината.

ПО ПРОЧИТАНА КНИГА
ДВОЈНАТА ЛОТА од Ерих Кестнер

РЕЧЕНИЦА (опишува за што се зборува)	<i>Животој на две близначки што раслиа како деца на разведени родители.</i>
ФРАЗА (кажува нешто важно)	<i>Повторно поврзување на семејството</i>
ЕДЕН ЗБОР (го изразува значењето на зборот или основната тема)	<i>Семејство</i>
СИМБОЛ или СКИЦА (црта претстава за содржината)	
БОЈА (изразува предизвикани расположенија или чувства)	
ДОПОЛНИ: Една од најдобрите работи е ... (порака)	Остварување на скриената желба на двете близначки - заеднички дом и заеднички родители.

И оваа техника, како и другите, е наменета за оние што сакаат да истражуваат.

ПИТА СО ЈАБОЛКА

Тој ден, покрај убавите работи се случи и едно непријатно здравствено изненадување. Левата ноздра од носот ѝ прави чај од боливач на Десната ноздра и ја тера да пие и да диши над пареата.

– Ќе ти се отворат сите цевчиња и каналчиња – ја куражи со шега.

Тоа утро првин се разбуди Левата ноздра и намириса нешто мошне, мошне пријатно. Дури, чудесно! Отиде веднаш во кујната и таму најде тавче полно пита со јаболка. Тука нема колебање, ниту пак некое длабоко размислување. И со уште нерасонети очиња може да се јаде. Само две парчиња. Се разбира, едното за сестра си, Десната ноздра.

– Станувај, мрзо една. Помирисај што ти носам?

– Што е ова? Пита со праз. Или со зелка?

– Море каква зелка! Што ти е тебе, – се лути Левата ноздра. – Се шегуваш или не си токму.

– Не сум токму, одговара Десната ноздра. Загризува од питата, но не знае што ставила в уста. А дури и не ѝ се јаде.

– Јасно! Јасно! – се лути Левата ноздра.

– Имаш супернастинка или некој грип. Затната си и не чувствуваш никаков мирис. Така ли е? Е, штом е така – воздивнува Левата ноздра – штом е така, го губиш и апетитот. И, што правиме? Да се простиме од здравјето!

Така ја прекорува својата сестра и ѝ го подготвува чајот од боливач.

– О ми се пушти. Ми олесна. Леле, каква пита со јаболка! Зарем е можно. Дај ваму!...

Цане Андреевски

Да поразговораме!

Што е чудно во овој расказ?

Зошто го загубила апетитот Десната ноздра?

Со што ја лекувала сестра ѝ?

Како ве лекуваат вашите мајки?

Дали е убаво да се земаат лекови веднаш, само за обични настинки, кога природата ни дава толку многу билки што лекуваат?

Задача:

Нека ти биде модел овој текст, а ти измисли нов текст за други делови на твоето тело!

Гатанки:

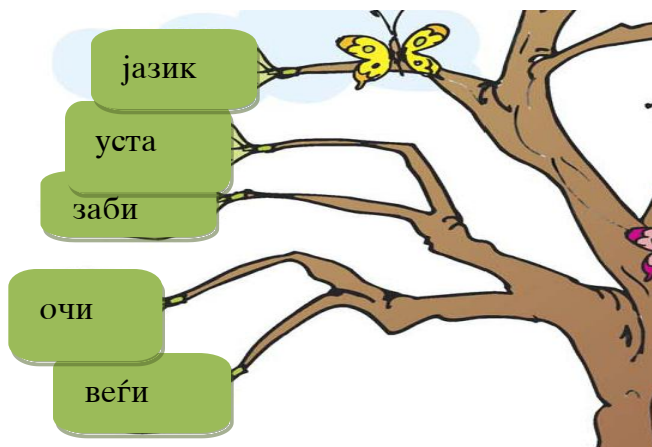
Бели шатки под стреа лежат.

Голо теле в јасли лежи.

Две ветки на еден труп.

На една бука две огледала.

Полна пештера со клинци.

ГЛАВНИ (ОСНОВНИ) И РЕДНИ БРОЕВИ

Потсети се!

МИЛЕНИЧИЊАТА НА ЈАНА

1. Јана има **едно** куче, **две** мачки, **три** гулапчиња и **седум** бели глувчиња.

Таа редовно се грижи за нив. Им дава храна, им ги чисти живеалиштата. Ги шета.

Еден ден мораше да замине на пат. За **четири** дена требаше да обезбеди замена. Некој мора да се грижи за животните.

2. **Првиот** ден ѝ го довери на Анастасија, **вториот** на Жарко, **третиот** ден на Бобан. Остана **четвртиот** ден. Јана е загрижена.

- **Четвртиот** ден е мој! - се јави Симона. - Јас ќе се грижам.

Јана замина спокојна на пат.

Прочитај, размисли, потсети се и разговарај!

За што се зборува во првиот дел од текстот?

Кој е главниот лик во него?

Кои се споредни ликови?

Прочитај ги затемнетите зборови од првиот дел на расказот!

Што покажуваат тие?

Колку гулаби, и колку глувчиња имала Јана?

Колку ученици има во твоето одделение?

Зошто служат броевите?

Запомни:

Зборови кои означуваат количество (колку на број има нешто) се викаат **броеви**. Броевите од 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0 се **главни или основни броеви** .

Задачи:

Од броевите 1 и 5 може да се направат броевите 15 и 51.

Напиши ги броевите со зборови!

Кои броеви ќе ги направиш од : 1 и 1 од 2 и 9 од 7 и 1?

Прочитај ги затемнетите зборови од вториот дел на текстот!

Што покажуваат тие?

Запомни:

Зборовите кои покажуваат како стојат нештата по ред се **редни броеви**.

Задача:

Запиши ги редните броеви и имињата на другарчињата од твојата редица!

Напиши ги со зборови броевите: 14, 11, 96, 49, 431

Од дадените броеви напиши редни броеви: 3, 7, 38, 59.

Според годините, кој реден број го имаш ти во семејството?

ГАТАНКИ

1. Еден става, втор пие, трет расте. -----

2. Осамено дрво

На дрвото дванаесет гранки; -----

На секоја гранка четири гнезда; -----

Во секое гнездо по седум птици; -----

Секоја знае по дваесет и четири песни. -----

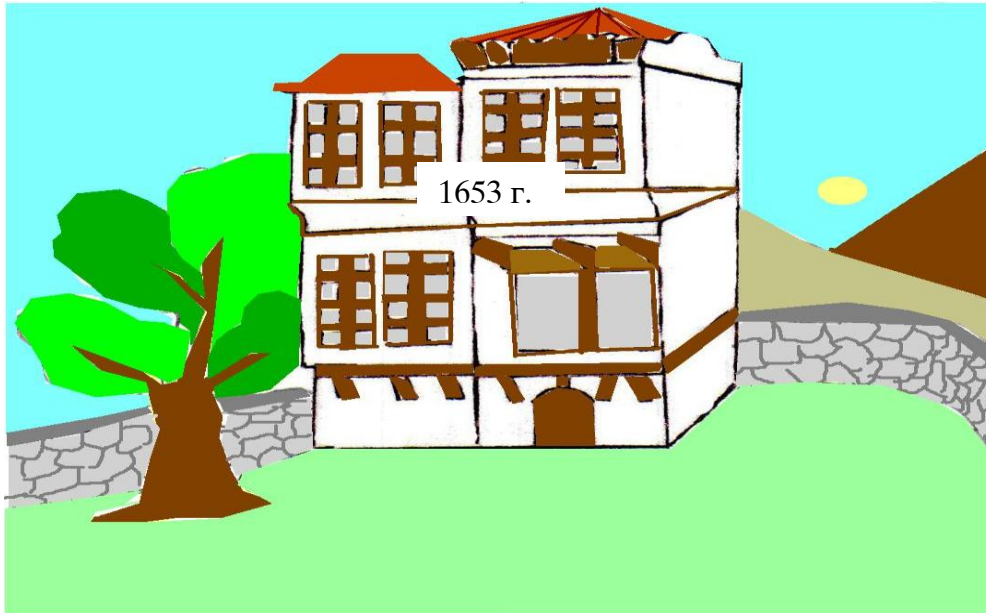
(1. дожд, земја, растеније; 2. година, седмици во месец, седмица, ден и ноќ)

Прашања со смешни одговори:

Една жена одела во Скопје. Спроти неа иделе три деца. Тие носеле по едно торбиче, а во торбичето по едно маче.

Колкумина оделе за Скопје?

(За Скопје одела само жената. Сите други оделе во спротивен правец)

Задача:

Прочитај:

На илустрацијата има: 1 куќа, 1 дрво од 99 год. На дрвото има 217 гранки. Куќата е изградена 1653 год.

Вежби:

Прочитај ги речениците. Правилно изговори ги броевите што се напишани, а потоа препиши ги речениците во тетратката.

Броевите запиши ги со зборови!

Македонија доби независност во 1990 год.

Скопје е разрушено од голем земјотрес во 1963 год.

Во базенот имаше 235 риби.

Баба слави 72 роденден.

Милка е 103 на ред.

Милка има 200 денари, а Марко 300 денари. Колку денари вкупно имаат двајцата?

БРОЕВИ ЗА ИСКАЖУВАЊЕ НА ПРИБЛИЖНА БРОЈНОСТ

Гатанка

Една глава а сѝојшина кайи. -----

Да поразговараме

Колку купчиња дрва има на сликата?

Колку дрва има секое купче?

Може ли точно да кажеш по колку дрва има во секое купче?

Кажи приближно?

Колку дрвја има на твојата улица?

Ако не си сигурен, кажи приближно!

Запомни!

Кога не си сигурен за точноста на некоја бројност, а си блиску до точноста, се вика **приближна бројност**.

ЈУНАЦИ И НАСТАНИ ОД НАШЕТО МИНАТО

Да поразговараме!

За кого се зборува во песната?

Колку поетски слики има во песната? Опиши ги!

Што знаеш за Гоце Делчев?

За кои други јунаци од нашето минато си слушнал?

Запеј ако знаеш песна за Гоце!

Задача:

Посети споменик на Гоце Делчев.

Искористи го знаењето од предметот општество и прочитаните песни и раскази за него, а потоа состави расказ или песна за Гоце!

Распрашај се и, ако има, посети ги културните и историските споменици во твојот крај. Набави слики или фотографии, записи и користи ги на часовите по македонски јазик и на часот по општество.

ПЕСНА ЗА ГОЦЕ

Проклрта да е таа рака
што куршум истрела,
што снага му растргна,
што крв јуначка разлеа.

Сите мајки се расплакаа,
сите планини жалеа,
мил син загубија,
душмани го убија.

Цела земја в бол се зави,
за јунакот свој жали.
Кој ли сега ќе нè води!
Мајка таков син не ќе роди.

Не! Гоце жив е уште,
го слушам и јас, и тој, и ти.
Вечно ќе живее во нас,
во песни и стихови.

Јулијана Зоксимовска

СИРМА ВОЈВОДА

Дека се чуло, видело,
мома војвода да бидит,
на седумдесет сејмени,
на тие гори зелени,
на тија води студени?
Мома им веле, говоре:
– Това сос људба не биват!
Земете прстен од р’ка,
взрете прстен на бука,
фрлејте редум на нишан;
кој ќе ударит прстенот,
тој ќе си бидет војвода
и мене ќе ме ќердосат.
Сите фрлија со редум,
никој ми прстен не удри.
Мома си веле, говоре:
– Подај ми, чауш, пушката!
Пушката пукна од р’ка,
падна ми прстен од бука.
Пак мома веле, говоре:
– Земејте, камен фрлејте,
кој ќе ме мене натфрлит,
тој мене нека ќердосат,
тој млад војвода да бидет.
Сите ми редум фрлаја,
никој си камен не натфрли;
Сирма ми камен натфрли
десет чекори потамо.
И седумдесет дружина
одбра Сирма – војвода.

Песната нема да ја учиш напамет.
Таа е само да ти каже за минатото
на твојата земја. За јунаците кои ги
дадоа своите животи за слободна
Македонија.

Задачи:

1. Научи една народна песна
за нашето минато!
2. Од библиотеката земи
книга за учеството на твојот
крај во борбата против
османлиското ропство!

Македонска народна песна

PEČALBA

Sekoј den maloto dete Traјče go paseše konјčeto Dorčo po selskite livadi. Dorčo beše mnogu mirno konјče. Dopuštaše Traјče da mu se kačuva, da igra so nego, da trča po livadite i bea najdobri drugari.

Tatko mu na Traјčeta, selanecot Tane, dvapati nedelno odeše vo Karaorman, bereše drva i gi prodavaše vo Struga i Ohrid.

No, ete, nastapija teški i mačni godini, neplodni godini i voјni. Lugeto počnaa da odat na pečalba.

Eden den so mnogu drugi selani od Mackovo, trгна da odi na pečalba vo Belgrad i tatko mu na Traјčeta, Tane.

Traјče i majka mu go ispratija duri do krajot na seloto. Toј gi pregrna, izbaci i trгна...

– Koga ќе se vrati!?...

Izvadok od „Volšebnoto samarče” Vančo Nikoleski

Да поразговараме

Според насловот, одреди ја темата и разговарај за содржината!

Медиумска култура

Заедно со наставникот погледај го филмот „Волшебното самарче” и опиши го ликот на Трајче!

„Туѓинаша ѝусша да осшане!”

Јазично катче

Направи си самоконтрола

Пронајди ги именките во извадокот од романот и подреди ги:

општи, сопствени; конкретни и апстрактни!

Пронајди ги глаголите и подреди ги според тоа кога е извршено дејството: во сегашност, во минатост или во иднина!

Извршената задача провери ја со другарчето. Разговарајте на час!

Литературно катче

Прочитај го романот, а потоа направи содржинска разработка!

ЕДНА ТАТКОВИНА ИМАШ

Летни, соколе летни,
во просторот слободен и широк
и пак врати се тука,
во моето топло крило.

Летни, но пак врати се
на моето топло рамо
и запомни дека имаш
една татковина само.

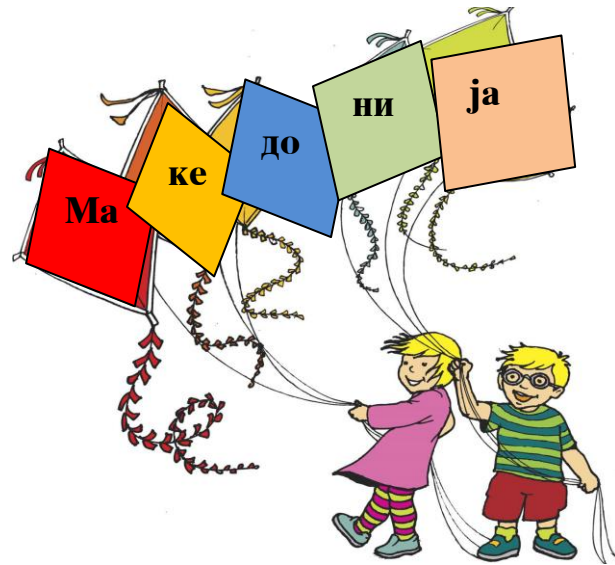
Шукри Рамо

Вежби за изразување

„Летни, но пак врати се
на моето топло рамо
и запомни дека имаш
една татковина само“.

Задача

Научи ја песната напамет,
а потоа препиши ја со
латинично писмо.

Да поразговараме!

Соколот е симбол на слободата,
на височините...

Симболи на една држава се грбот
и знамето!

Како се вика нашата татковина?
Кога Македонија доби
независност?

Опиши ги грбот и знамето на
нашата држава!

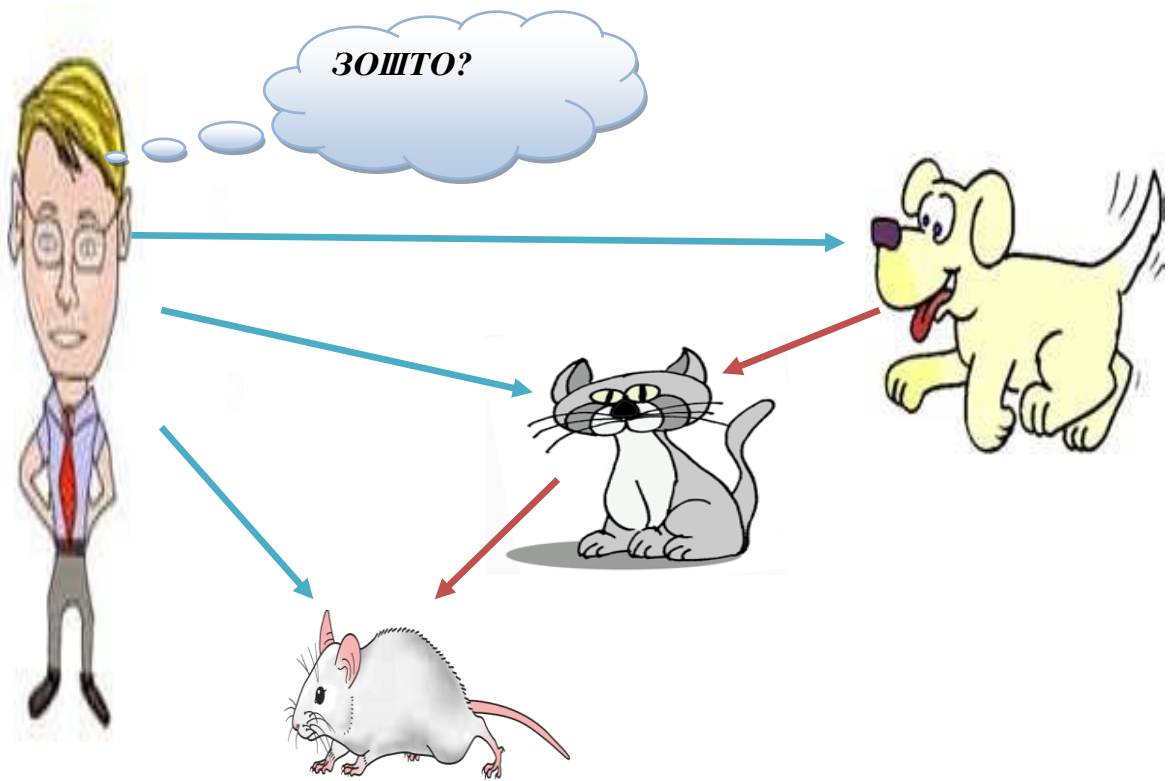
Уште со која друга птица можеш
да ја споредуваш слободата?

Со кое друго живо суштество?
Кога е најсреќен човекот?

Оди каде одиш, но дома врати се!

SILATA ZA NIKOJ NE E MILA

Silata za nikoj ne e mila.
Nad silata isto ima sila.

Nad dzverkata isto ima dzverka.
Koja čeka, koja merka.

I nad stapot ima stap.
Nad lutiот ušte polut svat.

Nad školoto ima učenik.
Od silniот ima posilnik.

Ljubivoє Ršumović

Да поразговараме!

Кој е посилен од тебе?

Од кого си посилен ти?

Кога треба да ја употребуваш
својата сила?

Кога си лут некому, што треба да
правиш?

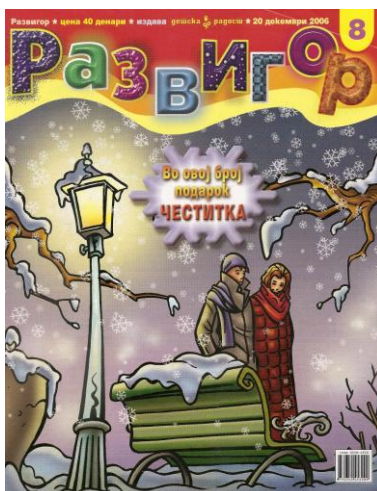
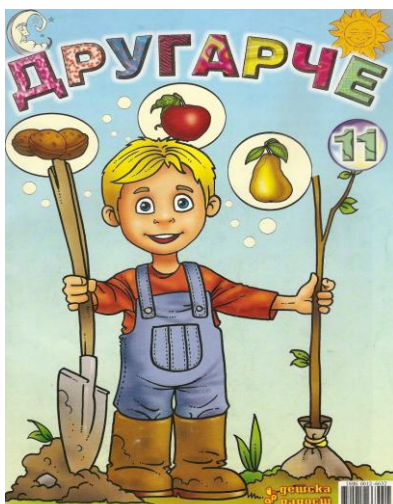
Литературно катче

Пронајди ја римата во песната!

Пронајди ги зборовите кои имаат исто
или слично значење со зборот мила!

Научи ја песната напамет!

ДЕТСКИ И ДНЕВЕН ПЕЧАТ

Дневник

утрински
Весник

Да поразговораме!

Кое детско списание го читаш?

Кои рубрики ти се најинтересни?

До какви информации доаѓаш читајќи го твојот весник?

Кои од дневните весници имаш можност да ги читаш?

Кои рубрики ги читаш од дневниот печат?

Ги користиш ли забавните рубрики?

Што ти се допаѓа најмногу од нив?

ПОТСЕТИ СЕ ШТО СИ НАУЧИЛ

ЈАЗИК

граматика

правилс

вежби

*броеви: главни и редни;
правилно изговарање и пишување на
броевите со приближна бројност; глаголи:
сегашност, минашност и идност;
реченица-подмет и прирок во реченицата*

ЧИТАЊЕ

*изразно
читање*

*драмско
читање*

*проза
бајки, раскази, басни*

*поезија
(есни)*

*анализа на прозни и поетски
текстови...раскажување,
пераскажување...*

споредување

ИЗРАЗУВАЊЕ И ТВОРЕЊЕ

усно изразување

писмено изразување

вежби

МЕДИУМСКА КУЛТУРА
филм, театар, градска
библиотека; дески печат

**Незадолжително
научи повеќе**

ТЕХНИКА – СКЕЛЕТ

ТЕХНИКА – ПЕТОРЕД

ТЕХНИКА – ГРОЗД

ВО СКАЗНОГРАД И БАСНОГРАД СЕКОЈ ДА СВРАТИ

Ајде, ајде повелете,
ајде сите стар и млад
на балови и седенки
во познатиот Сказноград.

Пречекориш ли чекор само
ќе ги сретнеш тогаш вчас
Снежана и џуџињата,
Црвенкапа и Дедо Мраз.

Ќе ја најдеш таму уште
Трнорушка в длабок сон
што од принцот – судениот
чека бакнеж – свадбен свон.

Па затоа ајде, ајде,
повелете стар и млад
ве чекаат триста чуда
во познатиот Сказноград!

Лисицата поздрав прати:

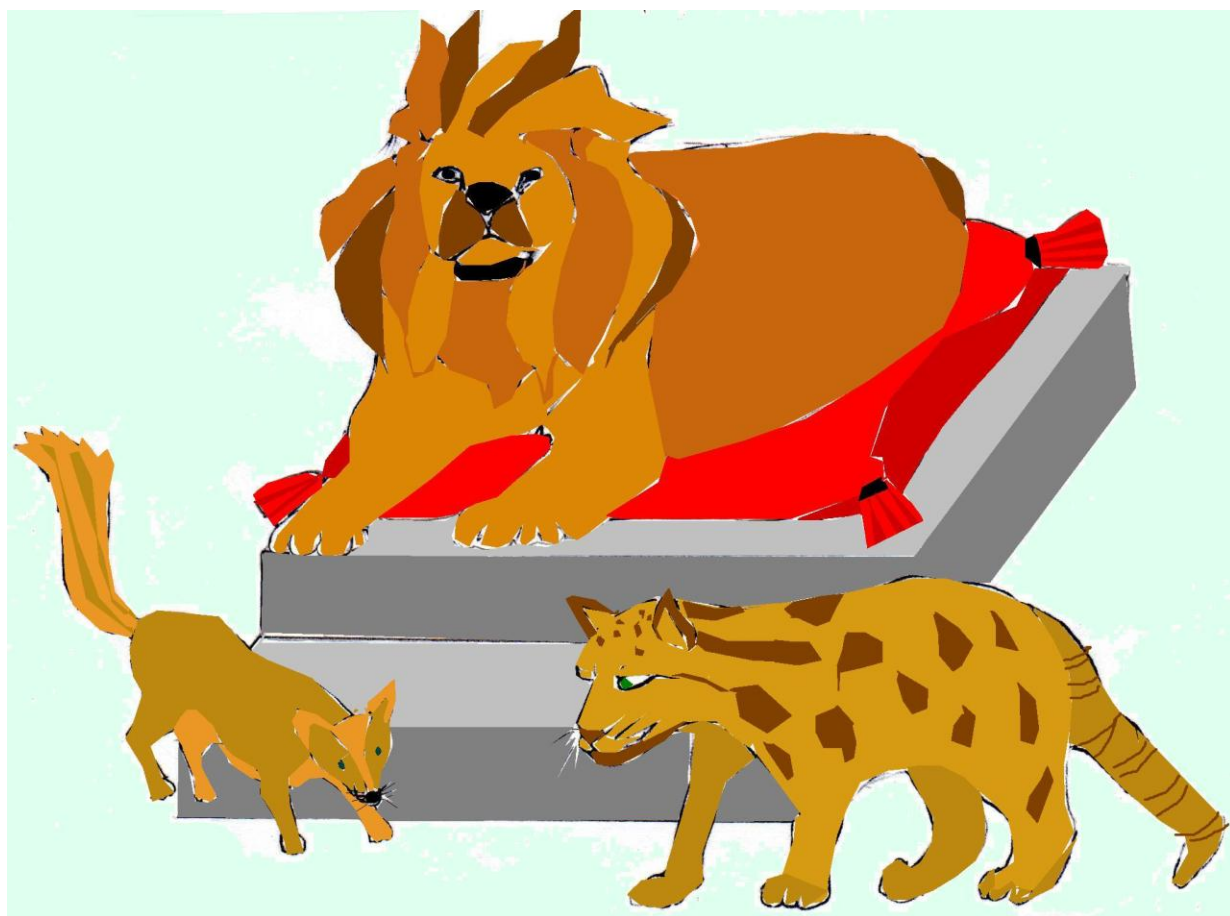
Во Басноград секој да сврати,
во него чудни случки има
и во лето и во зима.

Кралот Лав гости кани
Волкот стадо овци брани
Еленот роговите си ги фали
Зајко и Желката одат на трка,
а јас знам сто и една фрка.

Песот стар сенка јаде.
Дедо Медо медот го краде...
Човекот мудро ги гледа и слуша:
сите вие како и многу луѓе
грешни сте, грешни до гуша.

Македонка Јанчевска

ЛАВОТ, ЛЕОПАРДОТ И ЛИСИЦАТА

Во дамнешни времиња, леопардот бил султан и владеел со животинското царство. А голем везир, прв човек во царството, веднаш до султанот, било животното што се истакнувало со својата итрина и снаодливост, а тоа била лисицата.

Еден ден леопардот ја повикал лисицата кај себе.

– Кажи ми, лиске, дали е вистина она што се зборува дека во шумата расте синот на лавот и дека тој еден ден ќе стане силен и ќе ми го земе царството?

– Вистина е – потврдила лисицата. – Заради тоа мислам дека сега треба да се спријателиме со лавчето, да го надгледуваме како расте и да бидеме на штрек – што работи и со кого се дружи, да не му дозволиме брзо да зајакне и да стане моќен, па...

И лисицата продолжила да го советува леопардот. А тој пак, за своето славољубие, само слушал и во себе си мислел:

– Мене никој ништо не ми може, ае едно обично лавче! Јас сум султан, најсилен и најумен владетел во целото царство! Лисицата веќе ми здодеа со своите совети!

– Утре ќе размислиме и ќе решиме што ќе сториме - ѝ вети леопардот на лисицата . – Оди си, веќе не си ми потребна!

Лисицата сфатила дека попусто го советува леопардот и си заминала.

Но лавот раснел и пораснал.

Еден ден со својата сила и решителност го присвоил она што му припаѓало.

Леопардот морал да му го отстапи султанското место. Лавот седнал на престолот и се прогласил за цар на сите животни.

Лафонџен

Анализа на текст

Определи ја темата, местото и времето на настанот!

Кои се главни актери во сказната?

Научени сме за лисицата да читаме дека е многу итра и секогаш победничка. Како каква е прикажана сега?

Кои особини ги препозна кај леопардот?

А кај лавот?

Што те поучува сказната?

Во одделението избирате претседател на одделението. Каков другар избираме?

Може ли тој сам да воспостави ред во одделението и училиштето?

Кој друг е одговорен за редот во одделението?

Литературно катче

Разговарај за сказните (бајките)!

Јазично катче

Зборовите: леопард, раснел и решителност подели ги на слогови. За секој збор во табела напиши ги согласките и самогласките

СОНОТ НА ЕШКО

Истражувачко читање

Прочитај го внимателно текстот.

1. Пронајди ги глаголите и подреди ги во графите во работните листови! (сегашност, минатост и идност.)
2. Дали се исплати упорноста?

Шу – шу – шу! Шумоли ветерот во гранките на јасиките и брезите. Разнесува црвени, жолти и суви лисја.

Ежот сака да спие, време му е веќе, но никако не може да направи куќичка од лисја. Ветерот в час ги крева и ги разнесува низ шумата.

Но ежот е неуморен, зашто сака мека топла куќичка од свенати лисја.

Работеше ешко, десетина, дваесетина пати се враќаше, носеше лисја заденати на својот боцкав грб. И, ете, куќичката беше готова.

Ешко ќе си легне и ќе спие сè до пролет. Попусто ветерот ќе свири, ќе трча околу грмушката под која ежот заспал.

– Добро ќе биде да зароси малку. Подобро ќе спијам – помислил ежот.

Тогаш се одронила една капка, пет, десет, стотици... Во шумата се стемни.

Беше тоа вистинско време за спиење.

Тихо ромореше есенскиот дожд, а ежот слатко, слатко спиеше...

Ешреф Бербиќ

НАСМЕЈ СЕ

- Таткото го прашал Тошо:
- Какви ти се оценките, синко?
- Па, маршираат, тато!
- Што зборуваш?
- Паа ... ќе видиш во дневникот. Вака изгледаат: еден, два, еден, два...

ПОУЧНИ БАСНИ

МАГАРЕТО ВО ЛАВОВСКА КОЖА

Еден ден магарето нашло кожа од лав и решило да ја облече за да ги плаши другите животни. Така и било, сите животни што го виделе, избегале. За среќа, налетал на Лабрадор, кој забележал дека под кожата излегуваат долги уши и го скршил од ќотек магарето поради стравот што му го приредил.

Лафонџен

Не обидувај се да бидеш нешто што не си.

ЛАВОТ И ДИВОТО МАГАРЕ

Лавот и дивото магаре се здружиле да ловат заедно. Лавот ја користел својата сила, а магарето копитата. Кога завршиле, лавот го поделил пленот на три дела и рекол:

– Првиот дел е мој зашто сум крал; вториот дел зашто ти бев партнер, а третиот дел подобро да си одиш и да заборавиш на него ако не сакаш и ти лошо да поминеш.

Езој

Подобро да се дружиш со људе што ти се слични, зашто можеш да ги искористиш.

ТРОЈЦА ПЛАЧКОВЦИ

– Колку е лошо, – викнала мајмунката – што немам опашка!

– Колку ми е тешко што сум без рогови! – одвратило магарето.

Кртот продолжил по нив и рекол:

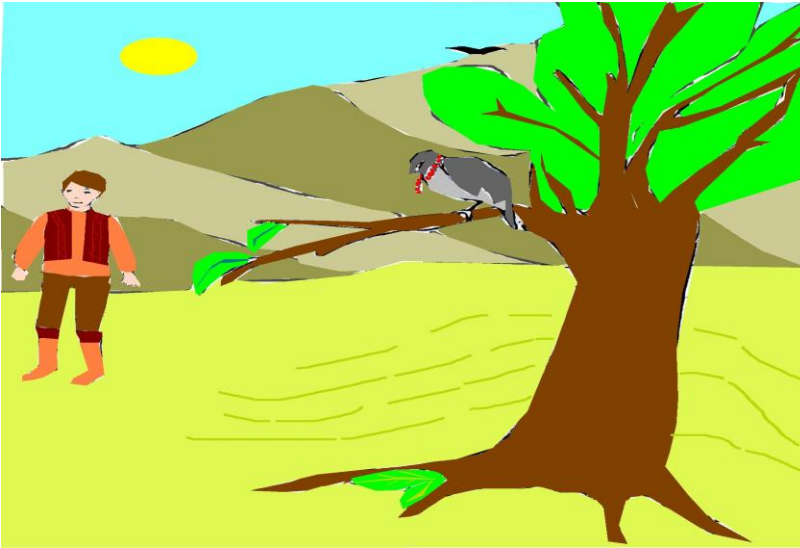
– Јас треба најмногу да се жалам затоа што немам очи.

Не нервирај се поради твојата судбина, зашто другите можат уште повеќе да се жалат за својата.

Харценбуш

Никој на својот не е совршен.

КАКО НАСТАНАЛА ГУГУТКАТА

**Истражувачко
читање**

Прочитај го
текстот **изразно** и
размисли што е
вистинито, а што
не. Како се викаат
овие текстови?

Еднаш во очите на една убавица сакал да се огледа некој убавец. Со насмевка ѝ се доближил на девојката, ја погледнал и ѝ рекол:

– Да си го видам ликот таму каде што на сонцето му е најслатко да биде заробено.

Убавицата, заличувајќи на бисерна светлина, му одговорила:

– Сонцето никој не може да го зароби. Од него може да влезе во окото само ронка, исто како монистото во мојот ѓердан што е бисерна ронка.

Момчето тогаш се доближило до ѓерданот на девојката и се загледало во едно монисто.

– Ликата моја нека остане во ова зрно за да се сеќаваш на мене, – се оддалечило момчето како мирис од јоргован.

Убавицата се насмевнала небаре бисер се насмевнува. Не потрчала по момчето што си одело, ама запеала, мислејќи дека песната ќе го врати. Песната полетала како развигор, но не ѝ го вратила саканото срце.

Тогаш таа тажно погледнала во сонцето и рекла:

– О, сонце, светлино на сонувачите! Престори ме во нежна птица за да го најдам саканиот што личи на твојот зрак. Дај ми песна што ќе ја пеам само јас, та по песната да ме препознае и по летот мој!

Сонцето ѝ ја исполнило желбата на младата девојка. Ја претворило во гугутка. Околу вратот и обесило црн ѓердан на тага, а во срцето всадило гугање, цел ден да гуга и да се јавува со песна и така да си го пронајде момчето.

Но, дали го нашла, штом сè уште гуга по цел ден?

Звонимир Сџојановиќ

Да поразговараме!

Одреди ја темата, местото и времето на настанот!

Каде сакал да се огледа убавецот?

Како сакала девојката да го стигне момчето што си одело?

Што го замолила убавицата сонцето?

Зошто гугутката сè уште гуга?

Која друга легенда си ја прочитал?

Збогати го речникот

Со помош на содржината на текстот или со другарчињата објасни го зборот **небаре!**

Задача

Посети ја библиотеката, земи книга со легенди, во која е опишано како настанало некое друго животно, прочитај ја, а потоа раскажи им ја на другарчињата!

КОПНЕЖ ПО УБАВОТО

Во градината шарена птица од грлото разлева песна чиста како срма.

Принцезата ја слуша, па со целото свое тело копнее да стане птица.

– Да го имам твојот сребрен глас и твоите лесни крилја, во облаците ќе свијам гнездо!

– Не мами се по мојот глас и по моите крилја! Ти спиеш во мека постела, а мене ме боцкаат трња. Тебе те чека светлата круна, а мене ме демне врв на остра стрела.

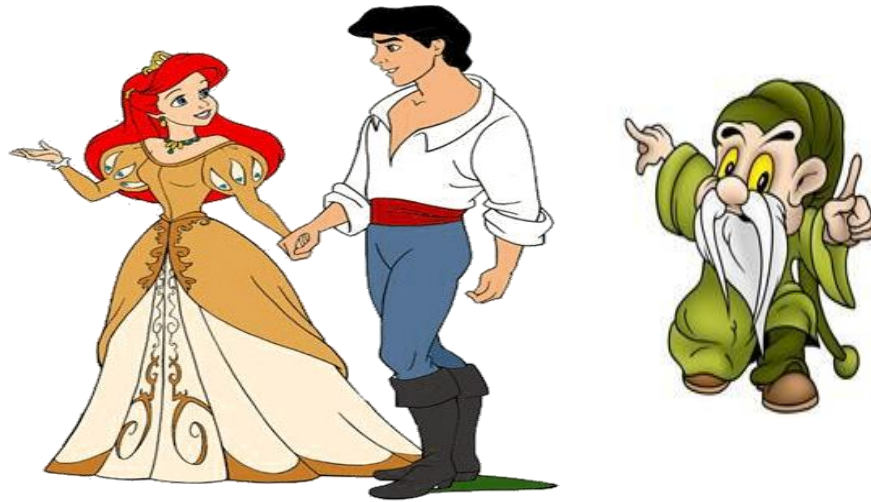
Јазично катче

Провери колку знаеш за придавките!

Сџара елинска ѓриказна

Не е златно сè што свети!

ПРИКАЗНА ЗА ЦУЏЕТО ТРИЛЕВИП

Се случило, многу одамна. Една девојка, шетајќи се низ шумата, гласно си зборувала сама со себе. Не сетила дека зад неа јавал принцот и ја слушнал. Принцот ја запрашал што ѝ значат зборовите, а таа не мислејќи многу, рекла:

– Па, дека можам да испредам дваесет вретена предиво за една ноќ.

Девојката, се разбира, излажала, но принцот ѝ поверувал. Тој веднаш ѝ раскажал на мајка си за средбата со предачката во шумата и кралицата ги пратила дворјаните да ја доведат девојката.

Ех, колку многу се исплашила девојката штом слушнала дека кралицата од неа очекува да преде секоја ноќ по дваесет вретена предиво. Во себе го проколнала часот кога лагата ѝ се стркалала низ устата, но напразно, ништо не можела да измени. Се зафатила со работа. Колку и да брзала со предење, купот волна не се преполовувал иако полноќта одамна била измината. Солзите и ги влажеле образите. Ненадејно слушнала глас:

– Би ти помогнал со волната, но само ако се омажиш за мене!

Тогаш пред неа скокнало едно цуџе со црвена капа на главата. И повторно брза на јазик, таа му ветила на цуџето дека ќе се омажи за него, само да ѝ помогне да ја испреде волната.

Цуџето за час ја испрело волната и оттогаш почнало секоја ноќ да ѝ доаѓа на помош. Кралицата била презадоволна од работата на предачката. Многу ѝ се допаднала вредната девојка, која била и мошне убава, па затоа решила да ја омажи за својот син.

Но, кутрата предачка, наместо да се радува што ќе се омажи за принцот, таа се растажила затоа што во мислите никако не можела да го заборава даденото ветување на цуцето. Најпосле собрала сили и една вечер сè му признала на цуцето. Цуцето се налутило и викало ли, викало, но најпосле малку се примирило:

Ќе те ослободам од ветувањето што ми го даде ако за три дни го погодиш моето име. Можеш да погодуваш само три пати!

Девојката почнала да размислува како би можело да се вика цуцето, но залудно. Кога повеќе не можела да ја чува тајната само за себе, ѝ се доверила на една од слугинките. Таа ѝ раскажала како дворскиот ловец слушнал цуце што пее во шумата. А песната била:

Вешт сум со преѓа и со вретена,
затоа девојка ми е ветена!

Тири – тип! Името ми е Трилевип!

Девојката се израдувала и вечерта му го погодила името на цуцето.

Доброто цуце продолжило да ѝ помага на девојката. На свадбата донело три многу грди баби. Кажале дека се: мајка, баба и прабаба на девојката. Принцот не издржал, па ги прашал од што станале толку грди.

– Грди сме од неспиене и од предење во долгите ноќи.

Кога завршила свадбата и кога трите грди гостинки си заминале, принцот ѝ рекол на невестата:

– Не сакам никогаш повеќе да фатиш вретено в рака. Не сакам да станеш грда.

Тогаш таа разбрала колку цуцето ѝ помогнало и овој пат.

Данска народна ѝриказна

Задачи:

По содржинската обработка на текстот **препиши** ја песничката на цуцето со латинични букви!

Објасни ги исказите: **лагата ѝ се стркала низ устата и брза на јазик.**

Гатанка

Без фурка и вретено
преде тенко предено,
плете мрежи нови
муви да си лови.

(_____)

ЌЕРКАТА НА СОСЕДОТ

Истражувачко читање

Определи ја темата на настанот!
Забележи ги подароците што ги купиле момчињата!

Кој подарок со што придонел за оздравување на девојката?

Определи што е вистинито, а што фантазија!

Пронајди ја пораката!

Добро размисли на кои научни откритија претходат трите купени предмети?

Еден богат човек имаше три сина. Нивниот сосед исто така беше многу богат и тие го почитуваа. Тој имаше многу убава ќерка и секој од синовите на богатиот одеше и ја бараше за жена.

Соседот тогаш им рече на тројцата момци:

– Деца мои. Ако ја дадам ќерка ми на еден од вас, знам дека другите двајца ќе се налутат. Затоа на секој од вас ќе му дадам по сто златници. Ќерката ќе му ја дадам на оној што за златниците ќе купи нешто највредно.

Браќата се согласија, ги зеда златниците и тргнаа на пат. Секој од нив бараше да ја најде и да ја купи најкорисната и најубавата работа.

Од многуте нешта, првиот од нив одбра килим кој чинеше сто златници. Тој килим можеше за миг да го пренесе оној што ќе седнеше на него таму каде што ќе посака.

Вториот брат за сто златници купи еден лимон. Оној што ќе го испие неговиот сок ќе може да живее сè додека не посака да умре.

Третиот брат купи огледало за сто златници. Тоа огледало ја имаше моќта да го покажува човекот каде и да се наоѓа.

И така се случи сите тројца браќа да се сретнат во ист град. Се израдуваа еден на друг, па секој покажа што купил. Двајцата браќа му рекоа на оној што го купил огледалото:

– Дај да ја видиме девојката.

Тие погледнаа и видоа дека девојката умира, а околу неа седат луѓе и плачат. Штом го видоа тоа, браќата му рекоа на оној со килимот:

– Ајде да одлетаме со твојот килим!

Тој се согласи и за миг стигнаа таму каде што сакаа, па тогаш му рекоа на оној брат што купи лимон:

– Оживеј ја девојката!

Тој веднаш го пресече лимонот и ѝ даде на девојката, таа оживе.

За девојката се ожени оној што го донесе лимонот.

– Сопственикот на огледалото само виде дека е девојката на умирање и многу му благодариме за тоа. Огледалото му остана и тој ништо не загуби. Исто така и сопственикот на килимот. Тој ги пренесе сите каде што требаше и не му благодариме за тоа.

Оној што го донесе лимонот, тој ѝ го врати животот на девојката, но неговиот лимон веќе беше искористен. Тој ги потроши своите сто златници за животот на девојката и затоа е најправично таа да му припадне.

Задачи по нивоа:

1. Прераскажи ја приказната!
2. Прераскажи настан од твојот живот. „*Имав век ѝа се најде лек*“
3. Препиши ги првата и четвртата реченица и подвлечи ги подметот и прирокот; на именките одреди ги родот и бројот, а на глаголите одреди го времето на дејствието!

Сомалиска народна приказна

БУВОТ И ГАВРАНОТ

Многу одамна, бувот летал и през ден и од ништо не се плашел. Тогаш тој бил бојација. Кај него доаѓале разни птици и тој ги бојадисувал со бојата што си ја одбирале тие: со црвена, сива, жолта, зелено – сина и со други бои.

Кога го видел тоа гавранот, посакал и него бувот да го бојадиса со најубавата боја, зашто бил голем гиздавец. Отишол кај него:

– Буву, буву, те молам, бојадисај ме и мене со некоја посебна боја, каква што нема никоја друга птица. Целиот свет сакам да го изненадам со својата убавина.

У - гу - у - гу, добро! – се согласил бувот.

Сетне, долго време си ја чукал главата како да го бојадиса гавранот. Најпосле го пикнал во купот со најдобрата прецрна боја. Кога го извадил од купот, му рекол:

– Ете, сега ти нема рамен меѓу птиците!

Гавранот се израдувал, па поитал пред огледалото самиот себеси да се восхитува на личотата. Но кога се видел – крикнал!! Од глава до петици бил црн, толку црн што не се познавало кај му се очите, а каде клунот.

Гавранот се разлутил:

– Со каква боја ме бојадиса, проклетнику?

Бувот почнал да се правда:

– Ама ти самиот сакаше да те бојадисам со необична боја каква што нема ни една птица.

– Чекај, чекај, ќе видиш ти! Сега станавме крвни непријатели! – злобно загракал гавранот.

– Ќе ти се одмаздам јас тебе.

Оттогаш бувот веќе не лета през ден зашто се плаши од одмаздата на гавранот. Затоа везден се крие.

Колумбиска сказна

Да поразговараме

Каква желба имал гавранот?

Кај кого побарал помош?

Што се случило по бојадисувањето на гаврановите крила?

Како се правдал бувот?

Кажи го твоето мислење за желбата на гавранот!

Какви се нивните односи до денес?

Изразување и творење

Разговарај на тема: ***Не е важно како изгледаш - туку каков си во душа!***

Јазично катче

Провери го знаењето за: записка.

– Чекај, чекај, ќе видиш ти!

– Буву, буву, те молам...

За кого велиме:

– Шета ноќе како був!

– Грака како гавран!

ИТАР ПЕЈО МУ ВАДИ ЗАБ НА СЕЛАНЕЦ

Еден од Пејовите селани го боли заб. Кај ќе оди да го вади ако не кај Пеја.

Отиде и го прашал:

– Знаеш ли, Пејо, да вадиш заб?

– Знам, како да не знам – одговори Пејо. – Од тоа полесно што има? Само ти седи на столчево и биди мирен.

Седна селанецот, а Пејо се засука да работи. Наостри еден кол и го забодде пред селанецот. Потоа исука еден дебел конец и го врза едниот крај за колот, а другиот за забот од селанецот. Се сврте зад него и си зеде една игла бабушка та полека, полека, го боцна во задникот, а забот остана на конецот,

Фаќајќи се селанецот за боцнатото место почна да вика:

– Т – и – и – и! Колкав корен имал овој заб, дури долу ме заболе – си отиде задоволен од Пејовиот мајсторлак, уверен дека коренот од забот бил долг дури до дебелото месо и дека болките од иглата се болки од извадениот заб.

Сџале Појов

Да поразговораме!

За каков настан ни раскажува писателот Стале Попов?

Кој е главниот, а кој споредниот лик?

Како е опишан Итар Пејо во текстот?

Итар Пејо е македонски шегобиец.

Дали знаете од каде потекнува?

Сте слушнале ли друга приказна за него?

Имате ли слушнато и за други такви шегобијци?

Задача:

Од градската или школската библиотека, земи книги во кои ги има приказните за Итар Пејо или Насрадин – оца.

Најубавите приказни прераскажи ги пред другарчињата од одделението.

ЛЕГЕНДА ЗА ДОЈРАНСКОТО ЕЗЕРО

На местото на денешното езеро се протегала широка долина со бујни ливади и разновидни градини. На едно извишено место имало голем извор.

Покрај долината живеела убава девојка која се викала Дојрана. Во Дојрана биле заљубени многу момчиња, но за голема несреќа и еден турски големец – кајмакам.

Убавата девојка не можела да замисли да се мажи за него.

Кајмакамот почнал да оди по неа. Ја следел на секој чекор. Не ја оставал на раат.

Наоѓајќи се во безизлезна положба, а да не му падне во неговите раце, се фрлила во големиот извор.

Изворот го прифатил нејзиното невино тело. За да го покрие и одмазди, почнал да се излева. Ја покрил целата долина.

За кратко време долината се претворила во прекрасно езеро. Исто како што беше прекрасна и девојката Дојрана.

Езерото и градот го добија името по неа.

Така вели народната легенда.

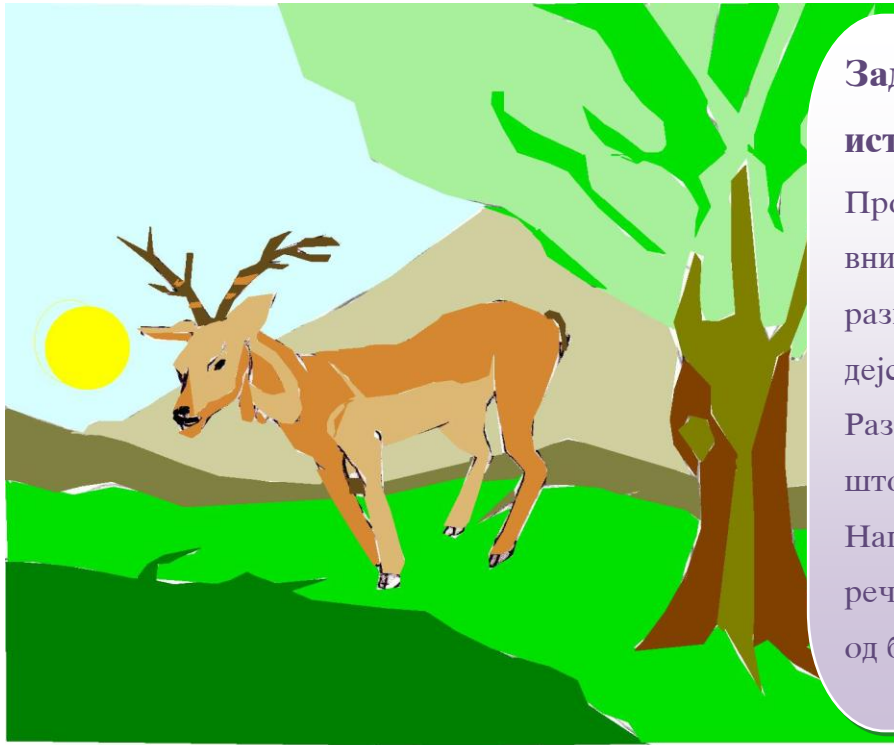
Македонско народно шворештво-легиенда

Задача:

Во библиотеката побарај легенда за твоето место на живеење. Разговарај со постари луѓе или со наставникот за легендите од твојот крај.

ЕЛЕНОТ И РОГОВИТЕ

Не е важно што имаш на главата, туку што имаш во главата!

Задачи за

истражувачко читање

Прочитај ја басната внимателно следејќи го развојот на целото дејство!

Размисли и за пораката што ти е испратена!

Напиши по една расказна реченица за секоја слика од басната!

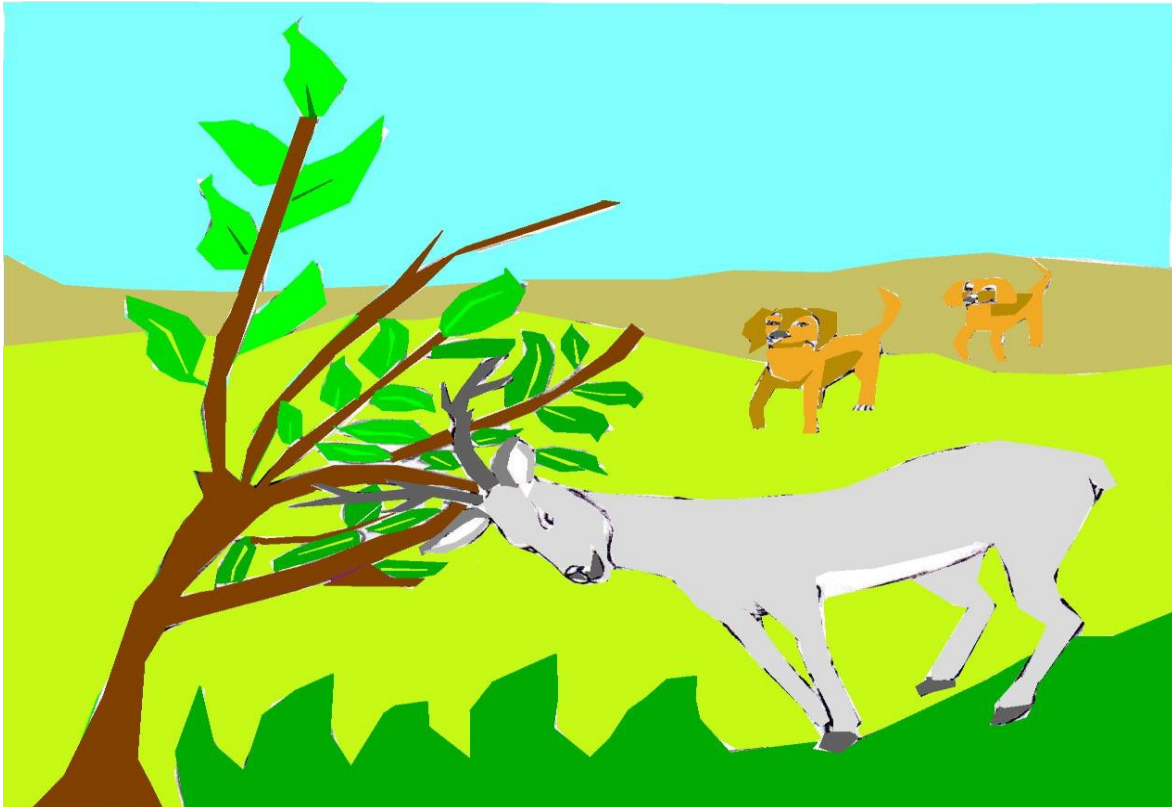
1. Поминувајќи по полјанката еленот забележа езеро со кристално – бистра вода и пријде да се напие. Пред да почне да пие, застана и почна да се огледува во водата и да се восхитува на својата убавина.

– Ох, колку сум убав! Колку убави очи имам, а какви прекрасни рогови! Штета што нозете ми се тенки, а стапалата мали. Тоа ми го расипува целиот изглед.

2. Во тој момент се слушна звукот на ловечкиот рог и еленот почна да бега. Трчаше преку полјанката брзо како молња. Благодарение на своите брзи и витки нозе избегна сигурна смрт. Но големите и раскошни рогови му се заглавија во грмушките, така што одвај успеа да се ослободи и тоа во моментот кога кучињата му беа зад него.

3. Подоцна, кога се најде надвор од опасноста, размислуваше сосема поинаку:
– Нозете навистина ми се тенки, а стапалата мали, но благодарение на нив сè уште сум жив. А големите, убави рогови за малку ќе ми донесеа смрт.

Езој

Анализа на текст

Опреди ја темата, местото и времето на настанот!

Направи план со прашални реченици!

Разговарај за пораката што ја доби преку басната!

Задачи:

Според планот што го направиви сам, прераскажи го текстот со свои зборови!

Од библиотека земи „Басни“ од Езоп и прочитај ги.

Запознај се со авторот Езоп

Езоп е баснописец, донесен од Египет во Грција како роб.

Езоп има напишано 426 басни кои се преведени речиси на сите јазици.

Јазично катче

Пронајди ги описните придавки. Дополни го описот со придавки што сам ќе ги смислиш!

ПОТСЕТИ СЕ ШТО СИ НАУЧИЛ

ПРОЛЕТНИ ПРАЗНИЦИ ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ

ПРОЛЕТНИ ПРАЗНИЦИ

ВЕЛИГДЕН

Бабооо, дедоо!!!

– Ај не стојте здрвени,
дојдете да видите
чудото се случило –
нашите бели кокошки,
снеле јајца црвени!

– Гледам, внучко! – баба Ката
го смирува Веле,
– Но погледни во кошето
и зелени снеле!

– Што е ова? – збунет Веле
глава, врти, чешка!...
се вртеше ваму – таму
и си вели: – Грешка, грешка!...

Но штом зора фрли зраци
и петелот кликна,
– Станувајте, Велигден е!
Баба Ката викна.

И тогаш на внукот Веле
Сè му стана јасно,
– Значи, баба ги вапсала!
Викна Веле гласно.

С. Арсиќ

Да поразговараме

За кој празник пее поетот Арсиќ?
Зошто бил изненаден Веле?
Кој му наместил на Веле такво
изненадување?

**„ Хрисѿос воскресе – нависѿина
воскресе!“**

ПРОЛЕТНИ ЗРАЦИ

Прокапаа стрейте: тик – так, тик – так
тоа е првиот пролетен знак.

Сонцето распрна снопови зраци –
тоа се илјада пролетни знаци.

Зимските луњи минаа, бесни,
птиците чрчорат весели песни.

Набуја првата пролетна трева,
зелено знаме врбата крева.

На ридот жолто расцвета дренот,
ко златен обрач се шири денот.

Засвонија камбанките и свончињаг
на зумбулите и кокичињата.

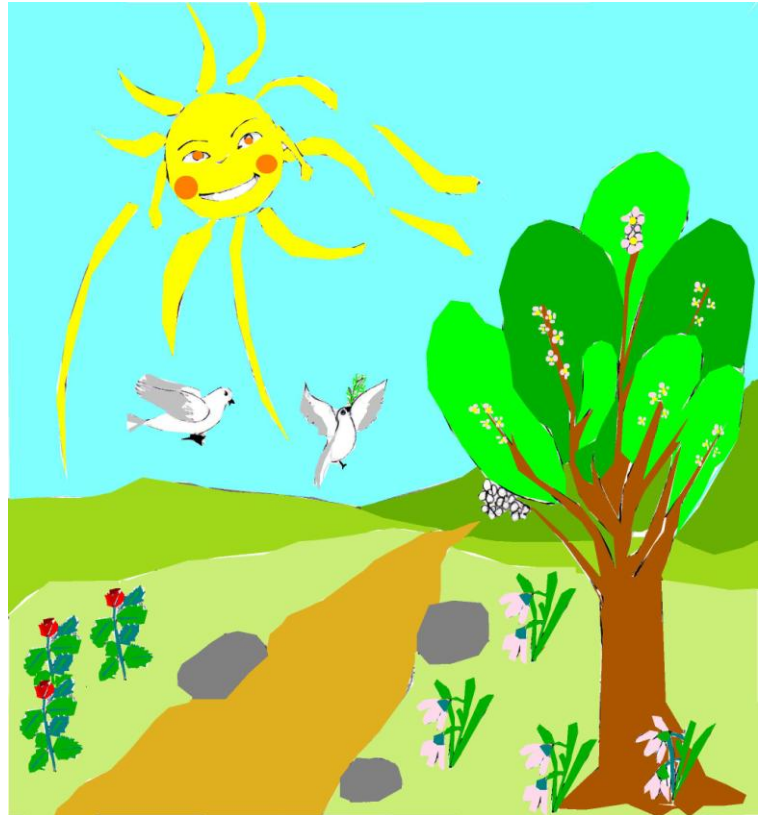
По лаки и прелози бујат копривите
ко душа дишат браздите во нивите.

Низ жуборот потокот во долината
ја разнесе веста на годината.

Видое Подгорец

Литературно катче

Провери го знаењето за: стих,
строфа, рима, поетска слика!

Прочитај, размисли и разговарај!

Како е опишана пролетта?

Кој сè ја најавува пролетта?

Кажувајте реченици за пролет.

Најубавите запиши ги на табла.

Пронајди ја римата во песната!

Задача

Научи ја песната напамет. Внимавај на
изразното читање и на **меморирањето!**

Препиши ја песната со латинични
букви.

ВЕЛИГДЕНСКА РАДОСТ

Пролет е. А приближува и Велигден. Елена секогаш е радосна за празникот.

– Кога е Велигден? – нестрпливо прашува. – Одвај чекам...

– Уште колку време? – продолжува Елена. – Кога ќе дојде?

– Тогаш кога пролетта е најзелена. Кога шумата е бујна и разлистана... – ја убедува бабата. – Онака како што ѝ доликува на најубава пролет...

– Кога ќе се вратат и птиците што одлетуваат. Кога сè ќе биде расцутено и во најразлични бои... – го прифаќа Елена раскажувањето на баба си. – Кога ќе има многу сонце...

– Ете, така е секогаш за празникот! – се смешка баба Роза. – Не само сега, туку и јас кога бев дете. Велигден секогаш ни носеше радост.

Елена ја гледа баба си в очи. Сака да ја слуша како раскажува. Но и како да ги гледа убавите бои, најубавите... и не знаејќи зошто, Велигден секогаш си го замислува во црвена боја.

– Румена е бојата на празникот... – прифаќа бабата.

– Румена како булките низ житата, како сонцето наутро кога изгрева...

– А и твоето име е румено, бабичке!

– Можеби, можеби... – се смее бабата. – Кога ти мислиш така...

Девојчето не сака да заврши разговорот. И настојува да ја предизвика баба си да продолжи да ѝ раскажува.

Велигден веќе приближува. Само уште неколку дена.

– Ќе ти помогнам да ја суредиме куката! – вели Елена.

– Ако немаш за учење, добредојдена ќе ми биде твојата помош!

– Ќе го изметам дворот. Ќе ја дотерам леата со цвеќиња. Ќе ги нагрнам и трендафилите... - како да беше во убав сон девојчето. – Нека биде сè убаво и поубаво...

– Така е. Кога ќе си дојдат од работа мајка ти и татко ти, ќе се изненадат.

– Па Велигден е, бабо!

– Ах, с' треба да биде чисто и изметено. Треба да се направат и колачиња, да има вкусен ручек, да ја украсиме и собата... – набројува Елена.

– Така е чедо... – продолжува да се радува бабата.

– Многу нешта наброја, но, сепак, нешто испушти...

– Што бабичке? – се чуди Елена. – што е тоа што заборавив!?

– Најважното... – се смешка бабата. – Нешто без кое празникот не би бил она што е...

– Румен и прерумен... – ја надополнува девојчето. – Со најцрвена боја...

– А вапсувањето јајца, внуко моја? – ја потсетува бабата.

– Ах! Не сум заборавила! – извикува Елена. – Само сега си мислев на други работи што треба да ги завршиме, па затоа...

– Затоа сум јас тука за да мислам на сè и да подготвам сè што треба...

– Може ли јас да ги вапсам јајцата? – прашува девојчето.

– Не, вапсувањето не е едноставна работа! И баба Роза извади полна кошница со бели јајца, пребели. Ќе ги стават да се сварат, а потоа ќе ги вапсуваат. И сè околу нив ќе биде румено како изгревот на сонцето. Така е кога доаѓа празникот. За Велигден и радоста е румена.

Горјан Пејрески

Задача:

Обиди се и ти како писателот Горјан Петрески да ни го опишеш празникот Велигден во твојот дом. Избери сам како ќе пишуваш – во проза или поезија!

ПИСМО ДО НЕПОЗНАТО ДРУГАРЧЕ

Денес, кога нашата учителка влезе во одделението, забележавме нешто чудно во нејзиниот поглед. Дури потоа видовме дека држи писмо во раката.

– Утрово чичко поштар донесе едно писмо, адресирано до нашето одделение – рече таа. – Слушнете го!

Драго, непознато другарче!

Се викам Илија Јовановски и учам во четврто одделение. На истиа возраст сум со вас, но не сум ист како вас. Живеам во иланинско село и секојдневно морам да пешачам по три километри до училиштето. Тоа не ми паѓа толку лесно колку осамостоа. Немам другарчиња затоа во моето село има само неколку куќи населени со постари луѓе.

Моето село е многу убаво. Цело е во шума. Има бистра рекичка во која пливаат риби. Понекогаш одам на риболов за да уживам во жуборој на рекичката.

Ех, сè е убаво, само да имам друѓарчиња со кои ќе ја поделам убавинаџа!

Преку писмојо би сакал да зајознаам нови друѓарчиња. Вашиџе писма ќе џи чувсџвувам како разѓовори и зајоа ве молам, одѓвореџе ми шџо поскоро! Несџрџливо џо очекувам пошџароџ!

Нејознаџо друѓарче

село Подрџикоњ, Крива Паланка

Учителката го затвори писмото и нè погледна. Не нè праша ништо зашто знаеше какви ученици има.

Се разбира, ние веднаш ќе му испратиме поединечно писма на Илија за да може подолго време да се дружи со нас.

Лилјана С. Ефџимова

Да поразговараме

Што почувствува додека го читаше текстот?

Колкава е радоста да добиеш писмо и да го прошириш твојот круг на пријатели?

Што опишало детето во своето писмо?

Опиши го твоето место на живеење?

Што треба да знаеш за да напишеш и испратиш писмо?

1. Запознај го со себе: твоето име, презиме и адресата на живеење.
2. Твоето семејство.
3. Училиштето.
4. Опис на местото на живеење.
5. Поздрави.
6. Адресата на кого го праќаш, на предната страна од пликот.
7. Твојата адреса на задната страна.

БУКЕТ СТИХОВИ ЗА МАЈКАТА

Сè можеш да избираш сам, но мајката е само една!

КОГА МАМА МЕ ПРЕГРНУВА

(на мојата мајка)

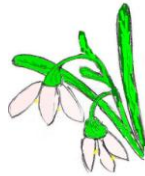
Штом татко ме љуби
по образ, по чело,
срцето ми игра
ко чигра весело.

Со браќата кога
сплетам оро вито,
тогаш чинам пеат
птици покрај жито.

Штом мама ме гушка,
ми милува коси,
најголем на светот
орден таа носи.

Мирослав Ковачевиќ

ПРИСПИВНА

Кој ли ќе те гушне
со рацете мали
и со златна коса
саноќ ќе те гали?
Кој сребрена песна
на сон ќе ти пее:
„Надвор ветре дува,
месечина грее!

Надвор лисје шуми,
ројот свезден бега.
Јас те сакам многу,
мој си, мој си сега.
Надвор роса роси
и зокумон спие.
Спиј ми, спиј ми, сонот
убав нека ти е!"

Блаже Конески

МАМА

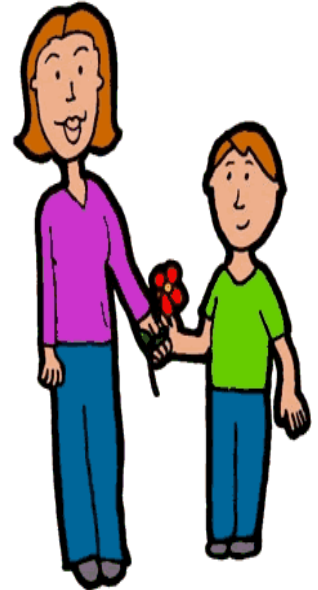
Мамо, набери ми ѕвезди,
би сакал да имам цвет!

Мамо, месечината езди,
скита низ волшебен свет!

Мамо, во очи ти цвета нар,
кој нуди игри и полет.

Мамо, твојот насмев е најдраг дар,
потопол од сонце и пролет!

Душко Аврамов

ПОДАРОК ЗА МАМА

Ќе ја скинам сината темјанушка,
ќе земам ластовичини крилја,
ќе го зајмам гласот
од славејчето мило,
ќе го симнам виножитото
и свездите од синилото,
ќе ја собирам нежноста
и свежината на зеленилото
и со мојата малечка рака
ќе наберам многу цвеќа,
за да ти исплетам венец, мамо,
венец, наречен – **среќа!**
Ќе го исплетам со љубов
и со желби само
и ќе ти го подарам –
за твојот празник, мамо!

Ф. Бојку

Анализа на песна

На кој празник поетот Бојку ја посветил песната „Подарок за мама“?

Што сака да ѝ подари детето на мајка си?

Од каде ќе го набере најубавото цвеќе?

Што ќе направи од цвеќето?

Како ќе го нарече венецот?

Како ти ѝ го честиташ празникот на твојата мајка?

Задача:

Групен облик на работа

Направете заеднички состав. Секој од одделението ќе каже по една реченица за мајката. Ги запишувате на таблата. Потоа ги средувате речениците и добивате состав за мајката. Составот закачете го на паното во училницата.

Избери песна што ќе ја научиш напамет.

НА МАЈЧИНИОТ ДЕН

Летка: Еве, мамо,
толку заштеди твојата Летка,
можеше да ти купи само
една виолетка.
Да имав многу пари,
би ти купила куќа,
надвор од бучниот град,
секогаш да се одмораш
во тишина и лад.
И уште би добила од ќерката своја
автомобил со најубава боја,
да можеш да патуваш каде што сакаш –
на море, в планина - без труд и мака.
И уште многу нешта би ти дала,
драга мамо, твојата ќерка мала.
Мајката: Само нешто не можеш да ми купиш,
нешто што е најскапо,
премила моја, Летка –
не можеш да ми ја купиш среќата
и твоето радосно лице
во миг кога ја добив
оваа виолетка!

*Григор Виџез
Прејев Видое Подгоре*

Насмеј се!

ЗА МАЈКАТА

Вакво писмо ни испрати едно теле:

- Секоја ти чест и слава, еве ти за басна тема: „Од мојата мајка
- крава, поубава мајка нема.“

ЗЛАТА МАЈКА И ДОБРАТА ТЕТКА

Истражувачко читање

Прочитај го внимателно, во себе, текстот. Обрни внимание на редоследот на настаните.

Каква е мајката на Дашенка?

Зошто Дашенка во почетокот мислела дека мајка ѝ е зла?

Кога Дашенка ја сфати вредноста на мајка си?

„Дашенка ќе се растажеше и ќе ја наведнеше главата“ – зошто?

Одговара ли насловот со вистината?

Дашенка имаше мајка и тетка. И двете го сакаа своето девојче, но различно го воспитуваа.

Мајка ѝ ја тераше Дашенка рано да станува, да ја раздига собата и да ги подготвува лекциите. Ја учеше својата ќерка да шие, да везе, да ја сака работата и да не се плаши од никаква работа.

А тетка ѝ не ја тераше да работи.

Таа самата место неа ги решаваше задачите и по цел ден ѝ дозволуваше на Дашенка да оди во шумата со другарките.

– Јас имам зла мајка и добра тетка! – зборуваше Дашенка...

Но, минаа години, а со нив и детството. Дашенка порасна и се вработи. Луѓето не можеа да се изнафалат со неа. Оти Дашенка имаше златни раце. За што и да се фатеше, го сработуваше многу побргу од другите.

– Кој те научи да работиш така? – ја прашуваа жените.

Дашенка ќе се растажеше и ќе ја наведнеше главата.

– Ме научи мајка ми, фала ѝ.

А за тетка ѝ, Дашенка никогаш ништо не зборуваше.

Валенџина Осеева

Задача:

Опиши ја својата мајка. Првин со зборови, а потоа со ликовен израз.

ЗАВИСТ

Завист̄ е многӯ шешка болес̄т̄.

Бе̄гај од вирусот̄ на завист̄а!

Во оваа сказна нема да го сретнеме Орхан, но постојано ќе го чувствуваме неговото присуство.

– Најубава мајка во оваа куќа е мојата – рече Севима.

– Не, најубава е мојата – дофрли Ѓулбина.

Тогаш погледнаа кон ѕидот и ги забележаа зборовите што тоа утро ги беше напишал Орхан:

„Не постојат убави и неубави мајки, зашто сите мајки се најубави“.

– А каде ли е Орхан? - праша Севима.

– Појде да купува каранфили – рече Ѓулбина.

– Зошто?

– Бидејќи денес е празник на мајките. Ќе купи триесет и шест каранфили.

– Зошто?

– Зашто во куќата има триесет и шест мајки.

Во куќата навистина имаше триесет и шест семејства, но само триесет и пет мајки. Пред три месеци Ѓунеровата мајка прво ја однесоа в болница, а оттаму на гробишта. Орхан сакаше на секоја мајка од куќата да ѝ дари по еден каранфил.

– Штом знаеме дека Ѓунер е без мајка, тогаш излегува дека Орхан на својата мајка ќе ѝ дари два каранфила – рече Севима.

– Не, – остро одговори Ѓулбина. – Орхан е добро дете и сигурно едниот од каранфилите ќе го остави на гробот на Ѓунеровата мајка.

– Ти пак не дозволуваш да се зборува против него.

– Се разбира.

– А зошто?

Тоа е моја работа.

– Така ли е, го сакаш нели?

– Па што ако го сакам?

- Ќе ѝ кажам на мајка ти.
- Зарем со тоа ќе ме исплашиш.
- Ќе му кажам на татко ти.
- Кажи му.
- Не е убаво да се сака.
- Кој го вели тоа?

Во тој миг пак погледнаа кон сидот. Орхан го беше напишал следното:

„Ако се сакаат децата, нашата нова улица ќе биде поубава“.

- Лош е Орхан - рече Севима...

Литературно катче

Направи разлика помеѓу бајка, басна и овој текст!

Потсети се:

Расказ е литературна творба во која писателот раскажува случка, настан или доживување од секојдневниот живот.

Запознај се со авторот

Неџати Зекирија е македонски писател од турска народност. Роден е во Скопје, 1928 година, починал 1988 година. Од неговото позначајно творештво се книгите за деца, меѓу кои е и книгата „Децата од новата улица“.

Неџати Зекирија

*Ако се сакаат децата,
нашата нова улица ќе биде
поубава.*

Анализа на расказ

Определи ги: темата, времето и местото на настанот!

Кои се главни, а кои споредни ликови?

Кои чувства се побудија кај тебе додека го читаше расказот?

Што ти се допадна, а што не, во расказот?

На илустрацијата, над вратата, уметникот ставил пано. Што мислиш, зошто?

ПРОЛЕТНО БУДЕЊЕ

Едно утро Полжавот слушна чукање на вратата од својата куќичка.

– Чук, чук, чук!

– Кој чука? Кој ме буди? – сонливо запраша Полжавот.

– Дождот? – слушна одговор.

– Кој дожд?

– Топлиот пролетен дожд!

– Ај, пролетта дошла, а јас уште спијам! – рече Полжавот и ја подотвори вратата од својата куќичка. Го подаде едното рокче, го помириса свежиот пролетен воздух, па кога се увери дека пролетта вистински дошла, ширум ја отвори вратата.

– Добро утро, спанко! – слушна Полжавот еден потсмешлив, познат глас. – Си мислев дека нема да се разбудиш, дека никогаш веќе нема да излезеш од својата куќичка.

Гласот доаѓаше од високо, од гранките на трот под кој спиеше Полжавот. На највисокото расцветано гранче се лулееше...?

Глиѓор Појовски

Изразување и творење

Прераскажување – раскажување со даден почеток!

Прочитај го текстот. Разговарај за содржината, а потоа замисли си кој го чекаше полжавот да се разбуди. Разбуди ја и ти твојата фантазија!

Првин прераскажувај го дадениот текст, а потоа раскажувај што се случило!

Соговорникот можеби е врапче, бубамара, пеперутка или сите заедно.

СВЕДИ СЕ ЗЕЛЕНА ВРБО

Сведи се, сведи, зелена врбо,
долу, подолу!

Мајстора има, зелена врбо,
а куќа нема;

овчара има, зелена врбо,
кожува нема.

Сведи се, сведи, зелена врбо,
долу, подолу!

Невеста има, зелена врбо,
чорапи нема.

*Од македонскојо народно
пјворешјиво - Ѓурѓовденска*

Песната се пеела додека се лулале децата и
младите на лулашката која висела на гранката
дрвото.

Да поразговараме!

Кои празници ги празнуваш во пролет?

По што се сеќаваш на **Прочка**?

Зошто се слави **Велигден**?

Што е најубавото по што го паметиш Велигден?

Зошто се празнува Први мај?

РАНОБУДНИОТ ЦВЕТ

Истражувачко читање

Прочитај го расказот,
размисли и кажи дали важи
поговорката „Кој рано рани,
две среќи граби“ и за
ранобудниот цвет?

Сонцето се обидуваше што побргу да ја совлада зимата. А таа лесно не се предаваше. Час ќе огрееше, а веднаш потоа сиви облаци се нафрлуваа врз него...

И така, додека војуваа сонцето и зимата, еден цвет љубопитно ја подаде главичката. Му се причини дека времето веќе се стоплило. Ги растресе цветчињата и високо ја крена главата. А потоа им се развика на другите цветови...

– Станувајте, спанковци! Зар не гледате дека сонцето ја избрка зимата?

Но, ниеден од нив не се разбуди.

– Немој, цвету, рано стануваш! – го советуваше ќосот.

– Рано? Зар и ти не го гледаш сонцето? Подобра, оди и изгради си го новото гнездо... – му одврати цветот.

– Немој да бидеш толку голем надуенко! Ти, првпат сега го гледаш сонцето... Треба да знаеш дека од тебе сум многу постар и повеќе знам... Идниот ден зафуче студен ветар. Сонцето го покрија снежни облаци. Низ воздухот заискрија ситни свездички снег. Влажната земја замрзна од студот.

А пролетта на полјаната се разбудија илјада цветови. Сите беа прекрасни.
Сонцето веќе ја победи зимата и по цел ден ги милуваше...

Ќосот среќно пееше на гранката до новото гнездо.

Само најранобудниот цвет свенато молчеше.

Горјан Пејровски

Прераскажување по дадени прашања:

Прераскажи го текстот според дадените прашања:

Како војуваа сонцето и облаците?

Кој беше нетрпелив?

Со кои зборови им се обраќаше на другите цветови?

Како ја советуваше ќосот?

Што се случи потоа?

Каква беше полјаната во пролет?

Зошто молчеше свенатиот ранобуден цвет?

Кога се употребува поговорката **Кој рано рани, две среќи граби**?

Запознај се со авторот

Горјан Петровски е познат македонски автор за деца. Се прослави со романот „Споменка“ кој доживува продолженија според возраста на децата што ги опишува.

Прашања со смешни одговори:

1. Што е полесно: тон железо или тон сено?
2. Колку јајца можеш да изедеш на гладно срце?

Од списанието „Другарче“

(1. исто тежат, тон е тон; 2. само едно, зошто другите не ги јадеш на гладно срце)

МАЈСКО ПОПЛАДНЕ

Мајско попладне. Топло како сомун тогаш изваден од фурна. Низ градот чекори пролетта насмеvната. Таа чудна убавица се нишка тивко низ улиците. Чиниш дека е лично девојче повеќе, променето во сиво фустанче од небото, извезено со златни треперливи нишки што ги ткаеше топлото пролетно сонце. И уште чиниш дека е накитено со венчиња шарени, исплетени од разнобојни миризливи цвеќиња.

Пролет. Нејзината мила насмевка ги урамува ширно отворените прозорци на куќите, а нејзиниот топол здив пробива во срцата и ги збогатува со нови радосни чувства и ведрини. И мами надвор на прошетки и на игри.

Еве го: Јовче веќе јури со својот тротинет. Коле го вози својот малечок трицикл. Димче направи голем змеј и го крена високо во воздухот, па сега го гледа возбуден и радосен.

Ене ги сите деца. Сите излегле надвор во убавото мајско претпладне и играат, играат... Нивните радосни гласови како свончиња свонат и треперат шумно во воздухот...

Генади Болиновски

Анализа на текст

Што ни опишал авторот Болиновски со овој расказ?

Колку слики можеш да насликаш читајќи го расказот?

Со што е споредена пролетта?

Прочитај ги зборовите со кои авторот ја опишува убавината на мајското попладне!

Какви зборови се тие?

Задача

Опиши едно мајско претпладне!
(избери сам дали ќе биде во проза или поезија)

ТЕЛЕФОН

ТЕЛЕФОНИРА ИЛИ СЛОНИРА

На сред друмот царски свечен,
прашумата што ја сече,
се сретнале еден бел слон
и еден црн телефон.

Ало, рече слонот.

Ало, рече телефонот.

Кој е, праша слонот.

Кој е, праша телефонот.

И така до бескрај.

Командирот на шумската стража,
сиот збунет не ми кажа.

Дали слонот телефонира,
или телефонот слонира.

Љубивоје Ршумовиќ

Телефонска култура

Кога телефонираш треба:

- да го поздравеш соговорникот,
па да се претставиш;
- да се извиниш што го/ги
вознемируваш;
- да замолиш да ти го дадат лицето
со кое сакаш да зборуваш.
- разговорот треба да биде краток
и јасен;
- кога зборуваш од телефонска
јавна говорница, не викај, не
чкртај по говорницата, не кини го
именикот...!

ДЕТЕ И ЦВЕЌЕ

Истражувачко читање Потсети се!

Кое читање е изразно читање?

Кој го пишува сценарието за филм и театар?

Како се вика местото каде сеизведува театарска престава?

Прочитај го текстот и одреди го местото и времето на разговорот! Обиди се да го имитираш гласот на цвеќето!

ЛИКОВИ: Дете и Цвеќе

СЦЕНА: Градина со пролетни цвеќиња, дрво и една куќа со голем прозорец.

Цвеќето што ќе разговара со детето треба посебно да биде истакнато.

ДЕТЕТО: Добро утро, мило мое цвеќенце!

ЦВЕЌЕТО: Добро утро, драго детенце!

ДЕТЕТО: Ти носам во кофиче водичка за да го навадам твоето стебленце.

ЦВЕЌЕТО: Ти благодарам, многу ти благодарам, пријателу мој. Облакот вчера што се истури по полето ме навади и повеќе отколку што треба.

ДЕТЕТО: Гледам, нешто си ми натажено, не си весело како порано!

ЦВЕЌЕТО: Имаш право, драго детенце. Тагувам за птиците што си заминаа во јужните краишта. Кој ќе ми прави повесели утра. А и студено е ... Бррбр... Бррбр...

ДЕТЕТО: Да, да, времето многу залади. А твоето нежно стебленце бргу ќе се исуши ако продолжи ваков студ.

ЦВЕЌЕТО: Го нема сонцето да ги прсне своите топли зраци. Тогаш сите мои братчиња И сестричиња расцветуваат и многу се радуваат.

ДЕТЕТО: Есен е. Магли и студени ветришта веќе надоаѓаат. А вие цвеќињата без сонце се чувствуваат како луѓето безвоздух. Но, не грижи се, мило цвеќенце...

ЦВЕЌЕТО: Тешко си мене! Ако продолжи вакво време со студ и дождови, од мене

нема да остане ништо. Ќе овенам и ќе се исушам.

ДЕТЕТО: Не тагувај, цвеќенце. Јас ќе го замолам сонцето да ти подари топлина. Ќе ги замолам лошиот ветер и студениот ветер да те одминат на својот пат.

ЦВЕЌЕТО: Ох, кога би било така! Ми се чини дека сè ова што ми го зборуваш е само еден убав сон. Готово е со мене. Ги нема веќе моите најдобри пријателки пчелите и пеперутките да слетаат на моите цветови. Само сум.

ДЕТЕТО: Не зборувај така, мило мое цвеќенце. Тебе не те заборавиле ниту пчелите, ниту пеперутките. Но тие се веќе скриени во своите топли домови, а напролет вие пак ќе бидете заедно, пак ќе другарувате и ќе се радувате на пролетта.

ЦВЕЌЕТО: До пролетта има уште многу. Кој ќе ги издржи студените денови? А никаде сонце. А кога ќе дојде зимата, мразот И снегот и јас нема никогаш повеќе да бидам расцутено.

ДЕТЕТО: Е, цвеќенце, цвеќенце. За тоа ќе се погрижам јас. Едно толку убаво цвеќе што нè радуваше и што ни ги исполнуваше деновите со пријатна миризба нема да дозволам да овене.

ЦВЕЌЕТО: Јас не гледам спас од ова моја положба. Како мислиш да ми помогнеш, драго мое дете?

ДЕТЕТО: Зар навистина не се сеќаваш како можам да ти помогнам?

ЦВЕЌЕТО: Не, не можам да разберам. Зашто гледам околу мене само студенило. А веќе може да падне и слана. И тогаш е свршено со мене.

ДЕТЕТО: Погледни, мило мое цвеќенце, во ова светла соба. Нема да ни биде ниту студено, ниту здодевно. Ќе бидеме заедно. Ќе си раскажуваме многу интересни приказни. Се додека не дојде пролетта.

ЦВЕЌЕТО: Немам зборови да ти ја искажам својата благодарност. Во тебе навистина имам пријател. А јас ќе се трудам и натаму да си останам исто цвеќе, убаво и мирисно.

Ненад Цамбазов

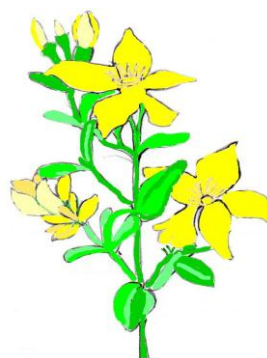
Задачи:

Кажи што знаеш за драмски текст, сцена, костими, театар, филм...

Покажи го твоето изразно читање преку читање на улогите во текстот.

МАЈСКИ СВОЊЧИЊА

Ги ниша ветрот мајските свончиња,
а тие заносно свонат,
небаре стотина вранести коњчиња
топот в далечина ронат!

Се чудат тревите сонливо гушнати
кој ли е тој што ги буди?
– Ах, што нè будите предвреме,
слушнете, свончиња, свончиња луди!

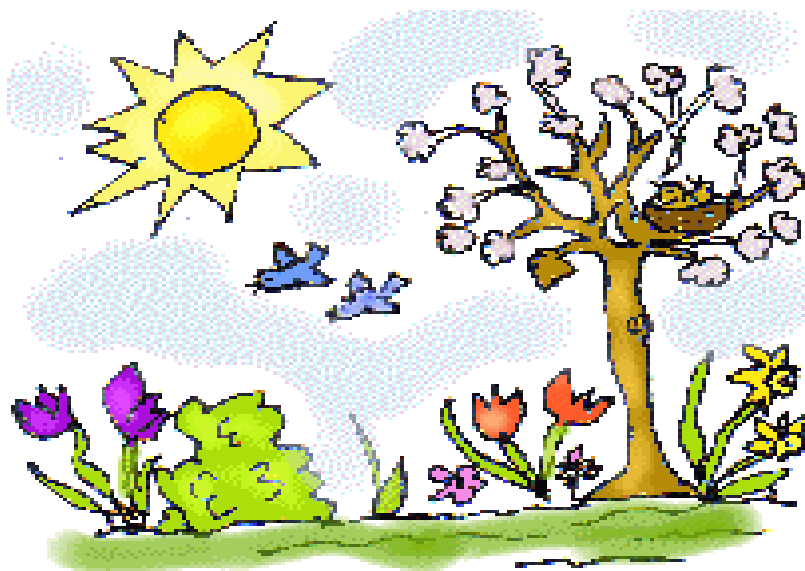

Во шипот славејот отвора очиња,
го гледа утрото красно:
– Еј, вие малечки, немирни свончиња,
што се кикотите гласно!

Игра над тревите ветрето весело,
ронат стебленцата смеа,
мајските свончиња топло занесени
песни за утрото пеат.

Бошко Смаќоски

Да поразговараме:

За што пее поетот Бошко Смаќоски?

Колку поетски слики можеш да одделиш во песната?

Каква слика се создаде пред тебе од првата строфа?

А каква од другите строфи?

Во кое годишно време е месецот мај?

Многумина месецот мај го нарекуваат најубав месец. Зошто?

Задачи:

Научи ја напамет песната. Кажувај ја изразно.

Илустрирај ги строфите. Убаво е да се послужиш со техника - колаж.

Користи разнобојни хартии, стари весници, календари.

Замисли дека си поет или раскажувач. Напиши песна или расказ за пролетта или за месецот мај. Творбите испрати ги во твоето детско списание.

Литературно катче

Пронајди ги споредбите во песната!

Кажувај ги римуваните зборови!

Кои чувства се побудија кај тебе со читање на секоја строфа?

Прашања со смешни одговори

Зошто човекот се врти и гледа назад?

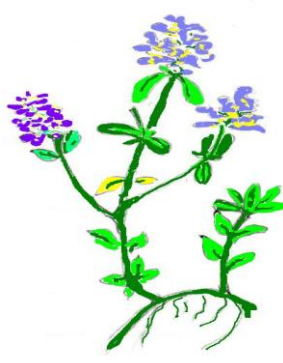
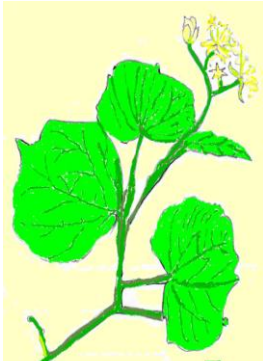
Кој месец е најкус?

Од списанието „Другарче“

(Затоа што нема очи на тилот; Најкус е мај. Има само три букви)

АПТЕКА ВО ВРЕЌА

За секоја болка има билка!

Зорка реши летото да го помине кај баба ѝ и дедо ѝ на село. А селото на баба Вена и дедо Доне се наоѓаше високо во планината.

Дома ја најдоа само баба Вена.

– Сакам да го видам и дедо! – рече Зорка.

Баба Вена веднаш ја поведе внучката кон една полјанка малку погоре од селото. Тука го најдоа дедо Доне, како во една голема платнена вреќа става мали врзопчиња од најразлични тревки.

– Што правиш, дедо? Што е ова? – Зорка љубопитно почна да го распрашува деда си, кој се израдува на нејзината посета.

– Аптека во вреќа! – се насмевна дедото и ја стегна на градите.

Зорка се зачуди, а баба Вена побрза да ѝ објасни:

– Дедо ти од рана пролет до доцна есен, катадневно собира лековити билки, чедо, и ги носи во билната аптека... Вели дека на тој начин им помага на луѓето...

– Да, – потврди и дедото, – сум излекувал многу луѓе од најразлични болести, зашто чајот од овие билки, не само што е вкусен туку е и лековит!

– Велиш, дедо, дека овие тревки можат да лечат секаква болка! – На Зорка како да не ѝ се веруваше.

– Да, внуче! Во полето и планината има секакви лековити билки. Природата е најголема природна аптека и во неа за секоја болка има и билка! Само треба да се пронајде!

Потоа старецот со едната рака ја нарами вреќата, а со другата го поведе девојчето.

– Јас и ти ќе имаме летово доволно време да разговараме за билките. Ќе те научам и ти да ги препознаваш, да ги собираш и да ги сушиш, а баба ти ќе те научи како да правиш чаеви во сите годишни времиња и за болест и за здравје!

Киро Донеv

Изразно читање и прераскажување

По содржинската разработка на текстот, разговарај за лековитите билки!

Кои лековити билки ги познаваш?

Дали си собирал лековити билки?

Како ги сушеше?

Од која билка ти е највкусен чајот?

Истражувачки задачи – активен одмор:

Замоли ги родителите викендот да го поминете во природа.

Замоли ги да собираат лековити билки. Исуши ги билките, собери ги во шишенца. На секое шишенце залепи етикета со името на билката.

Во билната аптека замоли ги да ти објаснат за кои болести помагаат твоите билки.

За твоите истражувања дај извештај пред твоите другарчиња.

ГАТАНКА

**Билката е лековит
разни болки лечи
а кога ја допираш
силно жари печи.**

(к-----)

АЈ НА РАСПУСТ!

Месец јуни. Крајот дојде.
Летен распуст, еве, стаса.
Чанти, петки, здраво, здраво!
Секој сегде веќе вјаса.
Игри летни, игри цветни.
Ништо толку мило не е!
Река, гора, птица, плажа,
цела земја песна пее!
Каде сега секој од нас?
Секој негде ќе се вивне.
Свонче срце ќе ни жегне,
пекот сончев штом ќе стивне.
Ај, на распуст,
деца, сите!
Среќно лето!
Среќни дните!

Александар Кујунџиски

ПОТСЕТИ СЕ ШТО СИ НАУЧИЛ ОБАА УЧЕБНА ГОДИНА

ЈАЗИК

џрамаџика

народен; сџандарден (лиџераџурен) јазик; усџен и џисмен џовор; самоџласки; соџласки; слоџ; конкретни и аџсџиракџни именки; род и број кај именкиџе; оџисни џридавки; лични заменки; џлаџоли(каџџеџорија време); броеви, џриближна бројносџ; џодмеџ и џрпрок; зборови со сџроџивно значење; зборови со исџо или слично значење

џравоџис

слоџ; наводници; уџоџреба на џолема буква; џриближна бројносџ; џовекеџифрени броеви

ЧИТАЊЕ, ЛИТЕРАТУРА И ЛЕКТИРА

чиџање

изразно и драмско чиџање

лиџераџура

лекџира

самосџојно чиџање

џроза

анализа на џексџови: сџоред насочени џрашање, џо џлан на џексџ; вежби за локаџија на месџоџо и времеџо на насџаниџе; анализа и надворешен оџис на лик.

џоеџија

џоеџска слика; сџоредба

ИЗРАЗУВАЊЕ И ТВОРЕЊЕ

Усно изразување

џрераскажување; раскажување; оџишување; извесџување

џисмено изразување

џреџишување; џрераскажување; раскажување; оџишување; извесџување; џисмо

МЕДИУМСКА КУЛТУРА

радио емисџи; деџска радиодрама; ТВ – емисџи: образовни, научно џоџуларни, народни џриказни, деџски квизови; филм: долџомеџражен, црџан, иџран; џџеаџар: џреџсџава, сцена, акџери, куклена џреџсџава (кукли)

**Незадолџиџелно
Научи џовеке**

**ЗСУ; ПАЈАКОВА МРЕЖА;
ПЕТОРЕД; ГРОЗД;
СКЕЛЕТЕН ПРИКАЗ**

ДОКАЖИ СИ САМ ДЕКА ЗНАЕШ

Драг ученику!

Ако знаеш да **докажеш со пример**, веднаш по прочитување или кажување на правилото, биди сигурен дека знаењето е трајно!

Голема буква се пишува: На почеток на секоја нова реченица; на крајот на расказна реченица; пишување на сопствени именки; имиња на народи, држави, имиња на градови, села, реки, планини, празници, име на улици, плоштади, булеварии; имиња на книги, списанија...

Наводниците се употребуваат за изделување на имињата на улиците, установите, списанијата и на книгите во речениците.

Македонскиот јазик има 31 буква. Таа се вика **кирилица**. За секој глас има по една буква.

Читаеме како што пишуваме и пишуваме како што зборуваме!

Словите, зборовите и другите зборовни целини се создадени од **самогласки и согласки**.

Слог е најмала говорна целина или **слогот** е дел од збор. Секој слог треба да има самогласка.

Понекогаш согласката **Р** заменува самогласка.

Конкретните именки означуваат име на нешто конкретно, нешто каде што може да се употребат сетилата за: вид, слух, вкус и допир.

Апстрактните именки означуваат: природни појави, особини, чувства и мисловни дејности.

Именките во македонскиот јазик имаат **род**, особини со кои се разликуваат: **машки, женски и среден род**.

Именките во македонскиот јазик се разликуваат по два **броја: еднина и множина**.

Сопствените именки немаат множина. Тие претставуваат единка, сопственост на името.

Зборовите кои покажуваат какво е нештото (стара, шарена, мала...), чие е нештото (бабино, Јанина, селско...), од што е направено нештото(волнена, сламена, дрвено...,) се викаат **придавки**

Придавките кои ги опишуваат особините и кажуваат какво е нештото се викаат **описни придавки**.

Зборовите: **јас, ти, тој, таа, тоа; ние, вие, тие** ги заменуваат имињата на лицата или нè упатуваат кон одредени лица. Затоа овие зборови се наречени **лични заменки**.

Зборови со кои се искажува: дејство или состојба се викаат **глаголи**.
Говорна или писмена целина каде што е искажана една завршена мисла се вика **реченица**.

Зборовите кои кажуваат кој го врши дејството, или за кого се зборува во реченицата се викаат **подмет**.

Зборовите кои кажуваат што прави подметот се викаат **прирок**.

Зборовите кои означуваат количество (колку на број има нешто) се викаат **броеви**.

Броевите од 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0 се **главни или основни броеви**.

Зборовите кои покажуваат како стои нештото по ред се **редни броеви**.
Кога не си сигурен за точноста на некоја бројност, а си блиску до точноста се вика **приближна бројност**.

Читање со правилен, јасен и чист изговор со паузи се вика **изразно читање**.

Текст напишан по улоги за драмска изведба се вика **драмски текст**.

Изразно читање по улоги на драмски текст се вика **драмско читање**.

Сè што си прочитал - песна, приказна, бајка...- се вика **текст**. - Текстот може да биде напишан во: **проза** (расказ, бајка, басна...) или **поезија** (песни).

Песните ги пишуваат **поети**.

Расказите, романите, бајките... ги пишуваат **писателите - раскажувачи**.

Поетите и раскажувачите се **автори** на нивните дела.

Делата зад кои стои автор се **авторски дела**.

Кога кажуваш **усно** за содржината на нешто што си го прочитал, за нешто што некој ти го кажал, за филм или претстава што си ја гледал... знај дека ти **прераскажуваш усно**.

Кога кажуваш за нешто што тебе ти се случило, нешто што си видел или доживеал, кога твоите фантазии ги кажуваш на глас... тогаш ти **раскажуваш усно!**

Кога запишуваш од нешто што е веќе напишано од збор до збор, со секој знак, ти **препишуваш** текст што некој го запишал. Тоа не е твое дело.

Во Македонија се зборува **македонски јазик**. Во разни делови на државата се зборува македонски **народен јазик**.

Во употреба е **македонски литературен (стандарден) јазик**.
Литературниот јазик се употребува во: училишта, театри, телевизии и др. потребно е да се зборува и во меѓусебните разговори.

Ако говорот го слушаш изговорен од устата на некој или од себе, се вика **устен говор**.

Ако говорот е преку пишан збор (писмо, разгледница, од весник, книга...) се вика **писмен говор**.

Сликите што ги забележа додека ја читаше песната, а потоа ги опиша или наслика се викаат **поетски слики**.

Изразно средство со кое се врши споредување меѓу предмети, суштества или природни појави се вика **споредба**.

Ако сакаш да известиш за нешто што си видел, што си доживеал, **извести: навреме, точно и кусо!**

Известувањето може да биде **усно** (известуваш некого, на радио, ТВ...) или **писмено** (писмо, во детски или дневен печат, Интернет)...

ТВ- емисии можат да се следат преку: ТВ приемници, преку Интернет, на компјутери и други апарати.

Образовните програми образуваат, те подучуваат, ти го прошируваат знаењето!

Научно популарните програми ти кажуваат за научните достигнувања од повеќе области.

Преку радио, транзистор, мобилен телефон, компјутер и други апарати се слушаат **радио програми**.

Од радиостаниците до твојот дом има **радиопредаватели**. Преку нив се пренесува **радио програмата**.

Има радиоемисии за: деца, младинци и за возрасни.

Има: забавни, научни, информативни... програми.

За театарска претстава е потребно: сценарио, режисер, актери, театарска сцена и многу други подготовки.

За **куклена претстава** се потребни истите работи, само има и кукли. Зад куклите говорат актерите.

Сцена е местото каде што се изведува претставата. Таа мора да одговара на времето и местото каде што се случува дејството што е опишано во сценариото.

Сценарио е текстот подготвен од сценаристот. Во него е опишана сцената и говорот на актерите.

Енциклопедија е извор на знаења, книга од која можеш да дознаеш многу нешта кои не ти се јасни или не ги знаеш..

СОДРЖИНА

ЗОШТО ЖАЛИ СЛАВЕЈЧЕТО – Душко Аврамов

Приказна во слики – На распуст -----	3
Што беше летото – Живко Николовски -----	5
Изразно читање -----	6
Грозд – <i>Велко Неделковски</i> -----	6
Пчели – <i>Пени Триковски</i> -----	8
Необичен сид – <i>Иванчо М.-Мајсторовиќ</i> -----	9
Раскрилени пораки – <i>Симојан Арсиќ</i> -----	10
Нешто повеќе ЗСУ (знам, сакам да знам, учам) -----	11
Драмско читање -----	12
Секогаш прв – <i>Александар Појовиќ</i> -----	12
Зајко Незнајко – <i>Александар Кујунџиски</i> -----	14
Неостварената желба на врапчињата – <i>Славка Манева</i> -----	16
Разговор – <i>Марис Скјаватио</i> -----	18
Есенско небо – <i>Вања А. Сухомлинскиј (Русија)</i> -----	20
Есен – <i>Неџетини Зекирија</i> -----	21
Раскажување по слика -----	22
Есенска слика -----	22
Литература -----	23
Доцна есен – <i>Јован Сирезовски</i> -----	23
Доцна есен – <i>Ѓорѓи Абаџиев</i> -----	24
Проза Анализа на текст по насочени прашања -----	26
Есен – <i>Анаџол Франс</i> -----	26
Усно прераскажување на текст -----	28
Предмети – <i>Велко Неделковски</i> -----	28
Мојот град – <i>Славка Арсова</i> -----	30
Раскажување на доживување -----	32
Писмено изразување -----	32
Препишување -----	32
Љубопитност – <i>Михо Аџанасовски</i> -----	32
Неканети гости – <i>Ванчо Полазаревски</i> -----	32
Коњите и мразот – <i>Англиска народна приказна</i> -----	33
Сегде лисје, сегде злато– <i>Ивица В. Рориќ</i> -----	34
Народен и стандарден – литературен јазик -----	35
Родниот јазик – <i>Видое Подгорец</i> -----	35
Средба – народен јазик -----	36
У Скопје – народен јазик -----	37
11 октомври – <i>Димче Кузмановски</i> -----	38

За јазикот <i>Еврејска народна приказна</i> -----	39
Важноста на говорот -----	40
Приказна без наслов во слики -----	42
Устен и писмен говор -----	43
Пишување на голема буква -----	44
Каде кој знак стои – <i>Михо Аџанасовски</i> -----	46
Правописни знаци – наводници -----	47
Потсети се што си научил -----	48

УБАВИ ЗБОРОВИ *Видоје Подгорец*

Анализа на текст според даден план -----	50
Ќерката на дрварот – <i>Ханари ар–Римаџи</i> -----	50
Снаодливиот Васек – <i>Марија Росински</i> -----	52
Лектира – самостојно читање -----	54
Лакомото глумче – <i>Славко Јаневски</i> -----	54
Театарски костим – опишување по даден план -----	56
Театарска сцена – опишување по даден план -----	57
Прераскажување со промена на крајот на текстот -----	58
Не сакаат мртви птици – <i>Живко Николовски</i> -----	58
Раскажување по даден почеток -----	60
Најубавата улица – <i>Михајло Ѓуриќ</i> -----	60
Двете ѕвезди – <i>Пејќо Домазејковски</i> -----	61
Писмено одговарање на прашања од обработен текст -----	62
Царот и кошулата – <i>Лев Толстој</i> -----	64
Радиоемисии -----	64
Сонцето и месечината – <i>Африканска народна приказна</i> -----	65
Самогласки и согласки -----	66
Поделба на зборови на слогови -----	68
Слатка пржена риба – <i>Бошко Смаќоски</i> -----	70
Именки -----	72
Конкретни и апстрактни именки -----	73
Подарок – <i>Миленко Рајковиќ</i> -----	74
Родот кај именките -----	76
Петел и слон – <i>Пиџмејска народна приказна</i> -----	76
Двајца верни другари – <i>Македонска народна приказна</i> -----	78
Бројот кај именките -----	80
Клупа за изложба – <i>Велко Неделковски</i> -----	82
Најскапоценото – <i>Видоје Подгорец</i> -----	84
<i>Појсејши се шпо си научил</i> -----	86

МУДРИОТ МАЛКУ ЗБОРИ - МНОГУ ТВОРИ

Анализа на лик -----	88
Букварот на Пинокио – <i>Карло Клоди</i> -----	88
Научи повеќе техника Пајакова мрежа -----	90
Извор – <i>Елин Пелин</i> -----	91
Еден голем ум и едно малечко срце – <i>Елио Рейел</i> -----	92
Поезија Поетска слика -----	94
Светулка – <i>Јован Сџрезовски</i> -----	94
Сонце – <i>Загорка Тодоровска</i> -----	95
Косидба <i>Иван Ивановски</i> -----	95
Не заклучувајте ги вратите– <i>Зејнел Бекса</i> -----	96
Известување -----	97
ТВ– емисии -----	98
Молба до телевизорот – <i>Ванчо Полазаревски</i> -----	99
Компјутерот е и средство за комуникација – <i>Јадранка Владова</i> -----	100
Разбуди ја фантазијата -----	101
Забавниот парк на татко ми – <i>Дајана Дизни (САД)</i> -----	102
Дрво на животот – <i>Рисџо Давчевски</i> -----	104
Придавки -----	106
Описни придавки -----	107
Прв во вселената – <i>Јуриј Гагарин</i> -----	108
Најубавиот коњ – <i>Душко Кралевски</i> -----	110
Лични заменки -----	112
Штурецот и мравките– <i>Глигор Појовски</i> -----	114
Зборови кои имаат исто или слично значење -----	116
Зборови кои имаат спротивно значење -----	117
Потсети се што си научил -----	118

ЗИМСКИ ПРАЗНИЦИ ХРИСТОС СЕ РОДИ

Нова година се ближи– <i>Сџојан Тарајуза</i> -----	120
Збирајте се дечиња – <i>Народна њесна за деца</i> -----	121
Нова година – <i>Приказна во слики</i> -----	121
Новогодишна честитка -----	122
Снегот е убав – <i>Васил Мукаеџов</i> -----	123
Радост пред Божиќ – <i>С Арсиќ</i> -----	124
Бели гулабици – <i>Косара Гочкова</i> -----	126
Мразот се топи – <i>Александар Појовиќ</i> -----	126
Две различни приказни – <i>Оџа Шафренек (Чешка)</i> -----	128
Споредување -----	130
Мамица – <i>Душко Аврамов</i> -----	130
Разбуди ги чувствата во себе -----	131

Пријатели – <i>Киро Донев</i> -----	131
Бела приказна – <i>Киро Донев</i> -----	132
Научи повеќе – техника Петоред-----	133
Од илустрација до поетска слика -----	134
Завист – <i>Божидар Ыросињак</i> -----	135
Филм -----	136
Нешто повеќе - техника Грозд -----	137
Екопесна – <i>Македонка Јанчевска</i> -----	138
Еко бомба – <i>Соња Алексовска</i> -----	140
Екологија во слика -----	142
Детето и синцето – <i>Бисџирица Миркуловска</i> -- -----	143
Театар -----	144
Најмоќното суштество – <i>Ондреј Зимка</i> -----	146
Кавга – <i>Славка Манева</i> -----	148
Крал прилично мал – <i>Ванчо Полазаревски</i> -----	150
Градска библиотека -----	152
Што зборуваат книгите – <i>Никола Дреновац</i> -----	152
Глаголи -----	154
Сегашност, минатост и идност -----	155
Погрешен подарок – <i>Томе Момировски</i> -----	156
Реченица -----	158
Подмет и прирок во реченицата -----	159
Падна снег -----	161
Изненадување – <i>Ерик кеснер</i> -----	162
Нешто повеќе техника Скелет -----	163
Пита со јаболка – <i>Цане Андреевски</i> -----	164
Броеви - главни (основни) и редни броеви -----	166
Изговарање и пишување на броевите -----	168
Броеви за искажување на приближна вредност -----	169
Јунаци и настани од нашето минато -----	170
Песна за Гоце – <i>Јулијана Зоксимоска</i> -----	170
Сирма Војвода – <i>Македонска народна ѝесна</i> -----	170
Печалба – <i>Ванчо Николески</i> -----	172
Една татковина имаш – <i>Шукри Рамо</i> -----	173
Силата на никој не е мила – <i>Љубивое Ришумовиќ</i> -----	174
Детски печат -----	175
Потсети се што си научил -----	176

ВО СКАЗНОГРАД И БАСНОГРАД СЕКОЈ ДА СВРАТИ – М. Јанчевска

Лавот, леопардот и лисицата – <i>Лафонѝен</i>	178
Сонот на ешко– <i>Ешреф Бербик</i>	180
Поучни басни:	
Магарето во лавовска кожа <i>Лафонѝен</i>	181
Лавот и дивото магаре – <i>Езоѝ</i>	181
Тројца плачковци – <i>Харенбуш</i>	181
Како настанала гугутката – <i>Звонимир Сѝојановиќ</i>	182
Приказна за цуцето Трилевип – <i>Данска народна ѝриказна</i>	184
Ќерката на соседот – <i>Сомалиска народна ѝриказна</i>	186
Бувот и гавранот – <i>Колумбиска сказна</i>	188
Итар Пејо му вади заб на селанец – <i>Сѝале Поѝов</i>	190
Легенда за Дојранското Езеро – <i>Македонско народно ѝворешѝво- легенда</i>	191
Елен на езеро– <i>Езоѝ</i>	192
Потсети се што си научил	194

ПРОЛЕТНИ ПРАЗНИЦИ - ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ

Пролетни празници - Велигден <i>Сѝојан Арсиќ</i>	196
Пролетни зраци – <i>Видое Подѝорец</i>	197
Велигденска радост – <i>Горјан Пеѝрески</i>	198
Писмо до непознато другарче – <i>Лилјана С. Ефѝимова</i>	200
Букет стихови за мајката	202
Кога мама ме прегрнува – <i>Мирослав Ковачевиќ</i>	202
Мама – <i>Душко Аврамов</i>	202
Приспивна – <i>Блаже Коневски</i>	202
Подарок за мама – <i>Ф. Бојку</i>	203
На мајчиниот ден – <i>Глиѝор Виѝез</i>	204
Злата мајка и добрата тетка <i>Валенѝина Осеева</i>	205
Завист – <i>Неѝаѝи Зекирија</i>	206
Пролетно будење – <i>Глиѝор Поѝовски</i>	208
Сведи се зелена врбо – <i>Македонска народно ѝворешѝво</i>	209
Ранобудниот цвет – <i>Горјан Пеѝрески</i>	210
Мајско попладне – <i>Генади Болиновски</i>	212
Телефон Телефонира или слонира – <i>Љубомир Ришумовиќ</i>	213
Дете и цвеќе – <i>Ненад Цамбазов</i>	214
Мајски свончиња <i>Бошко Смаќоски</i>	215
Аптека во вреќа – <i>Киро Донев</i>	218
Ај на распуст – <i>Александар Којунѝиски</i>	220
Потсети се што си научил ова учебна година	222

